נספח — חוברת דפים ממסכת בבא מציעא

הנחיות לנבחן

בחוברת שלפניך דפי גמרא מתוך תכנית הלימודים.

בדפים אלה מובאות הסוגיות שבהן עוסקות השאלות במבחן.

מפתח הדפים בחוברת:

עמודים 3-6 — דף כא, ע"א — דף כב, ע"ב

עמודים 8-16 — דף כד, ע"ב — דף כח, ע"ב

עמודים 18-22 — דף נח, ע"ב — דף ס, ע"ב

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא כא.

דשיילינן להו. אם לאו הפרעון. ואם לאו נאמן המלוה לומר שלא נכתב אלא להיות מוכן לכשיפרע: **עדי קיום.** שכתבו הנפק דני דינא לא מקיימי ליה אלא א"כ פרע: **סמפון שיש עליו עדים.** בעדי קיום מוקמינן לה: **יפקיים בחותמיו.** מלוה כשר: **אין עליו עדי קיום.** אבל עדים חתומין עליו: **ויוצא מתחת ידי שליש.** שאין הלוה מוציאו ולא המלוה אלא שלש שביניהם נאמן: **או שיצא לאחר חיתום שטרות.** שיצא לפניו כשהוא כתוב בשטר חוב אחר החתימה כשר: **דהא הימניה מלוה לשליש.** דעל כרחך אין כותב שובר אלא מלוה והוא מסרו ליד השלש:

הדרן עלך שנים אוחזין

אלו מציאות. **מצא פירות מפוזרין.** נתייאשו הבעלים מהן כלומר בגמרא והפקר הן: **מעות מפוזרות.** הואיל ואין להם סימן ניכר איאושי מיאש והוו להו הפקר. וזהו טעם כולם: **כריכות.** עומרים קטנים כמו מאלמים אלומים ומתרגמינן בירושלמי מכרכן כריכן (בראשית לז): **ברה"ר.** שהכל השין עלייהו ואם היה סימן נקשר עליהן הרי הוא נשחת: **של נחתום.** כל ככרות הנחתומין שוין אבל ככרות של בעל הבית יש בהן סימן: **ממדינתן.** כמות שהן גזוזות כשאר כל גיזת המדינה לאפוקי הבאות מבית האומן כדקתני סיפא: **אנילי פשתן.** רישט"א בל' אשכנז ובמקומינו פופי"ר: **ולשון של ארגמן.** למר סרוק ומשוך כמין לשון וגבוע ארגמן ומצויין הן: **מצא עיגול.** של דבילה: **אנפוריא.** בגמ' מפרש: **גמ' וכמה.** חשוב פיזור: **קב.** מפוזר בארבע אמות אבל בג' אמות לא הוי פיזור וטעמא מפרש ואזיל: **אי דרך נפילה.** אם מלאם דרך נפילה יש לדעת שלא הוגמו שם מדעת אלא נפלו: **אפילו טובא.** מקב נמי דכיון דאין בהן סימן איאושי מיאש: **ואי דרך הינוח וכו'.** עתיד לחזור וליטלן: **במכנשתא דני דרי.** בשעת אסיפת גרנות וכאן דשן בעליהן ונשאו את העיקר ונותרו אלו: **נפיש טרחייהו.** לקבצן: **בליר מהכי.** אם היה פזורן בפחות מכן: **משום דלא חשיבי.** עליה קב פירות לטרוח עליהן טורח קיבוץ של ארבע אמות: **שומשמין.** דקין מאד ויש טורח בקיבוצן יותר מחטין אבל דמיהן יקרין: תמרים ורמונין גסים הן ואין טורח בקבוצן: יאוש

[א] דשיילינן להו לסהדי אי פרוע אי לא פרוע ת"ש סמפון שיש עליו עדים כשר [ב]מאי עדים עדי קיום הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא ושאין עליו עדים פסול מאי אין עליו עדים אילימא דליכא עלויה עדים כלל צריכא למימר דפסול אלא לאו עדי קיום גופא [ג]סמפון שיש עליו עדי' יתקיים בחותמיו אין עליו עדים [ד]ויוצא מתחת ידי שליש או [ה]שיוצא לאחר חיתום שטרות כשר יוצא מתחת ידי שליש דהא הימניה מלוה לשליש יוצא לאחר חיתום שטרות נמי דאי לאו דפריע לא הוה מרע ליה לשטריה:

הדרן עלך שנים אוחזין

אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז אלו מציאות שלו [ו]מצא פירות מפוזרין [ז]מעות מפוזרות [ח]כריכות ברשות הרבים [ט]ועגולי דבילה ככרות של נחתום [י]מחרוזות של דגים וחתיכות של בשר וגיזי צמר הלקוחין ממדינתן ואניצי פשתן ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו [יא]דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר [יב]כל שיש בו שינוי חייב להכריז כיצד [יג]מצא עגול ובתוכו חרס ככר ובתוכו מעות רבי שמעון בן אלעזר אומר כל כלי אנפוריא אין חייב להכריז: **גמ'** מצא פירות מפוזרין וכמה א"ר יצחק קב בארבע אמות היכי דמי אי דרך נפילה [יד]אפילו טובא נמי ואי דרך הינוח [טו]אפילו בציר מהכי נמי לא א"ר עוקבא בר חמא [טז]במכנשתא דבי דרי עסקינן [יז]קב בארבע אמות דנפיש טרחייהו לא טרח אינש ולא הדר אתי ושקיל להו אפקורי מפקר להו בציר מהכי טרח והדר אתי ושקיל להו ולא מפקר להו בעי רבי ירמיה חצי קב בשתי אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דנפיש טרחייהו חצי קב בשתי אמות כיון דלא נפיש טרחייהו לא מפקר להו או דלמא משום דלא חשיבי [יח]וחצי קב בשתי אמות כיון דלא חשיבי מפקר להו קביים בשמונה אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דנפיש טרחייהו וכ"ש קביים בשמונה אמות כיון דנפישא טרחייהו טפי מפקר להו או דלמא משום דלא חשיבי וקביים בשמונה אמות כיון דחשיבי לא מפקר להו [א] קב שומשמין בארבע אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דלא חשיבי ושומשמין כיון דחשיבי לא מפקר להו או דלמא משום דנפיש טרחייהו וכ"ש שומשמין כיון דנפיש טרחייהו טפי מפקר להו קב תמרי בארבע אמות קב רמוני בארבע אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דלא חשיבי קב תמרי בארבע אמות קב רמוני בארבע אמות נמי כיון דלא חשיבי מפקר להו או דלמא משום דנפישא טרחייהו וקב תמרי בארבע אמות וקב רמוני בארבע אמות כיון דלא נפיש טרחייהו לא מפקר להו מאי [יט]תיקו: איתמר יאוש

לגמור אבל קב בארבע אמות יש לו טורח ללקוט הכל ואין מלקט כלל אי נמי קב בארבע אמות מרובעין הוי חצי קב בשתי אמות רוחב וארבע אמות אורך והכא בעי חצי קב בג' אמות על ג' אמות:

אלו מציאות שלו: כריכות ברה"ר. בכריכות דוקא מפליג בין הר"ר לרה"י משום דלמ"ד (לקמן כב:) סימן העשוי לידרס הוי סימן ומקום הוי סימן מיירי הכא דליכא סימן ומקום נמי לא הוי סימן ברה"ר משום דמנשתפי ובהר"י הוי מקום סימן וחייב להכריז ומיירי דאשכח דרך הינוח וככרות של נחתום ועיגולי דבילה אין בהם סימן והוי שלו אף ברה"י ומיירי דמצא דרך נפילה ולכך לא הוי מקום סימן וא"ת אמאי נקט כריכות דאשכח דרך הינוח טפי משאר דאיירי דרך נפילה וי"ל בכריכות איירי דיקירי אינון לא הוה שיפלו שלא מדעת אלא כשעומד לפוש מניח לארץ ושכחם שם וכרות של בעה"ב יש להן סימן דבעלי בתים רגילים לעשות סימן בכרותיהן ולכך אפילו ברשות הרבים חייב להכריז דסימן העשוי לידרס הוי סימן וליבורי מעות ופירות דהוי מקום סימן אף ברה"ר כדאמר לקמן משום דלא שייך בהו מנשתפי ואם תאמר כריכות ברה"ר דמיירי דרך הינוח היאך לוקחם הא אמרינן לקמן[כ] ספק הינוח לא יטול וכל שכן ודאי הינוח וי"ל דה"מ כשמצא במקום מוצנע ומשתמר דלא יטול [כא] אם אין בו סימן ואם יש בו סימן נוטל ומכריז וגמ"ד (לקמן כב:) סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ומקום נמי לא הוי סימן מיירי בכריכות שיש בהם סימן ולכך ברה"י מכריז וככרות של נחתום ושאר דמתניתין לית בהו סימן ולכך אף ברה"י הם שלו וככרות של בעה"ב שיש בהם סימן חייב להכריז אף ברה"ר דאין עשוי לידרס משום דאין מעבירין על האוכלין וכולה מתני' מיירי בין דרך נפילה בין דרך הינוח וא"ת כריכות אי דרך נפילה היא אם כן אינו יודע היכן נפלו וברשות היחיד אמאי צריך להכריז הא מתייאש שסבור ברה"ר נפל וי"ל דאע"פ שאינו יודע לכוין המקום יודע הוא אם נפל ברשות הרבים או ברשות היחיד:

וכמה א"ר יצחק קב בארבע אמות. צריך לומר דרבי יצחק גופיה בעי וכמה דאי גמרא בעי מאי בעי וכמה לוקי דרך נפילה ואפילו טובא כדפריך גמ' בתר הכי אלא מדברי רבי יצחק הוא ורבי יצחק לא בעי לאוקמי דרך נפילה ואפילו טובא משום דסבר כאביי דיאמר שלא מדעת לא הוי יאוש אלא מוקי לה במכנשתא דני דרי שהניחם שם מדעת וכה"ג איכא בפירקין (דף ל:) דבעי ולעולם אמר רב יהודה כו' דצריך לומר דרב יהודה אמר ולעולם וכן בפרק לא יחפור (ב"ב דף כב: ושם ד"ה וכמה) גבי מרחיקין מן החלונות דקאמר וכמה אמר רב ייבא כמלוא רוחב חלון[כב]: **חצי** קב בשתי אמות מהו. תימה הלא קב בארבע אמות הוי נמי חצי קב בשתי אמות ומאי קמבעיא ליה וי"ל כיון דליכא אלא חצי קב יצקוט כיון שאין לו טורח

[ב] [סנהדרין לא:], [ג] [עי' תוס' לקמן כג: ד"ה מתרחוק], [ד] [בגמ' ירושל' ובל"ש ליתא להנך ג' תיבות], [ה] [לקמן כג.], [ו] וכל שכן אלו. רש"ל, [ז] [לקמן כה.], [ח] [לקמן כג.], [ט] [וע"ע תוס' פסחים לב. ד"ה תתן], [י] [לקמן כב.], [יא] [לקמן כה.], [יב] [לקמן כג.], [יג] [לקמן כה.], [יד] [בגמ' ירושל' ובל"ש ליתא להנך ג' תיבות], [טו] [לקמן כג.], [יז] [לקמן כב.], [יח] [לקמן כה.], [יט] [לקמן כב.], [כ] [לקמן כב.], [כא] [וע"ע תוס' פסחים לב. ד"ה תתן], [כב] [לקמן כב.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלו וכו' אם אין בו סימן. נ"ב ע"ל דף כג סוף ע"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' קב שומשמין כו'. נ"ב גילסת הרמב"ם שומשמי וממרי ורמוני מאי תיקו וכ"ל מב' וג' מינים:

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

קעז א ב מיי' פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ט סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' סה סעיף יח:

קעז ג מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף יט:

קעח ד מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף כ:

א ה מיי' פט"ו מהלכות גזילה ואבידה הל' ח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף ז:

ב ו מיי' שם פט"ז הל' ג טוש"ע שם סעיף ו:

ג ז מיי' שם פט"ו הל' ח טוש"ע שם סעיף ט:

ד ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

ה ט מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף טו:

ו י כ מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ז:

ז ל מ נ מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ז:

לעזי רש"י

רישט"א [רישטי"ש]. אגודות פשתן סרוק.

פופי"ר [פופידי"ש]. אגודות פשתן סרוק.

רבינו חננאל

שיש עליו עדים כשר. ופרק מאי עדים דקתני עדי קיום הכי נמי מסתברא וכו'. גופא סמפון שיש עליו עדים יתקיים בחותמיו. אוקימנא יתקיים מחותמיו אם מעידין שפרעו בפניהם. אין עליו עדים כלומר אינם יודעין העדים לא סמכינן עליה ואם יוצא מתחת ידי שליש ואמר השליש שודאי פרע הלוה למלוה מיגו דאי בעי השליש למיתביה ללוה כי אמר פרעיה מהימן. וכן אם נמצא זה הסמפון כתוב בשטר חוב עצמו אחר חתימת עדי השטר כשר דאי לאו דפרעיה לא הוה מרע ליה לשטריה:

הדרן עלך שנים אוחזין **אלו** מציאות שלו ואלו חייב להכריז מצא פירות מפוזרין וכו'. אמר רבי יצחק קב מפורר בד' אמות ומקשי' עלה אי דרך נפילה אשכחינהו אפי' יותר מקב שלו הן. אי דרך הנחה אשכחינהו אפי' פחות מקב לא יגע בהן ופריק מר עוקבא מתני' במכנשתא דבי דרי עסקינן. [ט] הגרנות כשמכבדין הגורן בשעה שמניפין התבואה מן הגורן אם מצא כשיעור קב פירות מפוזרין בגורן ברחוק ד' אמות לא טרח אינש למכנשינהו ומפקר להו לפיכך הן שלו. אבל קב בפחות מד' אמות לא מפקר להו הלכך לא שקיל. הא דתנן רציבורי פירות ומקשי ופרקי תני רציבור פירות אינון וראיפשיט דמנין הוי סימן. אבל מקום לא

[ט] אולי ל"ל פי' בשעת אסיפת הגרנות כשמכבדין.

דפי הגמרא הם ממהדורת וגשל, באדיבות הוצאת וגשל. כל הזכויות שמורות.

כא: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

דלכי נפל מינה לא מיאש. ואע"ג דהשתא מיאש אקרקע בעלמא הוא ומתחילה לא היה עומד ליאש: **ת"ש המוצא מעות כו'.** תימה כיון דכבר הקשה ממתני' דמעות מפוזרות אמאי פריך מו מהך ברייתא אלימא ליה לאקשויי דמשמע דבכל ענין הרי אלו שלו אע"ג דליכא סימן מדמוקי טעמא (ג) שהרבים מצויין שם ומשמע נמי אע"ג דכשהה הגביה עדיין היה בעל אבידה בבית המדרש ולא ידע שנפל מיניה:

ופטורות ממעשר. במס' פאה (פ"ח מ"ו) מוכח דוקא בהפקיר קודם גמר מלאכה פטור מן המעשר אבל אם הפקיר לאחר גמר מלאכה שנתחייב כבר במעשר אין בכך כלום וה"ג מיירי קודם גמר מלאכה שלא נתייבשו עדיין כדמוכח בגילה פרק המביא (דף לד:) דתאנים העומדין לשוטטן בשדה ונעשות מהן קציעות לא נגמר מלאכתן למעשר עד שיתייבשו ואפילו זכה בהן המוצא קודם שיתייבשו פטורות מן המעשר כדאמרינן בב"ק (דף כח.) המפקיר כרמו והשכיח בנקב ובגלו פטור מן המעשר וגבי הקדש אינו כן שאם הקדיש קודם גמר מלאכה ונפדה קודם גמר מלאכה חייב במעשר כדמוכח קלת בפרק האומר (סב:) (ד): **תאנה נמי מידע ידיע דנתרא.**

פירוש בשלמא לאביי תאנה מותרת כיון דרגילות היא דנתרא מעיקרא מתיאש לפי שסבור שהמוצא יקחנה כי הוא לא ידע שנפלה מן האילן אלא סבור הוא מעובדי דרכים נפלה ובזיתים ובחרובין אסור דלא עבידי דנתרי אע"ג דאם היה יודע דנפלו היה מתיאש לפי שעובדי דרכים יקחו כי יתלו דנפל מעובדי דרכים השתא דלא ידע סבור שלא נפלו אסורה דהוה ליה יאוש שלא מדעת אבל לרבא דהוי יאוש אמאי אסור וא"ת אם דין הוא לתלות בעובדי דרכים ולא באילן שאלו אמאי אסור בזיתים ובחרובין וא"ל דבדין ודאי אין לתלות בעובדי דרכים אלא באילן אלא שהבעלים מתיאשים לפי שסבורין שעובדי דרכים לא מעלי יורו היתירא בפירות שמוצאים ויתלוש בעובדי דרכים וא"ת אם כן מאי פריך לרבא נימא דזיתים וחרובין אסירי משום דאף לאחר שידעו הבעלים שנפלו לא נתיאשו לפי שיודעין שהמוצא לא יקחם שיתלה שנפלו מן האילן כאשר הוא האמת שאין לתלות בעובדי דרכים וי"ל דאם אינן מתיאשים בתאנה אמאי מותרים מיהו אית ספרים דגרסינן שאני זית הואיל וזיתו מוכיח עליו דבזה מתורץ מה שהקשינו כלומר לפי שהם תחת הזית יחשבו הבעלים שהמוצא לא יקחם לתלות בעובדי דרכים אבל תאנה עם נפילתה נמצאת פירוש מתבלבלת ונמצאת בעיניו ומפקירה אבל ברוב ספרים גרסינן הואיל וחזותו מוכיח עליו ואע"ג דמנתרא מידע ידעי דוכתא דאינים אינים פירוש זיתים שנפלו דומין לזיתים שעומדין באילן ולפיכך אף כשידעו הבעלים שנפלו לא יתיאשו דיודעין שהמוצאם לא יקחם אבל תאנה עם נפילתה נמצאת כן גרסינן בערוך נמצאת בלא אל"ף ואין דומין לאותן שבאילן אי נמי גרסינן נמצאת ומחמת שמתבלבלת אינה דומה לתאנה שבאילן:

יאוש שלא מדעת אביי אמר לא הוי יאוש ורבא אמר הוי יאוש בדבר שיש בו סימן כולי עלמא לא פליגי דלא הוי יאוש ואף על גב דשמעיניה דמיאש (ה) לסוף לא הוי יאוש דכי אתא לידיה באיסורא הוא דאתא לידיה דלכי ידע דנפל מיניה לא מיאש מימר אמר סימנא אית לי בגויה יהבנא סימנא ושקילנא ליה בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר אע"ג דאית ביה סימן רחמנא כדבעינן למימר לקמן כי פליגי בדבר שאין בו סימן אביי אמר אלא הוי יאוש דהא לא ידע דנפל מיניה רבא אמר הוי יאוש דלכי ידע דנפל מיניה מיאש מימר אמר סימנא לית לי בגויה מהשתא הוא דמיאש (סימן פמג"ש ממקגט"י כבסע"ז) תא שמע פירות מפוזרין הא לא ידע דנפל מיניה הא אמר רב עוקבא בר חמא הכא במכנשתא (ו) דביזרי עסקינן דאבידה מדעת היא ת"ש מעות מפוזרות הרי אלו שלו אמאי הא לא ידע דנפל מיניה התם נמי כדרבי (ז) יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה הכא נמי אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה ת"ש עיגולי דבילה וכברות של נחתום הרי אלו שלו אמאי והא לא ידע דנפל מיניה התם נמי [א] אגב דיקירי מידע ידע בהו ת"ש ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו ואמאי הא לא ידע דנפל מיניה התם נמי אגב דחשיבי משמושי ממשמש בהו וכדרבי יצחק ת"ש המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין מהן והא לא ידע דנפל מיניה אמר רבי יצחק אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ת"ש (ח) מאימתי כל אדם מותרים בלקט משילכו בה הנמושות ואמרינן מאי נמושות וא"ר יוחנן סבי דאזלי (ט) אתיגרא ריש לקיש אמר לקוטי בתר לקוטי ואמאי נהי דעניים דהכא מיאשי איכא עניים בדוכתא אחריתא דלא מיאשי אמרי כיון דאיכא עניים הכא הנך (י) מעיקרא איאושי מיאש ואמרי עניים דהתם מלקטי ליה ת"ש (ז) קציעות בדרך ואפילו בצד שדה קציעות (יא) וכן תאנה הנוטה לדרך ומצא תאנים תחתיה מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר בזיתים ובחרובים אסור בשלמא רישא לאביי לא קשיא אגב דחשיבי ממשמש בהו תאנה נמי מידע ידיע דנתרא אלא סיפא לרבא קשיא דקתני בזיתים ובחרובים אסור אמר רבי אבהו שאני זית הואיל וחזותו מוכיח עליו ואע"ג דנתרין זיתי מידע ידיע (יב) דוכתא דאיניש איניש הוא אי הכי אפילו רישא נמי אמר רב פפא תאנה עם נפילתה נמצאת תא שמע (יג) הגנב שנטל מזה ונתן לזה וכן גזלן שנטל מזה ונתן לזה וכן

יאוש שלא מדעת. דבר שסתמו יאוש לכשידע שנפל ממנו וכשמצאו עדיין לא ידעו הבעלים שנפל מהן: **לא הוי יאוש.** לקמיה מפרש פלוגתייהו: **דמיאש נכסוף.** לאחר שמצאו זה. וכללא דיאוש כגון דאמר ווי ליה לאחרון כיס דגלי דעתיה שנאבד מהן (יא) **כאיסורא אתא לידיה.** דדבר שאינו עשוי להתיאש הוא: **זוטו של ים.** מקומות בשפת הים שדרך הים לזרוק לאחוריו י' פרסאות או חמשה עשר פרסאות פעמיים ביום ושוטף מה שמונח שם והולך. זוטו לשון גודל ושירוש בלשון יווני כמו שכתבו הזקנים לתלמי המלך ואל אליה (יב) ואל זאטוטי (מגילה דף ט.): **ושלוליתו של נהר.** כשהוא גדל ויולא חוץ לגדותיו ושולט שלא ושוטף הנמצא: **רחמנא שרייה.** ואפי' בתא ליד המונח לפני יאוש: **לקמן** (יג). בשמעתין מנין לאבידה ששטפה נהר כו': **מהשתא הוי יאוש.** שהרי נפל וכשידע אוד אין דעתו עליו: **דאבידה מדעת היא.** שלא נפלו ממנו ומדעת הניחם הפקר: **עשוי למשמש.** וקודם שמצאו זה נודע לבעלים שנפלו ונאבדו: **דיקירי.** כגון משא: **סבי דאזלי אתיגרא.** זקנים עניים הולכים על משענתם בנחת ורואין כל שבולת ושבולת. ולשון נמושות כמו (יד) שעיה נט) שממשמשין והולכים: **לקוטי בתר לקוטי.** לשון נמושות כמו לא ימיש (שמות יג) שנוטלין ומשין הכל מלפניהם: **ואמאי.** אי יאוש שלא מדעת אמו יאוש הוא: **נהי.** דלגבי עניים דהכא הוי יאוש מדעת שראו שהלכו בה הנמושות ומתיאשו אבל עניים דעיר אחרת עדיין לא ידעי והיאך מותרין בו אבל משום כיון דלכי ידעי מיאשי הוי יאוש משעה שהלכו בו ובהיתר בתא ליד זה: **קציעות.** תאנים שקוצין אותם באיזמל ומוהל שלהן זב ושוטחן בשדה ליבש: **ואפי' בלד שדה קציעות.** שדה ששוטחים בה קציעות דידע דמהנהו אתו: **מוסרות משום גזל.** אע"ג דכי נפל לא ידע כיון דלכי ידע מיאש מהשתא הוי יאוש כרבא: **ופטורות מן המעשר.** כדין הפקר דהפקר פטור מן המעשר (טו): **בזיתים ובחרובים אסור.** כאביי: **בשלמא רישא לאביי.** מלי לתרוצי דמעיקרא ידע ומיאש כדמפרש ומזיל: **דקאני בזיתים ובחרובין אסור.** וסלקא דעתך משום דלא עבידי דנתרי וליכא למימר ידע דמיאש ואע"ג דלכי ידע מיאש לא הוי יאוש מהשתא: **חזוסו מוכיח עליו.** מרמיתו ניכר של מי הוא הלכך מריה לכי ידע דנפיל לא מיאש דמימר אמר כולי עלמא ידעי דדידי ניהו ולא הפקר הן ולא שקלי להו: **עם נפילתה נמאסת.** הלכך כיון דידיע דנתרא מעיקרא מיאש משום מאיסותא דמכי נפלה לא משיכא עליה ומפקר לה: **לא ידיע** לא גרסינן ופירוש היה משונש בספרים: ירדן

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פי"ד מהלכות גזילה ואבידה הל' ה סמג עשין סי' עד טוש"ע ח"מ סי' רסד סעיף ג:
ט ב ג מיי' פי"ח מהלכות גזילה ואבידה הל' ח ופ"ד מהל' גניבה הל' י סמג עשין עח טוש"ע ח"מ סי' שה סעיף ח:
י ד ה מיי' פט"ו מהל' גזילה ואבידה הל' ח ועיין בכסף משנה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף ג:
יא ו מיי' שם פי"ח הל' ז טוש"ע ח"מ סי' רעט סעיף ג:
יב ז מיי' פי"ח מהלכות מתנות עניים הל' יא:
יג ח מיי' פי"ג מהלכות מעשר הלכה כא:
יד ט מיי' שם הל' כד ופט"ו מהלכות גזילה ואבידה הל' טו טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ו:

רבינו חננאל

איפשיט אי הוי סימן אי לא בעיות דר' ירמיה הם ופשוטות הן ועלו כולן בתיקו. איתמר יאוש שלא מדעת אביי אמר לא הוי יאוש ורבא אמר הוי יאוש בדבר שיש בו סימן כולי עלמא לא פליגי דלא הוי יאוש ואע"ג דשמעיניה לבסוף דמיאש (לבסוף) לא הוי יאוש דכי אתא לידיה באיסורא אתא לידיה דהא לפני יאוש הוה כי פליגי בדבר שאין בו סימן אביי אמר לא הוה יאוש דלא ידע דנפל מיניה דמיאש. אבל המוצא בזוטו של ים. פי' בקרקעות הים ובשלוליתו של נהר פי' בתוך הנהר מקום שמי גשמים שוללים והוא מקום שטיפתו אע"ג דאית ביה סימן רחמנא שרייה למוצאה דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק מנין לאבדה ששטפה נהר שהיא מותרת שנאמר כן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מה שאבדה ממנו בלבד ומציה אצל כל אדם. פרה ורועה בשדה וכיוצא בה שכל הרואה אותה יכול ליטלה יצאת זו ששטפה נהר שאבודה ממנו ומכל אדם הלכך הרי היא למוצאה בין אית ליה בה סימן בין לית ליה בה סימן שרי דהא ודאי נתייאש הימנה. וזה שהיתיר בים ובנהר כנגדו אסור ביבשה ודייקינן מינה מה היתירה בין אית ביה סימן בין לית ביה סימן ואפי' לפני יאוש שרי כך מה שאסר ביבשה ואפי' לית ביה סימן לפני יאוש אסורה ועלתה תיובתא דרבא תיובתא. והלכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם ר' יאוש שלא מדעת והלכתא כאביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש. ואמרי' ומאחר דאיתותב רבא הני תמרי דזיקאי כלומר התמרים שהפילם הרוח מן הדקל והם מושלכים בדרך מפני מה אוכלין אותן העוברין ושבים והנה בעליהן לא נתייאשו שלא ידעו שהפילם הרוח ואמר ר' אשי כיון דאיכא שקצים דשכיחי דאזלי התם ואכלי להו יאושי מיאש להו מרייהו מעיקרא דכי האי גוונא אפי' אביי שרי ואם

מסורת הש"ס

(א) כ"ק קיט:, (ב) תענית ו: פאה פ"ח מ"ח, (ג) גי' רש"ל אתיגרא וכ"ה בערוך ערך נמס, (ד) ס"ח קציעות מעשרות פ"ג [מ"ד], (ה) ס"ח דזיחא, (ו) [תוס' דכתובות פ"מ], (ז) [לקמן כג.], (ח) [שמות כד], (ט) [דף כב:], (י) גי' רש"ל ולא ימישון תהלים קטו, (כ) [תלה פ"ח מ"ג], (ל) [מפשטו בפ' האומר דקדושין ובפרק האומר דגיטין ולא מצאתו אך בפ' כ' ישמעאל דמגמות סו: משמע כן ואולי ל"ל בפ' העומר בעי"ן והייט ר' כ' ישמעאל הנ"ל דכל הפרק מיירי בדיני עומר כמו שרגילים הפוסקים לכנות פרק אחזו נשן בשם פרק הרבים ולכאורה ל"ע על תוס' שהלכו לדקדק מן הגמ' והלא משנה שלימה היא פ"ד ממס' פאה מ"ח ואפשר לומר שהתוספות רצו להשמיע רבותא טפי שאפי' היה תחלת גידולו ביד הקדש אפ"ה חייב אם פדאו קודם מירוח והא לא אמשיגן ממתני' דמלי מיירי שגדל ביד הדיוט ואח"כ הקדיש אבל מפרק ר"י הנ"ל משמע דאפי' גדל ביד הקדש נמי חייב אם פדאו קודם מירוח ואולוק זה בין בגדל ביד הדיוט או ביד הקדש כעין זה מצינו גבי מירוח הנכרי ודוק, הערתי ממלופי גרסאות),

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמיאש לבסוף לא: (ב) שם במכנשתא דבי דרי עסקינן:
(ג) תוס' ד"ה מ"ש וכו' שהרבים מצויין שם. נ"ב ע"ל דף כד ע"א:

גליון הש"ס

גמ' מעיקרא איאושי. דף כב ע"ב מי לגעיים בתוס' ב"ב דף קמג ע"ב ד"ה ואם ועדיין ל"ע:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אגב דיקירי. נ"ב גירסת הרא"ש דחשיבי כיון דמידי דמיכל ניהו וכן ממחוזות וחמיכות וכן בנשמות אבל גזי וחגלי כתב משום דיקירי ולא פריך גמ' מכריחות משום דהתם דרך הינום וטעמא אחריתא להו ועי' תוס' (ע"ח) ד"ה אלו כו' (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' רס"ב סי"ק ז):

מוסף רש"י

כל אדם. אפילו העשירים (תענית ה:). משיילבו הנמושות. בשדה, דמכלן ואילך נתייאשו שאר העניים, לפי שיודעין אם בשאר נקט שכתה ופאה נמושות נטוש (שם). אתיגרי. הולכין בנחת ומעייני טפי, מחזיק בפלך (ש"ב ג) מתרגמת אתיגרא (שם). לקוטי בתר לקוטי. עני מולך בנו אחריו שמכלן ואילך פוסקין שאר עניים מלקוט (שם).

מה

היו דקלים מוחזקין ליתמי דלאו בני יאוש נינהו או דקלים בכרכים דלא שכיחי בהו שקצים למיכלינהו אסירא. יש מי שאומרים פי' כרכתא דקלים הרבה שמוקפות גדר ומקשי רבא לאביי מצא מעות מפוזרות. ופריק אביי מתני' כר' יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה וכן המוצא מעות בבתי כנסיות ובתי מדרשות הרי אלו שלו. ואקשי' והא דלמא לא ידע דנפלי מיניה. ופריק הכי נמי כר' יצחק. וכן כל דבר חשוב ממשמש בכל שעה כמו מעות. פי' נמושות סבי דאזלי אתיגרא. זקנים תשושי כח שמהלכין במשענת בידם שאין בהן כח לילך הרבה והשדה שיכנסו בה ללקט לא יניחו אחריהן כלום. האי דאמר מצא קציעות ואפי' בצד שדה קציעות מותרות משום גזל כיון שאלו הקציעות דבר חשוב

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כב.

ירדן. וכן שאר נהרות ותגא זה על יד הירדן היה יושב: **בלסטים מווין.** ובחזקה נטלה הימנו ומעיקרא ידע ומיימא: **שטף נהר קוריו.** של זה ומצאן אחר: **הרי אלו לו.** ה"ג **הרי אלו שלו מפני שנתיאשו הבעלים.** דכל שטיפת נהר כקורות עצים ואבנים הבעלים ידעו בה מיד דיש לה קול: **הא סתמא.** הא אם היתה אבידה אחרת שאין לנו לומר שידעו הבעלים לא הויא של מוצאה. קשיא לרבא: **כשיכול להציל.** ודכוותה במציאה אחרת דבר שיש בו סימן ליכול ליתן סימן וליטול מודיענא בה דמייב להחזיר: **אפילו אין מרדפין נמי.** דסמכי אהללה למחר וליומא אוחרא ולא מייאשי: **ע"י הדחק.** ואם לא ימהר להציל לא ילילו הלך אין מרדפין אפקורי אפקרינהו דהא ידעו ולא הילו: **שלא מדעת.** בעלים: **וליקט.** לעורך בעל הבית: **ואם חושש.** בעל הבית ומקפיד על מה שעשה זה: **משום גזל.** שתרם תרומתו בלא רשותו: **לך אצל יפות.** היה לך לילך אצל יפות לתת מהן לכהן: **לא הוה ידע.** אלמא כיון דלבי ידע דיתא ליה אמרינן מעיקרא נמי ניתא ליה ולענין יאוש נמי כיון דלבי ידע מיישא מעיקרא נמי הוי יאוש: **אפס גם אפס.** כן תרימו גם אתם מהכא נפקא לן שלוחו של אדם כמותו לתרומה דשליח שתרם תרומתו תרומה. וכיון דשליחות מהכא נפקא לן על כרחך שלוחכם דומיא דאתם בעינן: **אף שלוחכם לדעתכם.** שהבעלים מינוהו שליח: **לבוסתנא.** פרדס: **לא אכל.** דגזל מינהו שהבעלים לא ידעו: **אם נמצאו יפות כו'.** אלמא גלי דעתיה דיתא ליה. ה"ג גלי דעתיה דיתא ליה במה שנתן לנו: **לא אמרו לך אצל יפות.** דהוי גלוי דעת אלא לענין תרומה: **עודהו בטל עליהן.** המעלה פירותיו לגג וירד עליהן הטל: **ושמח.** בטל שירד עליהן: **הרי זה בני יוחן.** והוכשרו לטומאה מעתה ועד עולם: **נגבו.** עד שלא מלאן: **אע"פ ששמח.** עכשיו בטל שירד עליהן: אינן

מה שנתן נתן. [1]אתיא כר' דאמר בפרק הגוזל [בתרא] (ב"ק דף קיד.) סתם גנב וגזלן הוי יאוש בעלים:

שטף נהר קוריו **עציו ואבניו.** ה"ג אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ו"ל דמיירי ביכול להציל בקל אם רודף בשעת שטיפה דאי לאו הכי הוה כזוטו של יס שאבוד ממנו ומכל אדם ועל זה לא היה אומר הא סתם לא אלא מיירי ביכול בקל בשעת שטיפה ואפילו אין בהן סימן ולפי שיעבכן עקולי ופשורי ויקחם שם ואפי' יקדמו אחרים ויקחו יחזירום לו לפי שיכר שהוא בעליו לפי שרדף מיד וס"ד דמיירי דאם לא לא יכול עוד בלא להציל כדמוכח בסיפא לפי שיקחום אחרים כשיעבכום עקולי ופשורי ולא יחזירו לפי שאין בהן סימן וה"פ אם נתיאשו הבעלים דהיינו שהיו שם בשעת שטיפה ולא רדפו ואפילו אומרים שאין מתיאשים אין בכך כלום דודאי הן מתיאשים בלבן הא סתמא שלא היו בעלים בשעת שטיפה ולא נתיאשו עד שידעו הבעלים שששטפה נהר ואז כבר אינו יכול להציל לפי שאין בו סימן לא דכשמצאן באיסורא אתא ליתיה שהבעלים לא ידעו עליין אלמא יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ומשני ביכול להציל אפי' אחר שטיפה כגון שיש באבידה סימן שהבעלים אינן מתיאשין כשידעו ופריך אי הכי אימא סיפא ואם היו הבעלים מרדפין כו' מאי אריא מרדפין אפילו היו בעלים שם בשעת שטיפה ולא רדפו נמי יחזיר ומשני ביכול להציל אחר שטיפה ע"י הדחק דאע"פ שיש בו סימן בטורח יכול להציל לפי שיתרחקו הרבה שהנהר מוליכן ברחוק ולכך אם היה בשעת שטיפה ואינו מרדף ודאי מתיאש כיון שעתה יכול להציל בלא דוחק ואינו מגיל אבל אין הבעלים בשעת שטיפה יחזיר דכשידעו הבעלים לא יתיאשו ויגילו על ידי הדחק וא"ת מנלן הא סתמא מייב להחזיר דלמא נתיאשו אתא לאפוקי שהיו שם ורדפו דמייב להחזיר וי"ל דא"כ לא ליתני אם נתיאשו אלא לתני סתמא שטף נהר קוריו עציו ואבניו הרי אלו שלו דבשיטא דלא מיירי בדרפו בשעת שטיפה דהא קתני סיפא דאם היו הבעלים מרדפים מייב ואין להקשות דמלי דייק מסיפא טעמא דמרדפין הא סתמא הרי אלו שלו לעולם וימא דהוא הדין סתמא דיחזיר ולא נקט מרדפין אלא לאפוקי שהיו הבעלים בשעת שטיפה ולא רדפו וע"י סיפא ידעינן דמיירי באין יכול להציל אבל רש"י דגרס מפני שנתיאשו הבעלים משמע ליתא דבשיטא לית ליה דנתיאשו א"כ מרישא גופיה מצי לאוכוחי דמיירי באין יכול להציל ולא היה צריך להביא סיפא ותו מנלן דהא סתמא לא דאפילו סתמא נמי מצי מיירי: **הכי** גרסינן ה"ג מסתברא דאי לא שוייה שליח ולא גרסינן ותסברא: **אם** יש יפות מהן תרומתו תרומה. דמסתמא גם מתחילה היה דעתו כן וא"ת וימא דהשתא ודאי ניתא ליה ביפות אבל מתחילה בשעה שתרם אי הוה ידע לא הוה ניתא ליה דאין דרך לתרום מן היפות כדאמרינן לעיל (דף כפ.): גבי דבר שיש בו סימן דאפילו לרבא חייב להכריז דאע"ג דהשתא מתיאש אין בכך כלום וי"ל דשאני הכא דכיון דחזינן ביה דניחא ליה השתא אמרינן נמי ניחא ליה מעיקרא משום מלוה: **ואם** לאו אין תרומתו תרומה. וא"ת דבפרק אלמנה ניזונית (כתובות דף לט: ושם ד"ה פיחת) אמרינן דסתמיה דבעל הבית הוי אחד מתחשים ואם השליח פיחת י' או הוסיף י' תרומתו תרומה דמלי א"ל בהכי אמדתיך ה"נ נימא הכי וי"ל דהתם הוי כולה שיעור תרומה ויש שתורם כך ויש שתורם כך לכך מצי א"ל כיון שלא פירשת לי בהכי אמדתיך אבל מיפות אין רגילות לתרום ולכך לא היה לו לתרום בשום ענין מהם בלא רשותו: **מר זוטרא לא אבל.** וא"ת ואמאי לא אכל האמר רבא פרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיט.) אריסא מדנפשיה קא זבן ויש לומר דהתם שהגיע האריס מבית דמסתמא ממה שהגיע לחלקו מבית אבל הכא שהגיע מן הפרדס היה חושש מר זוטרא שמא בשעת חלוקה לא יאמר לבעל הפרדס תעול כנגד מה שנתתי להם ורב אשי לא היה חושש לזה ולכך אכל קודם שבא מרי בר איסק משום דאריסא קא יהיב דאין לומר שהיה סומך שיתרצה מרי בר איסק כשידע דהלכה כאביי ואע"ג דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הוה ניחא ליה:

מיסורא

וכן ירדן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן בשלמא גזלן וירדן דקא חזי להו ומיאש אלא גנב מי קא חזי ליה דמיאש תרגמה רב פפא בלסטים מזוין אי הכי היינו [6]גזלן תרי גווני גזלן ת"ש [3]אשטף נהר קוריו עציו ואבניו ונתנו בתוך שדה חבירו [3]הרי אלו שלו מפני שנתיאשו הבעלים טעמא דנתיאשו הבעלים הא סתמא לא הכא במאי עסקינן כשיכול להציל אי הכי אימא סיפא [7]אם היו הבעלים מרדפין אחריהם חייב להחזיר אי ביכולין להציל מאי אריא מרדפין אפילו אין מרדפין נמי הכא במאי עסקינן ביכולין להציל על ידי הדחק מרדפין לא אייאוש אין מרדפין אייאושי מיאש ת"ש [8]כיצד אמרו התורם שלא מדעת תרומתו תרומה [2]הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט ותרם שלא ברשות אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם לאו תרומתו תרומה ומנין הוא יודע אם חושש משום גזל ואם לאו [9]הרי שבא בעל הבית ומצאו ואמר לו [10]כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה [11]ליקטו הבעלים והוסיפו עליהן בין כך ובין כך תרומתו תרומה וכי נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה אמאי בעידנא דתרם הא לא הוה ידע [10]תרגמה רבא אליבא דאביי [12]דשויה שליח [א] ה"נ מסתברא דאי ס"ד דלא שוויה שליח מי הויא תרומתו תרומה והא אתם [1]גם אתם אמר רחמנא [13]הלרבות שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם אלא הכא במאי עסקינן כגון דשויה שליח וא"ל זיל תרום ולא א"ל תרום מהני וסתמיה דבעל הבית כי תרום מבינונית הוא תרום ואזל איהו ותרם מיפות ובא בעל הבית ומצאו וא"ל כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה אמימר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו [14]לבוסתנא דמרי בר איסק אייתי אריסיה תמרי ורימוני ושדא קמייהו אמימר ורב אשי אכלי מר זוטרא לא אכיל אדהכי אתא מרי בר איסק אשכחינהו וא"ל לאריסיה אמאי לא אייתית להו לרבנן מהנך שפירתא אמרו ליה אמימר ורב אשי למר זוטרא השתא אמאי לא אכיל מר והתניא אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה אמר להו הכי אמר רבא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד משום דמצוה הוא וניחא ליה אבל הכא משום כסיפותא הוא דאמר הכי תא שמע [15]עודהו הטל עליהן ושמח הרי זה [2]בכי יותן נגבו אף על פי ששמח אינן

מסורת הש"ס

1) [ב"ק מ. וש"נ], 2) [תוס' דכתובות פ"ח], 3) [בתוספתא פ' אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ועי' תוס' ד"ה שטף], 4) [תוס' כתובות פ"ח ע"ב], 5) קדושין נב: [תוס' דמרומות פ"ה], 6) [שבת נב: וש"נ], 7) [לקמן ע: קדושין מא:], 8) [תוס' מכשירין פ"ג ע"ב], 9) פ"ח למאי דסביר לן הסתם דמיירי בנגב ממש אתיא כו',

תורה אור השלם

1 כִּן תָּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְיָ מִכֹּל מַעַשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְּחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

במדבר יח כח

2 וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זָרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח

גליון הש"ם

גמ' דשויה שליח. עיין עירובין דף עא ע"א תוס' ד"ה כלך: שם לבוסתנא דמרי בר איסק. עיין יבמות דף כא ע"ב תוס' ד"ה ר"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ה"נ מסתברא. נ"ב גירסת הרמב"ם ותסברא והא אתם כו' ור"ל ואמאי צריכין לכלך אצל יפות הא שלוחו כמותו אלא הב"ע כו' וכל זה לאיחוד דרכא כאן אבל מ"ל בקרוטין דמעוה שאני כמ"ש בקדושין נב ב' ועי' תוס' שם ד"ה אם כו' וא"ל ל"ל כו' ואולי לשיטתייהו שכתבו כאן ד"ה ה"ג כו' וג"ג כו' (ועמ"ש רביע ביו"ד סי' של"ח סק"ק ע"ו):

מוסף רש"י

אם חושש משום גזל. אם מקפיד בעל הבית על מה שעשה ודומה לו שגזלה, אין תרומתו תרומה. דהסתמא ודאי הכי קאמר אם מצאת עוד יפות מאלו היית נוחלן (קדושין נב:). **אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה.** דגלי אדעתיה דניחא ליה ואמרינן כמאן דשויא שליח מעיקרא דמי (ערובין עא.). **בין כך ובין כך.** בין שיש יפות בין שאין יפות מהן (שם). תרגמה רבא אליבא דאביי. במקום אביי ובשבילו שתהא משנה זו מתורגמת לפי דבריו (סוכה יט.).

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ו מהלכות גזילה ואבידה הל' ח טומ"מ סי' רנט:

טז ב ג ד מיי' פ"ד מהל' תרומות הל' ג:

יז ה מיי' שם הלכה ח:

יח ו (מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה ב):

רבינו חננאל

הן ממשמש בהן כל שעה והללו אע"פ שהן בצד שדה קצרות דמוכחא מילתא דמשדה זו הן כבר נתיאש מהן כמו המעות. וכן תאנה הנוטה לדרך התאנים שהן נופלות ממנה מיד נמאסות לפיכך מתיאש מהן ומותרין משום גזל ופטורין מן המעשר דאינו נשמר ותנן כלל אמרו במעשרות כל שהוא אוכל ונשמר וגידוליו מן הארץ חייב במעשרות. גנב שנטל מזה ונתן לזה לא גנב הוא שגנוב בסתר. אבל האי גנב דקתני גזלן הוא שנטל בגלוי ותרי גווני גזלן קתני חד גזלן וחד ליסטים מזוייף. ת"ש שטף נהר קורותיו ונתנן לתוך שדה חבירו אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו מכלל דבסתמא חייב להחזיר ואוקימנא כשבעלין מרדפין אחריהן ויכולין להציל על ידי הדחק. ת"ש כיצד אמרו התורם שלא מדעת תרומתו תרומה וכו' אוקימנא כגון שתרם ובא בעל הפירות ומצאו שתרם ואמר לו למה [לא] היתה תורם מאלו היפות מוכחא מילתא שנתרצה ואסיקנא לא אמר' כלך אצל יפות רצון בעלים הן במה שנעשה אלא לענין תרומה בלבד משום דמצוה היא וניחא ליה ביפה. אבל בזולתי תרומה לא ואע"פ שאמר לו כלך אצל יפות משום כסיפותא הוא דאמר ליה הכי ואסורין משום גזל. ת"ש עודהו הטל עליהם ושמח הרי הן בכי

כב: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

איסורא דומיא דהתירא. מה שמתיר אבודה ממנו ומכל אדם ע"כ לא אינטריך קרא בידע ומתיאש דהא אפילו במצויין אצל כל אדם מותרת ביאוש אצל לא אצטריך אצל כי לא ידע ואע"ג דלכי ידע לא מתיאש אפי' אם יש בו סימן כיון שהיא אבודה מכל אדם ה"ג איסורא דהיינו מצוייה אצל כל אדם לאסור כה"ג דלא (ב) ידעינן דמיאש בין יש בו סימן בין שאין בו סימן ואין להתיר אצל דמיאש קודם לאתא לידיה דשריא רחמנא: **מאחר** דאיתותב רבא בו'. בשלמא לרבא אע"ג דאותם שתחת האילן או בסמוך לאילן אסירי לחזותו מוכיח עליו אבל תמרי שהרוח מוליכן בתחוק דלא שייך חזותו מוכיח עליו אע"פ שבעלים סבורין שיפלו תחת האילן מ"מ אם היו יודעין שהרוח מוליכן מרחוק היו מתיאשין אצל לאביי הא הוי יאוש שלא מדעת שהבעלים סבורים שיפלו תחת האילן ולא יקחום עובדי דרכים משום לחזותו מוכיח עליו ומשני לאפילו אותן שתחת האילן שרו אפילו לאביי ח) באתרא דשכיחי שקלים ורמשים דמיאש ול"ל דעבידי דנתרי כמו תאנים דאל"כ היו אסורים לאביי דהוי יאוש שלא מדעת דאינו סובר שיפלו כיון דלא עבידי דנתרי כמו זתים ותרוסים לאסור כיון דלא עבידי דנתרי: **דלאו** בני מחילה נינהו **מאי.** בשלמא לרבא כיון דלכי גדלי מיאשי השתא נמי מיקרי יאוש: ט) **תיובתא** דרבא. רבא ידע שפיר הך בריתא כדמשמע קצת לעיל (דף כא:) דקאמר בזוטו של יס כ"ע לא פליגי דשרי כדבעינן למימר לקמן אצל דלא דייק איסורא דומיא דהתירא:

[ב] **ברבתא מאי.** אם יש גדר סביב האילן מי שרו אותם שהרוח מוליך אותן חוץ לגדר דרך עליו הלא הבעלים סבורין שכולן יפלו תחת האילן ושם ישתמרו משקלים ורמשים:

אי דליבא סימן מאי מבריז. פירוש למה צריך להכריז המונח מאחר שהאבוד אין בו סימן ליתן ומשני דזה מכריז שאותו שאבד יתן סימן מקום וכן לקמן (דף כח.) דקאמר כדי שילך שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד היינו נמי שהמונח מכריז והאובד יתן סימן ט) אך קשה דבפרק אלו עובדין (דף מט: ושם ד"ה ויש) אמרינן ע"ה אין מכריזין על אבידתו ויש לך אנו יודעין זה אם הוא של ע"ה ויש לומר דמיירי במונח במקום דשכיח ע"ה ורש"י שפירש דהמונח מכריז מקום שיאמר מצאתי חפץ במקום פלוני והוא יאמר חפץ פלוני ויקחנה ק"ק דהא תנן בפירקין (דף כח:) אמר אבידה ולא אמר סימנין לא אמר כלום אלמא במה שמכוין החפץ אינו סימן וי"ל דהתם נמי לאו משום שהוא חשוב לשקר שהפסיד חפץ אלא משום דא"ל כי היכי דאת אבדת חפץ ה"ג אימר אדם אחר הפסיד אבל הכא מהדרינן דאין רגילות ששני בני אדם אבדו חפץ זה כזה ובמקום אחד ולפרש"י הוה מכריז מקום הכא פירושו ממש דומיא דמכריז מנין דשלהי פרק קמא (דף כ:): **ורבה** אמר מקום **לא** הוי סימן. ולפי דסבירא ליה לרבה מקום לא הוי סימן הולך לומר דסי' העשוי לידרס לא הוי סימן אינן בכי יותן טעמא מאי לאו משום דלא אמרינן כיון דאיגלאי מילתא דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה שאני התם דכתיב [1]כי יתן עד שיתן אי הכי רישא נמי התם [6]כדרב פפא דרב פפא רמי כתיב כי יתן וקרינן כי יותן הא כיצד בעינן כי יותן דומיא דכי יתן [8]מה יתן לדעת אף כי יותן נמי לדעת ת"ש [9]דא"ר יוחנן משום [10]רבי ישמעאל בן יהוצדק [2]מנין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת דכתיב [2]וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם יצאתה זו שאבודה ממנו ואינה מצויה אצל כל אדם ואיסורא דומיא דהיתירא מה היתירא בין דאית בה סימן ובין דלית בה סימן שרא אף איסורא בין דאית בה סימן ובין דלית בה סימן אסורה תיובתא דרבא תיובתא [7]והלכתא כוותיה דאביי [9]ביע"ל קג"ם א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי וכי מאחר דאיתותב רבא הני תמרי דזיקא היכי אכלינן להו אמר ליה [3]כיון [א] דאיכא שקצים ורמשים דקא אכלי להו מעיקרא יאושי מיאש מנייהו [9][10]יתמי דלאו בני מחילה נינהו מאי אמר ליה באגא בארעא דיתמי לא מחזקינן מוחזק ועומד מאי כרכתא מאי אמר ליה [4]אסירן: כריכות ברה"ר הרי אלו שלו: אמר רבה ואפילו בדבר שיש בו סימן אלמא קסבר רבה סימן העשוי לידרס לא הוי סימן רבא אמר [5]לא שנו אלא בדבר שאין בו סימן אבל בדבר שיש בו סימן חייב להכריז אלמא קסבר רבא סימן העשוי לידרס הוי סימן ואיכא דמתני להא שמעתא באנפי נפשה סימן העשוי לידרס רבה אמר לא הוי סימן ורבא אמר [6]הוי סימן תנן כריכות ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י נוטל ומכריז ה"ד אי דלית בהו סימן ברה"י מאי מכריז אלא לאו דאית בהו סימן וקתני ברה"ר הרי אלו שלו אלמא סימן העשוי לידרס לא הוי סימן תיובתא דרבא אמר לך רבא לעולם דלית בהו סימן ודקא אמרת ברה"י מאי מכריז מכריז מקום ורבה אמר מקום לא הוי סימן דאיתמר מקום רבה אמר לא הוי סימן ורבא אמר [7]הוי סימן ת"ש כריכות ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י נוטל ומכריז [8]והאלומות בין ברה"ר ובין ברה"י נוטל ומכריז רבה היכי מתרץ לה ורבא היכי מתרץ לה רבה מתרץ לטעמיה בסימן ורבא מתרץ לטעמיה במקום רבה מתרץ לטעמיה בסימן כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום דלא: רבה דאמר טעמא דרה"ר משום דנדרס מאי שנא אלומות: **ורבא.** דמוקים לכריכות כשאין בו סימן מאי שנא כריכות ומאי שנא אלומות: **רבה מתרץ לטעמיה.** דטעמא [1]דרשות הרבים דכריכות משום סימן ובדבר שיש [6] בה סימן: **במקום.** טעמא דכריכות [1]ברשות הרבים משום מקום ובדבר שאין בו סימן:

דמדרסא

דמדרסא

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ח מהלכות טומאת אוכלין הל' ג ופי"ב הלכה ח:
כ ב מיי' פי"ח מהלכות גזילה ואבידה הלכה י סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רנט סעיף ז:
כא ג ד מיי' פט"ו מהל' גזילה ואבידה הל' ט"ו סמג עשה טוש"ע מ"מ סי' רס סעיף ו:
כב ה מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסד סעיף ח:
כג ו מיי' שם:
כד ז ח מיי' שם הל' י ופי"ג הל' ה סמג שם טוש"ע שם סעיף ט וסי' רסז סעיף ז:

רבינו חננאל

יותן: פי' סימן העשוי לידרס כגון קשירת כריכות וכיוצא בהן שאם ידרסו יותרו הקשרים ובטל הסימן. וקתני סימן העשוי לידרס רבה אמר לא הוי סימן ודינו כדין דבר שאין בו סימן ורבא אמר הוי סימן. ואקשי' עליה דרבא ממתני' דקתני כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו ברשות היחיד נוטל ומכריז מאי לאו דאית בהו סימן העשוי לידרס וברשות הרבים דשכיחי רבים ודרסי עליה ובטיל מיאש לפיכך הרי אלו שלו אבל ברשות היחיד דלא מידרסי חייב להכריז אלמא סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ודחי רבא לא מתני' בדליבא בהו סימן כלל וברשות היחיד אמאי מכריז מכריז מקום שהמקום הוא הסימן. ורבה אמר מקום לא הוי סימן. פי' מינשתפי מתגלגלין ברגלי בני אדם. פי' כיון דיקירי לא מינשתפי כיון שהן כבדים אינן מתגלגלין ברגלי בני אדם

מסורת הש"ס

א) קדושין נט:, ב) לקמן כח., ג) [נ"ל ר' שמעון וכ"כ בילקוט], ד) [קידושין נב. בנא קמא עג. סנהדרין כז.], ה) [פסחים נ:], ו) ס"א דהיה"ר, ז) ס"ל בהיה"ר, ח) ס"ל כיון דאיכא אתרא, ט) [נ"ל קודם ד"ה מאחר],

תורה אור השלם

1 וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע וְנִפַּל מִנִּבֵלָתָם עָלָיו טֻמָּא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח
2 וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: דברים כב ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבה מתרץ וכו' שיש בו סימן: (ב) תוס' ד"ה איסורא וכו' דלא ידע דמיאש בין:

גליון הש"ם

גמ' ביע"ל קג"ם. עיין שבת דף קנה ע"א תוס' ד"ה והלכתא: שם יתמי דלאו בני מחילה. עיין ב"מ דף קמג ע"ב תוס' ד"ה ואם: תוס' ד"ה אי דליבא כו' אך קשה. עיין תשובת רשד"ם מי"ד סימן ר"כ:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דאיכא כו'. נ"ב מתמת מתיקותם. רמב"ם. מצא"כ אצל אלמ"ש בכתב אם הקפיד והקיף כו' אהני גילה דעתו שלא מחל:

מוסף רש"י

מנין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת. הואיל ומתיאשו הבעלים (ב"ק טו.).

המשך הנספח בעמוד הבא.

כד: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

סבר כוותיה בחדא. ולא בעי למימר דסבר כרבנן דא"כ תפשוט דמודו ליה רבנן ברוב כנעניים ומכל מקום יש לפשוט דהלכה כמותו ברוב כנעניים: **לבתר** תריסר ירחי שתא כו'. פי' הן עצמן החזיר אע"ג דלא היה צריך ליתן רק דמיסה כדתנן בפרקין (דף כח:) כל דבר שעושה ואוכל מטפל בו י"ב חדש מכאן ואילך אם דמיהן ומניחן אבל רש"י פירש שמצאן אחר י"ב חדש שנאבדו קשה דמנלן ז) שיהא בשביל כך למוצא דהאובד אינו מתיאש שסבור שהמוצא יסבור שמקרוב נאבדו ויכריז:

לפנים משורת הדין. מאשר יעשון נפקא לן לקמן בפרקין (דף ג:) תימה דלא מייתי קרא הכא כדמייתי לקמן בעובדא דר' ישמעאל ובהגזל קמא (נ"ק דף ק. ושם ד"ה לפנים) בעובדא דרבי חייא במראה דיגר לשולחני ומצא רע ולקמן בסוף פרק האומנין (דף פג.) מייתי קרא אחריני למען תלך בדרך טובים שהוא מדברי קבלה ושביק קרא דאשר יעשון שהוא מדברי תורה וי"ל דלא מייתי קרא דאשר יעשון אלא במקום שאחרים חייבין והוא פטור כמו במראה דיגר דאחרים בבעו למילף חייבים ור' חייא דלא בעי למילף פטור ולפנים משורת הדין שיצא כמו אחרים וכן בעובדא דרבי ישמעאל דזקן ואינו לפי כבודו הוה ועשה לפנים משורת הדין כמו אחרים והכא בשמעתין דהדרינהו בתר תריסר ירחי שתא כ"ע פטורים לכך לא מייתי קרא הכא ומ"מ משום לפנים משורת הדין בעי ליה לאהדורי כיון שאינו מתחסר ממונא אבל בסוף האומנין (שם) בהנהו שקולאי שאברו לו הבית ועשו לו הפסד גדול משום לפנים משורת הדין אין לו להפסיד לכך מייתי קרא למען תלך בדרך טובים: **אתא** לקמיה דרב גרסי' דמשמע בירושלמי פרק אין מעמידין ואפילו לספרים דגרסי אבי פריך שפיר מבשר שנתעלם מן העין דאף ע"ג דלא קיימא לן כרב דפרישית לעיל (דף כג: ד"ה מתרחות) מדפריך בפרק גיד הנשה (חולין דף לח: ושם) ורב היכי אכיל בשרא מ"מ פריך שפיר דכיון דחזי המולא שהעוף השליכם שם אפילו מאן דפליג ארב מודה הכא דאסור דאימור נטלה מעיר ברובה כנעניים ומשני בעומד ורואהו שנטלה מעיר ברובה טבחי ישראל ורב מייתי בעומד ורואה שנטלה לפני טבחי ישראל:

הרי שאבדו כו'. ה"ה נגנבו ואע"ג דעבר על לא תגנוב לא עבר על לאו דנבילה ובתוספתא (פ"ב דחולין) תניא בהדיא הרי שאבדו או נגנבו והכא נקט אבדו אורחא דמילתא: **שמצאן** באשפה. בפ"ק דחולין (ד' יב:) מפרש נרשין דברי רבי יהודה לרבי חנניא כשמצאן באשפה שבשוק שאף רבי חנניא לא פליג עליה אלא באשפה שבבית ובעובדא דהכא שמצאן בדרך בלא אשפה הוי כאשפה שבבית: **אתא** לקמיה דרבי אסי גרסי' אע"ג דבכל דוכתי תשיב רבי אמי בריש דכתמר (גיטין דף נט:) רבי אמי ורבי אסי כהני תשיבי דאמרעא דישראל אף על גב שגדול ממנו אין תימה שבא לפניו לישאל לפי שחבירו היה אבל מי גרסינן רבי אבא קשה דרבי אבא היה תלמידו של רבי אמי כדמוכח גבי נסכא דרבי אבא (שבועות דף מז.) ואיך היה בא לפניו ט) (לעולם):

ואיבעית אימא לעולם רבנן מי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח וייתי ישראל ויהיב ביה סימנא ושקיל ת"ש דאמר רב אסי א)מצא חבית יין בעיר שרובה כנעניים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למוצאה כמאן כר"ש בן אלעזר שמע מינה כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנעניים אבל ברוב ישראל לא לעולם אימא לך ר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל נמי קאמר ורב אסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי ב)לקנקנה: ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דציירי בסדינא ושדו בנהר בירן אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל אכריז והא זוטו של ים הוא שאני נהר בירן ג)כיון דמתקיל לא מיאש והא רובא כנעניים נינהו ש"מ אין הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנעניים שאני נהר בירן דישראל סברו ליה וישראל סברו ליה אימור מישראל נפל וכיון דישראל סברו ליה לא מיאש רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל חייב להחזיר תרתי אמר ליה ד)לפנים משורת הדין כי הא דאבוה דשמואל אשכח הנך חמרי במדברא ואהדרינהו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפנים משורת הדין רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דר"נ ה)בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה ו)הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בצנייתא דבי בר מריון אתא לקמיה דאביי א"ל ז)זיל שקול לנפשך והא רובא דישראל נינהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפי' ברוב ישראל שאני דיו דכזוטו של ים דמי והא ח)אמר רב ט)בשר שנתעלם מן העין אסור בעומד ורואהו: ר' חנינא מצא גדי שחוט בין טבריא לציפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו י)משום מציאה כר"ש בן אלעזר משום שחיטה כרבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי דתניא כ)הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטין ר' יהודה אוסר ורבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר אמר רבי נראין דברי רבי יהודה כשמצאן באשפה ל)ודברי רבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי כשמצאן בבית מדהתירוהו לו משום שחיטה רובא ישראל נינהו שמעת מינה הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל אמר רבא ·רוב כנעניים ורוב טבחי ישראל רבי אמי אשכח פרגיות שחוטות בין טבריא לציפורי אתא לקמיה דר' אסי ואמרי לה לקמיה דר' יוחנן ואמרי לה בי מדרשא ואמרו ליה זיל שקול לנפשך רבי יצחק נפחא אשכח קיבורא דאזלי ביה אזלויי אתא לקמיה דר' יוחנן ואמרו ליה זיל שקול לנפשך: **מתני'** ·ואלו חייב להכריז מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא ל)מעות בכים או כים כמות שהוא מ)צבורי פירות נ)צבורי מעות שלשה

דמודו ליה ברוב כנעניים: **מי קתני כו' אינו חייב להכריז קתני.** דכיון דרובא כנעניים הוא ושלו נמי לא הוי דלא אזלי רבנן בתר רובא בממונא: **מופרש משום מציאה.** דאינו חייב להכריז: **ואסורה בהנאה.** ולקמיה פריך א"כ מה היתר יש במציאתה: **בא ישראל ונתן סימן.** יצאת מספק יין כנעניים ומותרת בשתיה למוצאה דכיון דרובא כנעניים נתייאשו הבעלים: **ושדו בנהר בירן.** ומושלכין בנהר בירן: **דמקיזו.** יש בו מכשולים אבנים וסתימת גדר שעושין לדגים ולא מיאש סבר לא יוכל הנהר להוליכם חוץ למכשולים וגיגלים היו לסוכרו ולנקותו ולכרותו שישטפו מימיו וסותם שימצאם כשיסכרו אותו וינקום: **סברו ליה.** שקורין נשנ"ם בלע"ז כמו (ישעיה יט) עושי שכר ס) אגמי נפש: **אימא מישראל נפיל.** לפיכך חייב להכריז ולא אמרי' יניח כדאמרינן לעיל בדוב כנעניים לרבנן: **לא מיאש.** שהכורה ימצאם: **דבי דיסא.** שמוכרים שם חטים כתושין לדייסא ורבים מצויין שם: **בחר תריסר ירחי שתא.** מצאם: **דגלדאי.** לענעים: **דיו.** עוף שקורין אוולטו"ר והוא לשון דיה ע): **ושדיה בצנייתא דבי בר מריון.** השליכו בין דקלים של בר מריון: **ואזל.** שמא נתחלף בנבילה: **ורואהו.** משנטלו על השליכו: **בשמעאו באשפה.** שדרך נבילה להשליכה באשפה: **פרגיות.** גוזלות: **אשכח קיבורי דאזלי ביה אזלויי.** מצא פקעיות של טווי למכמורות ושתות במקום שהליידין מצויין: **אזלו.** ליידים העושים מכמורות: **מתני' מצא פירות בכלי.** וסתם כלי יש בו סימן: **כמות שהוא.** ליקן: **יש.** יש בו סימן לבעלים: **צבורי פירות.** בגמ' ע) מפרש סימנייהו או מנין או מקום: שלשה

עין משפט נר מצוה

לח א ב מיי' פי"א מהל' גזלה ואבדה הל' ח ופי"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' כח סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רנט סעיף ד וטוש"ע י"ד סי' קכט סעיף יח:
לט ג טוש"ע מ"מ סי' רנט סעיף ז וטוש"ע י"ד סי' קכט סעיף יח:
מ ד ה מיי' פי"א מהל' גזלה ואבדה הלכה ז סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רנט סעיף ה:
מא ו מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ו:
מב ז מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יב סמג לאוין קמג טוש"ע י"ד סי' סג סעיף א:
מג ח טוש"ע מ"מ סי' רנט סעיף ו:
מד ט מיי' פ"ד מהל' שחיטה הל' ח ועיין שם בכ"מ סמג לאוין קמג טוש"ע י"ד סי' א סעיף ד:
מה י טוש"ע מ"מ סי' רנט סעיף ו:
מו כ מיי' פט"ו מהל' גזלה ואבדה הל' יג סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסג סעיף י:
מז ל מיי' שם פט"ז הל"ג סמג שם טוש"ע שם סעיף כ:
מח מ מיי' שם פט"ו הלכה יג סמג שם טוש"ע שם סעיף י:
מט נ מיי' שם פט"ז הלכה ג סמג שם טוש"ע מ"מ שם סעיף יא:

מוסף רש"י

בשר שנתעלם מן העין. שהיה שעה אחת שלא ראהו, ואפילו היה מונח על שלחנו, אסור. שמא נתחלף בנבלה (חולין צה.).

מסורת הש"ס

ע) [נקמן נ: ברכות ז. מה: כתובות לז. ב"ק עו:], ע) [חולין מח.], ג) חולין לח., ד) חולין יב. [תוספתא דחולין פ"ב], ה) פי' הפגמים שילדו בהם הדגים שרטי רד"ק, ו) [דברים יד], ז) [נקמן כה.], ח) [עיין רש"י ברכות נח: ד"ה כללי תוכן], ט) ל"ל ליאמל. רי"מ,

לעזי רש"י

נשנ"ש [אישקלושינ"ט]. עושים סכר.
אוולטו"ר [וולטו"ר]. פרס.

רבינו חננאל

היא וכן הא דא"ר אסי מצא חבית של יין בעיר שרובה כנעניים קנקנה מותר [משום] מציאה ויינה אסור אפי' בהנאה בא ישראל ונתן סימניה מותרת אפי' בשתיה למוצאה. ש"מ דברוב כנעניים הרי הן שלו. ההוא דאשכח ד' זוזי דציירי בסדינא בנהר בירין כו' ואסיקנא כיון דישראל כרו ליה וישראל סברו ליה אימור מישראל נפול ולא מיאש. רב יהודה הוה אזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דיסא אמר ליה מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי הן שלו. בא ישראל ונתן סימניה מהו אמר לו אם רוצה לעשות לפנים משורת הדין מחזיר כדאבוה דשמואל אשכח חמרא במדברא ואהדרינהו בתר י"ב ירחי שתא והא דרבה דאמר ליה רב נחמן מצא ארנקי בשוקא דרבנן הרי הן שלו ואפי' הלה עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים כלומר כשם מי שטבעה ספינתו המציל ממנה הרי הן שלו ואע"פ שבעלה עומד וצווח כדאמרינן המציל מזוטו של ים התורה התירתו לו כן גם זה מותר למוצאו ש"מ אפי' ברוב ישראל. עוף הנקרא דיו שקיל בישרא ושדא בצנייתא דבי בר מריון. אסיקנא אם הוא עומד וראה את המקום שחוטף הה הבשר ממנה והוא מישראל מותר לו דכזוטו של ים [דמן] ואם לאו אסור באכילה כרב דאמר בשר כיון שנתעלם מן העין אסור באכילה. והא דרב חנינא דאשכח גדי שחוט בין טבריא לצפורי והתירוהו לו משום מציאה כר"ש בן אלעזר ומשום שחיטה כר' יוסי בר חנינא וכו' ופשוטה היא. פי' פרגיות צפרים טהורים. רב אמי אשכח פרגיות בין טבריא לצפורי וא"ל ר' יוחנן שקול לנפשך. וכן רב יצחק אשכח (פגעיות) [פקעיות] של מטוה דאמר ר' יצחק אשכח קיבורי דאזלו בי אזלויי וא"ל ר' יוחנן זיל שקול לנפשך: **מתני'** ואלו חייב להכריז

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כה.

מסורת הש"ס

ע) [לעיל כג:], ב) רש"ל וכ"מ מ"ז, ג) לפירוש הרי"ף והרמ"ם קאי על המשנה וע"ש, ד) [לעיל כ:], ה) נ"ב קנ, ו) [שנים רש"ש], ז) [דף כג:], ח) ס"א דבריתא היא ומאי אומלמא מהך דמשקל, ט) ס"א ל"ג,

הגהות הב"ח

(א) גמ' טבעי מכריז: (ב) רש"י ד"ה תני לבור וכו' ומאי שימניה: (ג) ד"ה תני לבורי וכו' מנין הוא דהוי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' רב פפא וכו'. נ"ב המגב"ש פסק כבולמוס אוקימתא דר"פ אבל דר"ז השמיטה. והרמ"ם וטור פסקו גם לדר"ז: [ב] שם ומאב"א הא והא דלא אשמייר בה מידי ול"ק הא דל"ל אוגנין לצנא ומאב"א הא והא דל"ל אוגנין ול"ק הא דמהדרי אפיה לגבי פירי הא דלא מהדרי אפיה לגבי פירי (וכ"ע מרש"י ד"ה והא כו' דקתם לצנא כו' אבל הרמ"ם גורס בגירסא שלנו וע"ש ובדברי רבינו בח"מ מ' רפ' ס"ק כ"ה): [ג] שם מ"ר מגיעא כו'. נ"ב וכ"פ הרמ"ם וש"פ אבל הרמב"ם השמיטה דס"ל דר"מ ור' יוחנן פליגי אלינא דר"י מגדלאה ופסק כר' יוחנן וע' רי"ף (שמפרש להרמב"ם וע' נ"ר): [ד] שם (פשוט מהא מדא ד)אמר. אות ד' ממלת דאמר עם ג' מלות שלפניו מוקפים בעגולים וע"ב הרמב"ם ל"ג לה אלא גרים אמר כו' וקולם לא איפשיטא ותסר בש"ע כאן וע' ברמב"ם:

רבינו חננאל

מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא וכו' אמרי' תנינא להא דתנו רבנן מצא כלי ולפניו פירות כיס ולפניו מעות הרי אלו שלו. מקצתן בכלי ומקצתן בקרקע חייב להכריז ואם בא ישראל ונתן סימני הכלי נוטל גם הפירות וכן כל כיוצא בהן. ורמינן עלה הא דתניא מצא דבר שאין בו סימן בצד דבר שיש בו סימן ו) נוטל הדבר שיש בו סימן וזכה הלה בדבר שאין בו סימן. ופרקינן הא והא בצנא ופרי וכגון שנותרו מן הפירות בצנא ולא קשיא הא דתני חייב להכריז דמשמע שמחזיר גם הפירות בצנא דאית ליה אוגנים והן כפופות לתוכה דאמרי' האי צנא איתהפכא והני פירי אישתפוך מן הצנא והני פירי (דאישתפוך) [דאשתייר] בגווה אוגנים מנעום מלהשפך בחוץ

ו) נראה דלא גרס בגמ"ש הסיום טוטל ומכריז רק טוטל הדבר וכו' וע' בתוס' כאן ד"ה הא גרסת רבינו ופירושו.

כחצובה או כסולם מהו ועלו בתיקו. פי' כשיר עגול כצמידין דמתרגמ' לה שירין. כשורה זה בצד זה.

א שלשה מטבעות זה על גב זה ב כריכות ברה"י ג וכרות של בעה"ב וגיזו צמר הלקוחין מבית האומן ד) כדי יין וכדי שמן הרי אלו חייב להכריז: **גמ'** טעמא דמצא פירות בכלי ומעות בכיס הא כלי ולפניו פירות כיס ולפניו מעות הרי אלו שלו תנינא להא דתנו רבנן ה מצא כלי ולפניו פירות ה כיס ולפניו מעות הרי אלו שלו ו מקצתן בכלי ומקצתן על גבי קרקע מקצתן בכיס ומקצתן על גבי קרקע חייב להכריז ורמינהו ז מצא דבר שאין בו סימן בצד דבר שיש בו סימן ונטל את שלו זכה הלה בדבר שאין בו סימן אמר רב זביד לא קשיא הא בכובא וכיתנא הא בצנא ופירי [א] רב פפא אמר הא והא בצנא ופירי ולא קשיא הא דאשתייר בה מידי הא דלא אשתייר בה מידי [ב] ואיבעית אימא הא והא דלא אשתייר בה מידי ולא קשיא ח הא דמהדרי אפיה לגבי פירי הא דלא מהדרי אפיה לגבי פירי ואיבעית אימא הא והא דמהדרי אפיה לגבי פירי ולא קשיא ט הא דאית לה אוגנין לצנא הא דלית לה אוגנין לצנא: צבורי פירות וצבורי מעות: שמעת מינה מנין הוי סימן תני צבור פירות שמעת מינה מקום הוי סימן תני צבורי פירות: שלשה מטבעות זה על גב זה: אמר רבי יצחק מגדלאה י והוא שעשויין כמגדלין תניא נמי הכי מצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו עשויין כמגדלים חייב להכריז ואלו הן עשויין כמגדלים שלשה מטבעין זה על גב זה הא גופא קשיא אמרת מצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו הא משלחפי שלחופי חייב להכריז אימא סיפא עשויין כמגדלין חייב להכריז הא משלחפי שלחופי הרי אלו שלו תנא כל שאין עשויין כמגדלין כ מפוזרות קרי להו [ג] א"ר חנינא לא שנו אלא של שלשה מלכים אבל של מלך אחד אינו חייב להכריז היכי דמי אי דעשויין כמגדלין אפילו של מלך אחד נמי ואי דאין עשויין כמגדלין אפילו של שלשה מלכים נמי לא אלא אי אתמר הכי אתמר לא שנו אלא של מלך אחד כעין שלשה מלכים כ)(אבל של מלך אחד אינו חייב להכריז) והיכי דמי דעשויין כמגדלים רויחא תתאה ומציעא עילויה וזוטא עילויה מציעא דאמרינן אנוחי אנחינהו אבל של מלך אחד דכולהו כי הדדי נינהו אע"ג דמנחי אהדדי הרי אלו שלו אימר אתרמויי אתרמי ובהדי הדדי נפול ורבי יוחנן אמר אפילו של מלך אחד נמי מכריז כ מאי מכריז מנין מאי איריא תלתא אפי' תרין נמי אמר רבינא (ה) ז טבעא מכריז ה לבעי ר' ירמיה כשיר מהו כשורה מהו כחצובה מהו כסולם מהו [ד] פשוט מהא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כ כל שאילו מכנים לה קיסם ביניהן ונוטלם בבת אחת חייב להכריז בעי רב אשי כאבני

שלשה מטבעות זו ע"ג זו. בגמרא מפרש סימנייהו: **גמ' טעמא דמצא כו'.** התם הוא דאמר שהפירות נבעל הכלי: **הא כלי ולפניו פירות.** הרי אלו הפירות של מוצאן. ואע"פ שהכלי נבעל הסימן את הכלי יחזיר ואת הפירות יעכב לו ולא אמרינן מהאי מצא נפל: **מקצתן בכלי כו'.** הדבר מוכיח דהנך דעל גבי קרקע דהנך הוא וחייב להחזירם למי שיתן סימן בכלי וכן מעות נבעל הכיס: ה"ג **מצא דבר שאין בו סימן בצד דבר שיש בו סימן.** כגון מעות לפני כיס: **חייב להכריז.** על הכל ואינתו המעות נבעל הכיס: **הא נבעל סימן ונטל את שלו.** את הכיס ואמר אין המעות שלי זכה הלה במעות: **הא.** דקתני הרי אלו שלו: **בכובא וכיתנא.** גיגית מוטלת ופשתן לפניה דולאי הלי פשתן ולא מכובא נפל דלי מינה נפל הוה משתייר בה והוא הדין לכיס ולפניו מעות מהאי טעמא. והא דקתני חייב בצנא ופירי דעבידי דשרקי ונפלי מייניה כולהו: **הא דקתני חייב בדאשתייר.** ומיכא למימר הכך דאבראי מייניה נפל: **והא דלא אשתייר.** כיון דסתם צנא יש לו אוגנין כפולים לתוכו אי מתוכו נפל הוה משתייר ביה דאוגנין מעכבי ליה: ה"ג **הא והא דלא אשתייר ביה מידי: הא דאיתא ליה אוגנין.** ולא מייניה נפל דלי מייניה נפל הוה משתייר ביה מידי: **ש"מ מנין הוי סימן.** דלי ולא הכי מאי סימן איכא: **תני צבור פירות.** דאין כאן מנין (ג) מאי קימניה מקום דכיון דצבורין הינוח הוה ויהיב סימנא במקום פלוני הנתיים: **תני צבורי פירות.** סימני מנין (ג). דהוי מדאי ליה לא הא תפשוט ולא הא תפשוט: **והוא שעשויין כמגדלין.** לקמייה מפרש שנשתן רחבין זה מזה ומניח מלמטה את הרחב ועליו את הבינוני ועליון הוא הקצר שבכולן כמגדל זה העשוי היסוד רחב ומקצר ועולה וכי מנחי הכי לאו דרך נפילה הוה אלא דרך הינוח והיה דעתו לחזור ולטלן ושכח הלכך נוטל ומכריז וזה בא ונותן סימן ואומר מגדלין היו עשויין: **ג' מטבעות.** שאין דומות זו לזו ברחבן: **משלחפי שלחופי.** מקצת זו על חבירתה ומקצת על גבי קרקע: **חייב להכריז.** אלמא כי האי גוונא לאו דרך נפילה הוא: **של שלשה מלכים.** קס"ד שלא היו לורותיהם שוות שכל מלך כותב שמו ולורתו על מטבע שלו: **אי דעשויין כמגדלין.** שאין שוין ברחבן ומונחים כמו שפרישית: **אפילו של מלך אחד.** שלורת שלשתן שוות: **של מלך אחד כעין שלשה מלכים.** כלומר אפי' הן של מלך אחד שלורת שלשתן שוה והן כעין שלשה מלכים שחלוקין ברחבן ודומין לג' מטבעות: ה"ג **והיכי דמי כגון שעשויין כמגדלין חייב להכריז: דכולהו כי הדדי נינהו.** שוין ברחבן: **אע"ג דכי הדדי מנחי.** זה על זה ולאו משלחפי: **אימור [אתרמויי] אתרמי.** דהכי נפל ואין זה הינוח וסימן אין לו בהם ואפי' מקום דלא ידע היכן נפל: **אפי' של מלך אחד מכריז.** הואיל ומטבעות הוו זו ע"ג זו יש כאן סימן דלא אתרמי דנפול הכי: ופרכינן **מאי מכריז מנין.** כך וכך מטבעות מצאתי וזה בא ונתן סימן זו ע"ג זו מצאתם: **טבעא מכריז.** מטבעות מצאתי הלכך תרי לאו סימנא הוא דמיעוט מטבעות ב': **כשיר.** מוטלין בעגול כאצעדה: **כשורה.** זו אצל זו: **כחצובה.** כג' רגלי קנקן כל אחד כנגד חויר של שני[1] כזה: ∴ **כסולם.** רוב אמצעי על התחתון ורוב העליון על האמצעי כמו מעלות שקורין אסקולינו"ש: **פשוט מהא.** דר"נ מדא: **כל שאילו מכנים לו.** וכי הוו כסולם ניטלים בבת אחת: כאבני

הא בבובא וביתנא. פי' רש"י דמתני' בכובא וכיתנא וקשה דקתני מצא פירות וי"ל דכיתנא אקרי פירי כדאמרינן (בנדה אשת רבה) ובגא קין מפרי האדמה זרע פשתן הביא ודומק ונראה דמתני' בצנא ופירי דכיון דאין הפירות מחוברים יחד אילו מן הכלי נפלו היה קצת נשאר מהם בכלי אבל פשתן שקשור ביחד יכול להיות שבכלי היה ונפל ור"ח פי' דפריך אמאי דקאמר מקצתן על גבי קרקע חייב להכריז ורמינהו מצא דבר כו' בא בעל סימן ונטל את שלו זכה המוצא במה שבידו היינו מה שבחוץ אע"פ שיש בפנים קצת פירות ואפילו בעל כלי אומר שכולן שלו ולפי זה גרס בסמוך הא והא דאשתיירי ביה:

שמעת מינה מנין הוי סימן. אע"ג דפשיטא ליה לעיל[1] מדמשקל הוי סימן מדה ומנין נמי הוי סימן בעי לאוכוחי הכא ממתני' ולעיל (דף כד.) נמי דקתני אבל מצא שנים חייב לא קאמר ש"מ מנין הוי סימן [2] (דלא אלימא ליה ברייתא למפשט מינה) אי נמי דמלי למדחי דמנין וחרוזא הוי סימן:

והוא שעשויין כמגדלין. אי מנין הוי סימן במה שעשויין כמגדלין ידעינן דדרך הינוח הוה ובתרי לא סגי דטבעא מכריז אבל אם מקוס הוי סימן אפילו בתרי ועשויין כמגדלין ידעינן דדרך הינוח הוה דאי בתרי אפי' עשויין כמגדלין לא ידעינן דדרך הינוח הוה דאימור דרך נפילה הוה דאתרמי הכי א"כ לקמן מאי פריך [3] (אר' יוחנן) מאי אריא תלתא אפי' בתרי סגי וי"ל דשפיר משני טבעא מכריז:

הא גופא קשיא. אמתני' לא פריך דמלינן למימר דג' מטבעות היינו פירוש לצבורי מעות: כאבני

נ א מיי' פט"ז מהלכות מלכים הל' ב סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסב סעיף יב:

נא ב מיי' שם פט"ו הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף ט:

נב ג מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ח:

נג ד מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסב סעיף יט:

נד ה מיי' שם פט"ז הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף כ:

נה ו מיי' שם פט"ו הל' טו סמג שם טוש"ע שם סעיף יט:

נו ז מיי' שם פי"ד הל' יא סמג שם:

נז ח ט מיי' שם שם פט"ו הלכה יד סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסב סעיף יט:

נח י מיי' שם פט"ז הל' ג סמג שם טוש"ע מ"מ שם סעיף יב:

נט כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:

ס ל מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:

לעזי רש"י

אשקולינו"ש [אישקילונ"ש]. מדרגות.

מוסף רש"י

ברכות בהה"י. כגון שהה זמועה שאין רוב בני אדם לבכין בה ויש מיעוט שהולכין בה (לעיל כב:)

רבינו חננאל (המשך)

הלכך הפירות בתר צנא גרירי בא מי שנתן סימני צנא נוטל גם הפירות. והא דתני דזכה הלה במה שבידו בצנא דלית ליה אוגנים ונמצאו הפירות בחוץ ופירות בצנא דאמרי' הני פירי דבחוץ לאו מן הצנא אישתפוך דאילו מינה אישתפוך הוו להו לאישתפוכי כולהו דהא לית לה לצנא אוגנים אלא הני פירי דבחוץ לאחרינא אינון לפיכך זכה בהם המוצאן דהא דבר שאין בו סימן נינהו. ציבורי פירות. ש"מ מנין הוי סימן. ג' מטבעות זו על גבי זו חייב להכריז. פי' כמגדלים מכוונות אבנים זו על גבי זו אין אחת עודפת על חבירתה. מפוזרין שלו הא אי הוו שלחופי משלחפי שאין מיושבות זו על גב זו אלא מקצתן עליה ומקצתן יוצאה מעליה כגון כנפי הכרובים כדגרסי' בסוף המוכר את הבית ודלמא שלחופי הוו משלחפי אהדדי ועיקרו כדמתרגמי' בתרגום ארץ ישראל שכל את ידיו שלחופינון לידוהי. אסקינן כל שאינן עשויים כמגדלים מפוזרין דאילו מינה הן שלו רויחא לתתא ומיצעא עילויה וזוטא עילוי מצעי זהו כמגדלים. בעי ר' ירמיה כשיר או כשורה או

עין משפט נר מצוה

כה: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

כאבני בית קולים. מכאן אר"ת דאין שם ע"ז מרקולים אלא קולים כדאמרינן הכא והא דקרי ליה בעלמא מרקולים היינו חילוף קילוס דהם קוריס קילוס לשון שבח וחכמים החליפו לגמאי לשון לעג וקלס (תפלים מד) ומר הוא חילוף כמו מר דשמוטה דפרק גיד הנשה (חולין דף לד.) ומר דפרזלא דהגוזל בתרא (ב"ק קיג:)[1]:

אחר הנפה. מקום שמשתמרות קלת אבל מצא במקום שאין משתמר כלל ודאי אבידה היא ונתייאשו הבעלים כיון שאין בה סימן ולא מיירי הכא במשתמר לגמרי מדפריך בגמרא ולהוי קשר סימן כלומר ויטול ויכריז ובמקום המשתמר אפי' יש בו סימן לא יגע בו דהא תנן מצא כלי טמון באשפה לא יגע בו בין בו סימן מיירי מדקתמר ואם מגולה נוטל ומכריז וכן לעיל (דף כד.) אמר מצא אבידה אם רוב ישראל חייב להכריז א"כ בין בה סימן מיירי ומוקי לה בטמון באשפה ונמלך עליה לפנותה אבל אם לא נמלך לא יגע בה ולרבא דאמר מקום הוי סימן נקט דוקא גוזלות דמדלין אבל דבר אחר לא דהוי מקום סימן ויטול ויכריז כיון דאינו משתמר לגמרי ולרבה דאמר מקום לא הוי סימן נקט גוזלות לאשמועינן דאע"ג דהוי ספק הינוח דאיכא למימר דמעלמא אתו לא יגע בהן:

[1] **ואמר** ר' אבא בר זבדא אמר רב ספק הינוח לכתחילה לא יטול. כדמפרש לעיל דלמא אינש אצנעינהו: **ואם** נטל לא יחזיר. יש מפרש דהיינו דוקא כשנטלהו והוליכו לביתו דיש לחוש שמא באו בעלים בתוך כך ולא מצאו מה שהניחו שם ושוב לא יחזרו לבקשה לכך לא יחזיר למקום שנטל אבל אם נטלו ולא זז משם ורואה שלא באו בעלים בתוך כך יחזיר וכן יש בירושלמי עובדא ברבי אבא בר זבדא אמר רבה בר זבדא אמר רבי אבא בר זבדא אמר רבה בר זבדא אמר רבה בר זבדא אמר רבי אבא בר זבדא אמר רבה בר זבדא אמר רבי אבא בר זבדא אמר רבה בר זבדא אמר רבי אבא

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כו.

דשתיך טפי. העלו חלודה רבה דכולי האי לא שביק להו: **סכינא.** הנמצא באחד מחורי הכותל: **בתר קתא.** אזיל אי קתיה לגיו בני הבית נתנוהו שם אי קתא לבר בני רשות הרבים נתנוהו שם שכן דרך אחיזתו. וכן כיסא בתר שנציה אשטדל"א בלע"ז: **באודרא.** מוכין: **נסכא.** פלט"א של כסף: **ממולא.** מן החפץ שמחזיק כל רוחב הכותל: **לא צריכא דמשפע.** הכותל לחד גיסא: **מהו דתימא.** בחלי הגובה היה תחילה ואשתפוכי אשתפוך לצד הנמוך קמ"ל: **לפני סוחרי בהמה. בירושלים: לעולם.** בין בשעת הרגל בין שלא בשעת הרגל: **מעשר.** שרוב בשר הנאכל בירושלים מעשר לפי שאין אדם שוהה בירושלים עד שיאכל כל מעשרותיו ונותן מעות מעשר לעניי העיר או לאוכליו יושבי העיר ורוב הולאות מעשר לוקחין בהן בהמות לשלמים כדגמר שם שם מעשר משלמים במסכת מנחות (דף פב.): **ובסר הבית חולין.** ואפילו בשעת הרגל ואע"פ שרוב מעות שבעיר מעשר שעולי רגלים מביאין מעות מעשרותיהן לאכלם לא שבקינן רובא דשתא ואזלינן בתר רגל אלא אמרי' מלפני הרגל נפלו כאן וחולין הן: **ובירושלים.** בשאר שווקים שבה: **בשאר ימות השנה חולין.** דרוב מעות שבעיר חולין: **ובשעת הרגל מעשר.** שרוב מעות העיר מעשר: **ואמר רב שמעיה בר זעירא מאי טעם. בירושלים** בשעת הרגל מעשר ולא אמרי' מלפני הרגל נפלו כדאמרן בהר הבית: **ושוקי ירושלים עשויין להתכבד כל יום.** ואם נפלו שם לפני הרגל בבר מצאום מכבדי השוק. אבל הר הבית אין צריך להתכבד בכל יום שאין טיט ועפר קולט שם מתוך שהוא משופע ועוד קולט שם נכנס שם במנעל ובאבק שעל רגליו: **אומר.** בדבר שעשוי להתכבד אמרי' קמאי קמאי אזלו והני אחריי נינהו: **הכא דמי.** סתם שוכר בית כשהוא יוצא מחפש כל זיותיו ונוטל את שלו ויוצא וימצא האחרונים שבאו אחר שלו הראשונים שבאו: **נשלשה ישראל.** בבת אחת וכל שכן אם היו עובדי כוכבים ומי שנפל ממנו מיאס דלא ידע ממאן נפל: **פונדק.** מקום שעוברים ושבים לנים לילה אחד ושנים: **ואפילו ברוב ישראל.** דעביד דמייאס ולא סמיך דליהדרו והליה דלא מפלגי בין דבר שיש בו סימן לאין בו סימן: **שלשה עובדי כוכבים.** מידי דנקט שלשה גבי ישראל נקט ממי גבי עובדי כוכבים וה"ה חד ובלבד שיהא אחרון: **אפילו תימא נשלשה ישראל.** ולא תפשוט דהלכה כרשב"א דכי פליגי רבנן עליה היכא דנפלה במקום שהרבים מצויין ולא ידע להו לכולהו דסבר האוכד ומימר אמר ההוא דאשכח לא ידע ממי נפלה ולכשיגיע הרגל יכריז עליה ואתן סימן ואטול אבל הכא דידע להו לכולהו ובבעלהו ולא אודו איאושי מיאס מימר אמר כו': **אמרי קמייהו.** אמרתי לפניהם: **והשתא ליהדרו.** בתמיה: נקיטנא

דשתיך. [ב] וא"ל דאין אחר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאנו לעולם כמו הכא שהוא מונגע בעובי הכותל וכן מוכח לקמן (עמוד ב) דתנן מצא בחנות ובשולחנות הרי אלו שלו ואין חוששין קונה לחנוני או לשולחני לפי שהמעות הם דבר קטן ואין סופו הוה לימצא וכן לקמן (דף ס.) דקאמר לא שנו אלא בלוקח מן התגר דאז הוי שלו ולא אמרי' דקנה אותם תגר כשהיה ברשותו: **בכותל** חדש מחציו ולחוץ שלו. וא"ת והא אמרינן ספק היום לא יטול ועוד דהכא כי נמי נטל להוי מקום סימן ויכריז ועוד דמשמע דמתני' מיירי אפילו בים בו סימן דבגמרא הוה בעי לאוקמי מתני' בסכין וכים אלא מחמת פירכא אחריתי מוקי לה בגאודרא ונסכא וא"ל דאיירי בשתיך דומיא דכותל יש ומסתמא כבר נקשו בעליה ולא מצאו ונתייאשו אבל מחציו ולפנים של בעל הבית דאינו שוכח אפילו ימים רבים:

בתוך הבית הרי אלו שלו. מיירי שמצא בזה העניין שנראה שהוא אבידה: **וניזל בתר בתרא.** דהיינו בעל הבית דמסתמא לעולם הוא דר בביתו עם השוכרים וטרם שהלכו חפשו חפציהם וכבדו הבית ולא שכחו דבר ואין לתלות המציאה שהיא שלהם אלא בבעל הבית שעדיין נשאר בביתו באחרונה כגון מעות דמלינן בתר בתרא לפי שמכבדין השווקים בכל יום ואפילו אין בו סימן דאין בעל הבית מתיאש מה שמפסיד בביתו כסבור שימצאנו היום או למחר כיון שאין נכרים עמו דריס בביתו וכי משני שעשה פונדק לשלשה בני אדם אפילו כי יש סימן ממיאס: **לעולם** מעשר. ואין לתלות דמן המוכרין נפלו וכבר מעות חולין הן שנתחללו על הבהמה לאזלינן בתר לוקחין דהוו רובא דמוכר אחד מוכר לכמה בני אדם ועוד דמוקמינן להו אחזקה דהוי מעשר: **בהר** הבית לעולם חולין. וא"ת והא אמרינן פרק הרואה (ברכות דף סב:) לא יכנס אדם בהר הבית במעות הלוריים לו בסלינו א"כ מסתמא של הקדש הם ונפלו מן המציאין לנשכה בניסן וי"ל דאין אסור ליכנס אלא במעות הלוריים לו בסלינו בפרהסיא דנראה שוטא אותם לסתורה וגנאי הוא וכעין זה אפילו של הקדש אסור אבל [1] בידו אפילו הם של חולין מותר ליכנס [ועיין תוס' פסחים ז.]:

עשויין להתכבד בכל יום. וא"ת והלא אין מתכבדות אלא בשביל הרגלים שלא יטמאו הטהרות ולא בשביל המעות ובגדה (דף ו: ושם ד"ה ש"מ) מוכח דמבוי דאינה בחזקת בדוקה משרלים אע"פ שכבדוהו אינו מועיל כיון שלא בדקו משרלים בשעת כיבוד וי"ל כיון שבודקין משרלים שלא יהא אפילו עכס בבעדשה אי אפשר שלא ימצא מעות אם היו שם:

הכא נמי קמא קמא אזיל ליה. וא"ת ולוקי מתני' כגון שנמצא בגומא שלא נמצא ע"י כיבוד כדמוכח פ"ק דפסחים (דף ז. ושם) גבי תיבה שנשתמשו בה מעות מעשר וחולין דאע"ג שכיבד התיבה אזלינן בתר רוב מעות שנשתמשו שם ולא בתר בתרא כשנמצאו בגומא ויש לומר שיש גומא שנבדקת על ידי כיבוד כדאמר פרק דם נדה (נדה ו: ושם ד"ה בגומא) ויש גומא שהיא עמוקה או סדק שהוא עמוק שאינו נבדק ע"י כיבוד כי ההיא דפסחים ומתני' דקתני מצא בתוך הבית לא משמע שמצא בסדק עמוק או בגומא עמוקה כל כך שלא יוכל לו למצוא בשעת כיבוד:

לשלשה עובדי כוכבים. בפחות משלשה לא מקרי רוב ומיירי שעדיין יכנס בבית דאי לאו הכי הוי דבעל הבית שהוא בתרא: **אפילו** תימא לשלשה ישראל. מלתיה דבר קפרא מפרש דאמר לשלשה בני אדם מיירי אפי' בשלשה ישראל ואפילו רבנן דאמרי ברוב ישראל חייב להכריז הכא הוי שלו כדמפ' דמתיאש וא"ת ולמה לי שלשה בתרי ובעל הבית סגי דכל אחד יאמר חבירו לקחה כדאמר בסמוך גבי רחה סלע שנפלה משלשה דאימר דמאחד מן השוכרים אבד והם אינם חושדים את בעל הבית ולכך אין האובד מתיאש דסבור ודאי חבירו לקחה ויחזירנו לו [2] (ועי"ל דבעי לאוקמי אפילו אין בעל הבית עמהם):

שנפל

[א] [1]דשתיך טפי: בכותל חדש מחציו ולחוץ שלו מחציו ולפנים של בעל הבית: אמר רב אשי [2]סכינא בתר קתא וכיסא בתר שנציה ואלא מתני' דקתני מחציו ולחוץ שלו מחציו ולפנים של בעל הבית ולחזי אי קתא לגאו אי קתא לבר אי שנציה לגאו אי שנציה לבר מתני' [3]באודרא ונסכא תנא [4]אם היה כותל ממולא מהן חולקין פשיטא לא צריכא דמשפע בחד גיסא מהו דתימא אשתפוכי אישתפוך קמ"ל: אם היה משכירו לאחרים אפילו (מצא) בתוך הבית הרי אלו שלו: ואמאי ליזיל בתר בתרא מי לא [5]תנן [6]מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין ובירושלים בשאר ימות השנה חולין בשעת הרגל הכל מעשר ואמר ר' שמעיה בר זעירא מאי טעמא הואיל ושוקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום אלמא אמרינן קמאי קמאי אזלו והני אחריני נינהו [7]הכא נמי קמא קמא אזל והני דבתרא הוא אמר ריש לקיש משום בר קפרא כגון שעשאו פונדק לשלשה [8]ישראל שמע מינה הלכה כר"ש בן אלעזר [9]אפי' ברוב ישראל אלא אמר רב מנשיא בר יעקב [10]כגון שעשאו פונדק לשלשה עובדי כוכבים רב נחמן אמר רבה בר אבוה אפי' תימא לשלשה ישראל מאי טעמא ההוא דנפל מיניה מיאש מימר אמר מכדי איניש אחרינא לא הוה בהדי אלא הני אמרי קמייהו כמה זמני ליהדרו לי ולא הדרו לי והשתא ליהדרו אי דעתייהו לאהדורה אהדרוה ניהלי והאי דלא אהדרוה לי בדעתייהו למיגזלה [11]ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר רב נחמן ראה סלע שנפל

מסורת הש"ס

[1] פסחים ז: שקלים פ"ז מ"ב, [2] בני אדם. רש"ל, [3] [לעיל כד.], [4] [עי' בבא"מ גי' אחרת], [5] עי' רש"ל, [6] ס"א בנטעת בכיסו, [7] ס"א,

הגהות הגר"א

[א] גמ' דשתיך. נ"ב גירסת הרמב"ם דשתית (ועמ"ש רמינו בא"מ סי' רס ס"ק ג): [ב] תוס' ד"ה דשתיך כו' וי"ל כו'. נ"ב עי' הג"מ בשם רא"מי":

לעזי רש"י

אשטדל"א [אישטידלי"ש]. שנצים, שרוכים.

פלט"א. מטיל מחכת.

מוסף רש"י

דשתיך. ליתלוחית היולא מן הכסף ובלע"ז רוי"ל (שבת סה.) או: שהעלה חלודה (תענית ח.). מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר. רוב אוכלי בשר בירושלים כל ימות השנה ממעות מעשר שני הן, לפי שלא היו מספיקין לאכול כל מעות מעשר שני שלהן ברגל ונותנין אותם לבני העיר בעונת הגלה והן אוכלין אותם בקדושתן ושיקר אמילת מעות מעשר שלמים היו מביאין מהן, כדקי"ל במנחות (פב.) הלכך לוקחין מהן בהמות, דכל זמן שיש לו מעות מעשר אינו חולא מעות חולין, ואע"ג דאיכא למימר שמא מיד המוכר נפלו ומעות חולין הן, אפשר איסורא לחומרא (פסחים ז.). **בהר הבית** חולין. ואפילו בשעת הרגל שיש מעות מעשר מרובין בירושלים ממעות חולין, לא מספקינן להו במעשר, דאזלינן בתר רובא דשתא ואמרינן לאו אחידנא נפול אלא קודם הרגל (שם). **ובירושלים בשאר ימות השנה חולין.** דרוב מעות העיר חולין, בשעת הרגל הכל מעשר. דלמפרס טעמא, מה טעם בשעת הרגל מעשר ולא אמרינן קודם הרגל נפול דאדאמרן בגמלאין בהר הבית, הואיל ושוקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום. מפני הטיט, ואם נפול קודם הרגל הוו משתכחי בשעת כיבוד, אבל הר הבית ממון שהוא משופע והרוח מכבדת ומעפרו ועוד שאין אדם נכנס באבק שעל רגליו, ואינו עשוי להתכבד, אלמא בכל דבר העשוי להתכבד אמרינן קמאי קמאי אזדו (שם).

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פט"ז מהל' גזלה ואבדה הל' ז סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ה:

עג ב ג מיי' שם הל' ט י טוש"ע שם סעיף ב:

עד ד מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ה:

עה ה מיי' פ"ו מהל' מעשר שני הלכה י:

עו ו ז מיי' פט"ז מהל' גזלה ואבדה הל' יא ועיין בהשגות ומ"מ וכ"מ סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ג:

רבינו חננאל

הזהמה. דשתיך טפי עלה בהן סיג הרבה. כלומר משנים רבות הם נתונים בזה המקום לפיכך עלה [בהן סיג]. פי' קתא יד הסכין נקרא קתא שנצי רצועות שהכיס קשור בהן. שהרצועות נקראות שנצי: מתניתין דקתני מצא בכותל חדש מחציו ולחוץ למוצאו מחציו ולפנים לבעל הבית אוקימנא באודרא ונסכא דלית להו לא קתא ולא שנצי וכן כל כיוצא בהן. אם משכירו לבית זה לאחרים אפי' מצא בתוך הבית הרי אלו שלו אוקמה רב נחמן בשעשאו פונדק ואפי' לא עשאו אלא לשלשה ישראל הרי אלו שלו מאי טעמא ההוא דנפל מניה נתיאש. ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר ראה סלע שנפל משנים

כו: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

שנפל משנים חייב להחזיר. אפילו אין בו סימן דאינו מתיאש לעולם ומיירי שמייסם בקשה יחד קודם שבא זה ומצאה ולכך סבור ולאי שחבירו לקחה כשבקשה עמו ואינו מתיאש לעולם שמחשב יחזירנה לי כשאביישנו ברבים ואוכיח לו שמצאו ולכך נמי אמרינן בסמוך אימור שותפי נינהו זו לדעתו כיון שראינום מחפשין יחד ומה שפרש"י מטעם יאוש שלא מדעת אין נראה דהא רבא סבר דהוי יאוש ומפרש בסמוך מילתיה דרב נחמן ואין סברא לומר דהדר ביה בתר דאיתותב ומה שפירש נמי שיבינו שבועת היסת קשה וכי יבינו בטענת ספק ומיהו י"ל דטוען ברי לפי שלא היה שם אחר כי אם הוא אך קשה דבימי בר קפרא עדיין לא נתקנה שבועת היסת ונראה לפרש שבלא שבועה אינו מתיאש לעולם כדפרישית: **לא אמרן אלא כי לית ביה שוה פרוטה לכל** חד וחד. דהיינו כי ליכא שום פרוטות אלא ב' דמה נפשך אין צריך להחזיר אם שלשתן שותפין אין כאן כדי השבה לכל אחד ואם אין שותפין האובד יתיאש כי השנים ידמוהו כל אחד על חבירו וא"ת ויאוש שמא שנים הם שותפין דאין חוששים זה את זה ולא מתיאשי שמייסם יטענו בטענת ברי לשניהם וכן באיכא דאמרי אמאי קאמר הני שותפי נינהו וחד מייייהו אחיל מנתיה גבי חבריה יימא אימור שנים מהם הם שותפין ואין חוששין זה את זה וימרו ודאי שהשניהם לקחה וי"ל דודאי כי ליכא שלא שנים האחד יטען ברי לחבירו אבל כשיש שלשה לא יטענו טענת ברי לשניהם אפי' יהיו שנים מהן שותפין דנהי דאין חוששים זה את זה מ"מ סבור שהשותף לקחה לעצמו עד זמן מרובה כדאמר בסמוך דאי איכא שלש פרוטות דאינם מתיאשים שסבורים שחבריהם מצאה ומעלים מהם להקניט ולצער עד זמן מרובה ולבסוף יחזירנה ועי"ל דכיון שהשלשה הולכין יחד אין לומר שותפין שנים מהם אלא או כולם שותפין או כל אחד ואחד לבדו:

מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה. וא"ת והלא לאו דלא תגזול מקרי ניתא לעשה בפ' שילוח הקן (חולין דף קמא.) א"כ כיון דלענין גזילה לא מקרי מתנה גם השב תשיבם למה לא תיקן וי"ל דלא קאי אלא על לאו דלא תוכל להתעלם שעבר שלא החזיר קודם יאוש: **אינו** עובר **אלא** משום **השב תשיבם.** ובפ"ק דקדושין (דף לד. ושם ד"ה מעקה) דמשיב השבת אבידה עשה שאין הזמן גרמא היינו בענין שבכאן וא"ת ואמאי ליכא לאו דלא תגזול אי משום דבהתירא אתא לידיה הלא בכובש שכר שכיר איכא לאו כדאמר בפרק איזהו נשך (לקמן דף קא. ושם) וי"ל דהתם כשמתכוין לגזול לא נתיאשו הבעלים והכא כבר נתיאשו: **אפילו** צרורין. רש"י ז"ל צרורין דאם היה בו סימן מכריז וי"ל דגרים ליה ומיירי דאיכא רוב עכו"ם מצויים שם והם שלו ואע"ג דאיכא סימן דהלכה כר' שמעון בן אלעזר בהא:

בלוקח

שנפל משנים חייב להחזיר מאי טעמא ההוא דנפל מיניה לא מיאש מימר אמר מכדי אינש אחרינא לא הוה בהדאי אלא האי נקיטנא ליה ואמינא ליה אנת הוא דשקלתיה בשלשה אינו חייב להחזיר מאי טעמא ההוא דנפל מיניה ודאי מיאש מימר אמר מכדי תרי הוו בהדאי אי נקיטנא להאי אמר לא שקלתיה ואי נקיטנא להאי אמר לא שקלתיה אמר רבא האי דאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר לא אמרן אלא דלית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד אבל אית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד חייב להחזיר מאי טעמא אימור שותפי נינהו ולא מיאשו איכא דאמרי אמר רבא [א]אע"ג דלית ביה אלא שוה שתי פרוטות חייב להחזיר מאי טעמא אימור שותפי נינהו וחד מנייהו אחולי אחליה למנתיה גבי חבריה ואמר רבא [ב]ראה סלע שנפלה נטלה לפני יאוש על מנת לגוזלה עובר בכולן משום [1]לא תגזול ומשום [2]השב תשיבם ומשום [3]לא תוכל להתעלם ואע"ג דחזרה לאחר יאוש [ג]מתנה הוא דיהיב ליה ואיסורא דעבד עבד [ד]נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ולאחר יאוש נתכוין לגוזלה עובר משום השב תשיבם [ה]המתין לה עד שנתיאשו הבעלים ונטלה [ו]אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם בלבד [ז]אמר רבא [ח]האי מאן דחזי דנפל זוזי מחבריה בי חלתא ואשכחיה ושקליה מיחייב לאהדורי ליה מאי טעמא ההוא דנפל מיניה מיאש הוא אע"ג דחזייה דאייתי ארבלא וקא מרבל מימר אמר כי היכי דנפול מינאי דידי הכי [ט]נפול מאינש אחרינא [א] ומשכחנא מידי: **מתני'** [1]מצא בחנות הרי אלו שלו בין התיבה ולחנוני של חנוני לפני שולחני הרי אלו שלו בין הכסא ולשולחני הרי אלו של שולחני [2]הלוקח פירות מחבירו או ששילח לו חבירו פירות ומצא בהן מעות הרי אלו שלו אם היו צרורין נוטל ומכריז: **גמ'** אמר רבי אלעזר [3]אפילו מונחין על גבי שולחן תנן לפני שולחני הרי אלו שלו הא על גבי שולחן דשולחני אימא סיפא בין הכסא ולשולחני של שולחני הא על גבי שולחן שלו אלא [4]מהא ליכא למשמע מינה ורבי אלעזר הא מנא ליה אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי אריא דתני בין הכסא לשולחני של שולחני ליתני על [5] שולחן אי נמי מצא בשולחנות כדקתני רישא מצא בחנות שלו [6]אלא ש"מ אפי' מונחין על גבי שולחן הרי אלו שלו: הלוקח פירות מחבירו וכו': אמר ריש לקיש משום רבי יוסי לא שנו אלא

בלוקח

נקיטנא ליה כו'. משבענא ליה שבועת היסת ולא נתייאש מיד כשמשמש ולא מצא ונמצא שבא ליד זה לפני יאוש והלכה כאביי: **אי נקיטנא וכו'.** ואינו יכול להשביעו בטענת שמא שאין נשבעין בטענת שמא אלא אותן השנויין במשנה ואלו נשבעים שלא בטענה כו' (שבועות דף מה.). וא"ת הא מקמי יאוש אתי ליהיה ואוקימנא[1] הלכתא כאביי ביע"ל קג"ס הא אמרן דמעות מידע ידיע מיד כרבי יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו כו' (לעיל דף כא.): **אימור שותפי נינהו.** בסלע זו ואמנים זה על זה ואין האחד מודה את חבירו בחלקו ולכי מישמש בכיסו ולא מצאה לא אייתי מימר אמר אחד מן השותפים מצאה ולעברי הוא שותף ומצא כשבאת ליד זה לפני יאוש באת לידו והא אוקמיה כאביי הלכך אף ע"ג דסלע דבר שאין בו סימן הוא חייב להחזיר אבל כי אין בו שלא פרוטות מה נפשך אי שותפין הן בו אין כאן משום השבת אבידה ואם של אחד מהם הוא או של השנים נותנו ואמרו חברנו זה גנב הוא והרי נשמט ואמר לא לקחתיו אחד מכם לקחו וגנבו מחבירו: **אימור שותפי נינהו.** ומהימני אהדדי ואין חוששין זה את זה ומצאתה שבאת ליד זה לפני יאוש: **ראה סלע שנפלה.** ולא גרסינן משנים: **נטלה לפני יאוש.** שלא שהה כדי למשמש זה בכיסו: **עובר משום השב תשיבם.** לא תגזול לא שייך אלא בשעת נטילה כמו ויגזול את החנית מיד המצרי (שמות ב כג) כדאמר בבבא קמא (עט:). לא תוכל להתעלם איכה אזהרה אלא לכובש את עייניו ומנענע מלהגיל הלכך הנוטלה על מנת להחזיר ולאחר יאוש נתכוין לגזולה אין כאן מתעלם. אבל השב תשיבם איכא משנטל עד שישיבנה: **המתין לה כו'.** בשעה שראה אותה ולא נטלה להחזירה: **עובר בלא תוכל להתעלם.** שהרי העלים עייניו: **בי חלתא.** בין החלות: **ארבלא.** כברה: **מתני' מצא בחנות הרי אלו שלו.** בדבר שאין בו סימן קאי דהכוא דנפל מייניה מיאש שהכל נכנסים לשם: **בין הסיבה.** שהמנוני יושב לפניה ומתיר נוטל ממנה ונותן לפניו ומוכר ומעות שנותנין לו נותן [1] לתיבה ולא נפל שום דבר אלא מיד חנוני: **שולחני.** מחליף מעות ונותן מטבעותיו בשולחן שלפניו והנאין להחליף אף הן נותנין שם מעותיהן: **הרי אלו שלו.** דאמרינן מן הנאין נפלו שהרי השולחן מפסיק בין שולחני למעות שנמצאו ואם מן השולחני נפלו היה להם להמצא ביניו לכסא שהשולחן מונח עליו: **הלוקח פירות מחבירו.** מפרש בגמרא: **ואם היו צרורין.** הוי סימן או קשר או מנין שבהם: **גמ' אמר רבי אלעזר אפילו מונחין על גבי שולחן.** נראה בעיני דלא גרסינן צרורין: **לפני.** משמע על גבי קרקע: **נתני על גבי שולחן.** של שולחני וכ"ש בין הכסא ושולחני: **אי נמי.** [ב] ניתני בריש מצא בשולחנות כדקתני ריש מצא בחנות מדנקט לפני השולחני אף על השולחן במשמע:

בלוקח

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פי"ד מהל' אבידה הל' ח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף ב וסעיף ד:
עח ב ג ד מיי' שם הל' ו ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רנט סעיף א:
עט ה מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף יד:
פ ו מיי' פט"ז שם הלכה ד ה ועיין בהשגות ומש"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ה:
פא ז מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ח:
פב ח מיי' שם הלכה ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ה:

רבינו חננאל

חייב להחזיר דלא נתיאש. נפל מתוך שלשה אין חייב להחזיר דודאי מיאש וכו' ורבא פליג עליה בהא. אמר רבא סלע שנפלה מחבירו נטלה לפני יאוש עובר משום בל תגזול ומשום השב תשיבם ומשום לא תוכל להתעלם אע"ג דאהדדה למרה לבתר יאוש איסורא כבר עבדא והשתא מתנה הוא דיהיב ליה. נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ולאחר יאוש מלך לנוטלה עובר משום השב תשיבם. המתין עד שנתיאשו הבעלים ונטלה אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם. אמר רבא מאן דחזא דנפל זוזא מחבריה בי חלתא ושקליה אינו חייב להחזירו אע"ג דחזיה דמייתי ארבולי ומארבל וכו': **מתני'** מצא בחנות הרי אלו שלו. בין תיבה לחנווני הרי אלו לחנווני. לפני שולחני למוצאן בין כסא לשולחני הרי הן לשולחני. ודייק ר' אלעזר מדקתני בין כסא לשולחני הרי הן לשולחני הא על השולחן אפי' צרורין ומונחין הרי הן של מוצאן ותוב מדלא קתני סיפא מצא בחנות של שולחני הרי אלו שלו כדקתני רישא ש"מ אפי' על השולחן עצמו הרי הן למוצאן. לקח פירות מחבירו ומצא בתוכן מעות או שילח לו חבירו פירות

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' ב"ק סז: ד"ה רבא], **ב)** [גיטין הג"ר ונטלה עובר משום בל' וכ"מ ברש"י ד"ה עובר], **ג)** [ל"ל ומאי וכ"מ ברי"ף ולא"ם], **ד)** [עי' נדרים עב.] בלכות כה. וש"נ, **ה)** [עי' רי"ף ולא"ם גרסאות אחרות ועי' רש"מ], **ו)** [לעיל כב:], **ז)** ל"ל לתוכה. רש"ל,

תורה אור השלם

1 לֹא תַעֲשֹׁק אֶת רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר: ויקרא יט יג
2 לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ:
דברים כב א
3 וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: דברים כב ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכי נמי נפיל מאינש אחרינא: **(ב)** שם נתני על גבי שלחן אי נמי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ומשכח(נא). אותיות נא ממגלת ומשכחנא דמוקפים: **[ב]** רש"י ד"ה א"נ ניתני ברישא. נ"ב והרמב"ם מפרש דקאי על סיפא בין הכסא כו' ועהג"א בשולחנות כו' ועהג"א (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' רס ס"ק טו י):

מוסף רש"י

אלא מהא ליכא למשמע מינה. דוקא מתני' לא כולה דוקא, אלא הדא מנייהו דוקא, או ריש מצא דוקא סיפא, ותנא אידך אמו הכוא הוא ולא ידעינן מי מנייהו דוקא דנגמר מניה (שבת קבא.).

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כז.

מסורת הש"ס

בלוקח מן התגר. פרש"י שלקח מאנשים הרבה ועירב פירות יחד ואינו יודע של מי הן ובאין בו סימן מיירי וא"ת אמאי לא מוקי בלוקח שהוא תגר וי"ל דלא פסיקא ליה דאם מצא קודם ששהא כדי לערבו בפירות אחרים מייב להחזיר אבל בלוקח מן התגר כבר עירב התגר ועי"ל בלוקח טעם דמערב עם שאר הפירות לא שנו אלא בלוקח מן התגר שאינו יודע למי להחזיר או לתגר או לבעה"ב אפי' אם אינו (ג) הוה ליפול בתבואה כ"א בשעת דישה ואין להסתפק בתגר מ"מ אינו יודע מאיזה בעל הבית קנה התגר ולזה הפי' הו"מ למימר בלוקח שהוא תגר ומתייאש בעל הבית שסבר שכבר מכר התגר ואין הקונה יודע למי יחזיר אלא כמו כן משום דלא פסיקא ליה דאם התגר מצאה קודם ששהה כדי למכור לאחר לא נתייאש בעה"ב ומייב להחזיר:

מה שמלה מיוחדת שיש לה סימני' ויש לה תובעין. במרובה (ב"ק דף סו. ושם ד"ה מוצא) אמרינן בגניבה ילפינן יאוש מאבידה וא"ת ואבידה גופה מנלן וי"ל דמהכא נפקא לן דמה שמלה מיוחדת שיש בה סימן ואין הבעלים מתייאשין אלא תובעין שיחזיר להם בסימני אפי' אי סימנין לאו דאורייתא ואין מחזירין אלא בעדים מ"מ ילפינן משמלה דדווקא דבר שיש בו סימן מייב (ד) להחזיר דע"י שיש בו סימן ימצא עדים שיאמר להם מכיריס אתם שמלה שלי שהיו בה סימנין כך וכך וגם המוצא לא יוצא השמלה להראותה לכל אדם אלא למי שיתן בה סימנים אע"פ שאינו מחזירה לו בכך מ"מ דומה שהיא שלו ומראה אותה לעדים אבל דבריס שאין בהן סימן הוי שלו לפי שהבעלים נתייאשו והא דקאמר בגמרא סימנין כדי נסבה אע"ג דצריך הסימנין דע"י זה יש לה תובעין מ"מ כדי נסבה דאפילו אי לא תני אלא שיש לה תובעין מ"מ ידעינן דע"י סימנין יש לה תובעין ואין הבעלים מתייאשים כדפרישית ומיהו בירושלמי יליף מניין ליאוש מן התורה אמר רבי יוחנן אשר תאבד ממנו מי שאבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם יצתה זו שאבודה בפ' הגזל בתרא הלכה אין פורטין מתיבת המוכסין.

בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר וכן תני תנא קמיה דרב נחמן ל"ש אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר א"ל רב נחמן וכי בעל הבית בעצמו דשן א"ל (ה) איסמיה א"ל לא תתרגם מתני' כגון שדשן ע"י עבדו ושפחתו הכנענים: מתני' אף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעים חייב להכריז: גמ' מאי בכלל כל אלו אמר רבא בכלל כל אבדת אחיך אמר רבא למה לי דכתב רחמנא שור חמור שה ושמלה צריכי דאי כתב רחמנא שמלה הוה אמינא ה"מ בעדים דגופה וסימנין דגופה אבל חמור בעדים דאוכף וסימנין דאוכף אימא לא מהדרינן ליה כתב רחמנא חמור דאפילו חמור בסימני האוכף שור ושה דכתב רחמנא ל"ל שור דאפילו לגיזת זנבו ושה לגיזותיו ולכתוב רחמנא שור דאפילו לגיזת זנבו וכ"ש שה לגיזותיו אלא אמר רבא חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבידה לדברי הכל קשיא ואימא לגללים הוא דאתא אפקורי מפקר להו ודילמא לסימנין הוא דאתא דאיבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן כתב רחמנא שה דאפילו בסימנין מהדרינן וסימנין דאורייתא אמרי מדקתני להו תנא לסימנין גבי שמלה דקתני מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין חייב להכריז אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז ש"מ דשה לאו לסימנין הוא דאתא: תנו רבנן אשר תאבד פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה רבי יהודה אומר ומצאתה פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה מאי בינייהו אמר אביי משמעות דורשין איכא בינייהו מר נפקא ליה מאשר תאבד ומר נפקא ליה מומצאתה ולמאן דנפקא ליה מאשר תאבד האי ומצאתה מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה לכדרבנאי דאמר רבנאי ומצאתה דאתאי לידיה משמע ולמאן דנפקא ליה מומצאתה האי אשר תאבד מאי עביד ליה מבעי ליה לכדרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי מניין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת שנאמר כן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם יצתה זו שאבודה הימנו ואינה מצויה אצל כל אדם ואידך הא דרבנאי מנא ליה נפקא ליה מומצאתה ואידך הא דרבי יוחנן מנא ליה נפקא ליה ממנו ואידך ממנו לא משמע ליה רבא אמר פרוטה שהוזלה איכא בינייהו מ"ד מאשר תאבד איכא ומ"ד מומצאתה ליכא ולמ"ד אשר תאבד הא בעינן ומצאתה וליכא אלא פרוטה שהוקרה איכא בינייהו מאן דאמר ומצאתה איכא ומאן דאמר אשר תאבד ליכא ולמאן דאמר ומצאתה הא בעינן אשר תאבד וליכא אלא פרוטה שהוקרה והוזלה וחזרה והוקרה איכא בינייהו מאן דאמר אשר תאבד איכא ומאן דאמר ומצאתה בעינן דאית בה שיעור מציאה משעת אבידה ועד שעת מציאה: איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן מאי נפקא מינה לאהדורי

נלוקח מן התגר. שלקח הוא לקח תבואה זו מאנשים הרבה ולא ידיע דמאן מינהו וכיון דלית בהו סימן נתייאשו הבעלים: **דשן.** וכי הוא עצמו דש את התבואה הזאת הלא פועלים הרבה דשו אותה: **איסמייה.** אסיר בריית' זו מגרסתי: **אמר ליה לא.** תסמי. תתרגם מתנית' כו': **מתני' בכלל כל אלו.** בגמרא מפרש לה: **למה יצאתה.** וכן תעשה לשמלתו: סתם שמלה יש בה סימן וכל שמלה יש לה בעלים תובעין אותה אלא נעשית אלא בידי אדם ולא באת מן הספקר: **אף כל שיש לו תובעין.** למעוטי מידי דדעינן ביה דמיאס: **גמ' שור וחמור שה ושמלה.** לא תרגמה את שור אחיך או את שיו וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו: **כסימני אוכף.** אם אין לו סימן בחמור יש לו סימן באוכף שעליו: **כסב רחמנא חמור.** קרא יתירא לדרשה: **לגיזת זנבו.** שאפי' שער שבסוף הזנב יחזיר: **חמור דבור לרבי יהודה.** דמחייב על גזקי כליס בבור קשיא לן למאי אתא. דאילו לרבנן מבעי להו שור ולא אדם חמור ולא כליס: **לגלגלים.** להחזיר את גלגלי דאי כתב שור הוה אמינא כי אתא לגיזת זנבו אתא אבל גלגלים לא תאיני ולא ליהדר כתב רחמנא קרא יתירא לאתויי גלגלים: **אפקורי מפקר להו.** למי שטרח בו ולא אתא קרא לרבויינהו דאין לו תובעין הוא: **לסימנין אתא.** לאשמועינן דליהדריה בסימנין בלא עדים דקמיבעיא לן לקמן סימנין דאורייתא או דרבנן ובעינן למפשט ממתניתין דיליף להו משמלה. ודאינן ואמר תנא תובעין אלטריכא ליה סימנין כדי נסבה נפשוט מקרא יתירא דשה לסימנין אתא וסימנין דאורייתא: **אמרי מדנקט פנא.** במתני' למילף סימנין משמלה בהדי תובעין פשיטא ליה דשה למלתא אחריתי אתא ואגן הוא דלא ידעינן משום הכי לא פשיטא ליה לקמן סימנין משה הלכך קשיא לן למאי אתא: **אשר תאבד.** שתהא קרויה אבידה: **ומצאתה.** שתהא קרויה מציאה: **דאתאי לידיה משמע.** ואפילו הכי אחיך ולא עובד כוכבים ולמדך שאבידת כנעני מותרת ולא תימא כי אמעוט אבידת כנעני מלגרוס אחרייה אמעוט אבל אי נקטה חייב לאהדורה: **מי שאבודה ממנו.** ואיידי דכתב ממנו כתב אשר תאבד: **ומצאתה.** הוי"ו יתירה משמע ומצאתה כבר: **שהוזלה.** דבשעת אבידה שוה פרוטה ובשעת מציאה הוזלה: לאהדורי

[א] בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר וכן תני תנא קמיה דרב נחמן ל"ש אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר א"ל רב נחמן וכי בעל הבית בעצמו דשן א"ל [ב] איסמיה א"ל לא תתרגם מתני' [ג] כגון שדשן ע"י עבדו ושפחתו הכנענים: **מתני'** [ד] אף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין אף [ה] כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעים חייב להכריז: **גמ'** מאי בכלל כל אלו אמר רבא בכלל [ו] כל אבדת אחיך אמר רבא למה לי דכתב רחמנא [ז] שור חמור שה ושמלה צריכי דאי כתב רחמנא שמלה הוה אמינא ה"מ בעדים דגופה וסימנין דגופה אבל חמור בעדים דאוכף וסימנין דאוכף אימא לא מהדרינן ליה כתב רחמנא חמור [ח] דאפילו חמור בסימני האוכף שור ושה דכתב רחמנא ל"ל שור [ט] דאפילו לגיזת זנבו ושה לגיזותיו ולכתוב רחמנא שור דאפילו לגיזת זנבו וכ"ש שה לגיזותיו אלא [י] אמר רבא חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבידה לדברי הכל קשיא ואימא לגללים הוא דאתא [יא] גללים אפקורי מפקר להו ודילמא לסימנין הוא דאתא דאיבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן כתב רחמנא שה דאפילו בסימנין מהדרינן [יב] וסימנין דאורייתא אמרי מדקתני להו תנא לסימנין גבי שמלה דקתני מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין חייב להכריז אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז ש"מ דשה לאו לסימנין הוא דאתא: תנו רבנן [יג] אשר תאבד [יד] פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה רבי יהודה אומר ומצאתה פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה מאי בינייהו אמר אביי [טו] משמעות דורשין איכא בינייהו מר נפקא ליה מאשר תאבד ומר נפקא ליה מומצאתה ולמאן דנפקא ליה מאשר תאבד האי ומצאתה מאי עביד ליה מבעי ליה [טז] לכדרבנאי דאמר רבנאי ומצאתה דאתאי לידיה משמע ולמאן דנפקא ליה מומצאתה האי אשר תאבד מאי עביד ליה מבעי ליה לכדרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן משום [יז] ר"ש בן יוחי מניין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת שנאמר [יח] כן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם יצתה זו שאבודה הימנו ואינה מצויה אצל כל אדם ואידך הא דרבנאי מנא ליה נפקא ליה [יט] מומצאתה ואידך הא דרבי יוחנן מנא ליה נפקא ליה ממנו ואידך ממנו לא משמע ליה רבא אמר פרוטה שהוזלה איכא בינייהו מ"ד מאשר תאבד איכא ומ"ד מומצאתה ליכא ולמ"ד אשר תאבד הא בעינן ומצאתה וליכא אלא פרוטה שהוקרה איכא בינייהו מאן דאמר ומצאתה איכא ומאן דאמר אשר תאבד ליכא ולמאן דאמר ומצאתה הא בעינן אשר תאבד וליכא [כ] אלא פרוטה [כא] שהוקרה והוזלה וחזרה והוקרה איכא בינייהו [כב] מאן דאמר אשר תאבד איכא ומאן דאמר ומצאתה בעינן דאית בה שיעור מציאה משעת אבידה ועד שעת מציאה: איבעיא להו סימנין דאורייתא [כג] או דרבנן מאי נפקא מינה לאהדורי

[א] נ"ק דף נא:, [ב] שם נד., [ג] [נקמן שם: ב"ק מח.], [ד] [מולין עט:], [ה] ב"ק קיג: ע"ש לעיל ב., [ו] [לעיל כב: ע"ש ושם אות' ר"ש בן יהולדק], [ז] [עי' תוס' סנהדרין יד. ד"ה וכ"ש כו'], [ח] [לעיל יח: מולין עט:], [ט] [דבריס כב], [י] [ב"ק כח:], [יא] [לעיל כ"ל להכריח], [יב] [כמאי בב"ק נד.],

תורה אור השלם

1 וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְּעַלֵּם: דברים כב ג

2 לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שִׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ: דברים כב א

הגהות הב"ח

(א) גמ' לכדרבינא דאמר רבינא ומצאתה: (ב) שם אלא פרוטה שהוזלה וחזרה והוקרה איכא ביניייהו כל"ל ומיבעי סהוקרה נמתק: (ג) תוס' ד"ה בלוקח וכו' אם אינו הוזה ליפול:

גליון הש"ם

גמ' משמעות דורשין א"ב. שבועות דף יט ע"א:

מוסף רש"י

ושה דאבדה. כיון דכתיב לכל אבידת אחיך, למה לי דכתב רחמנא חמור ושור ושה ושלמה, ופרק אלו מציאות דרשינן לכולהו בר משה (ב"ק נד.). ומצאתה דאתאי לידיה משמע. ואפילו הכי אחיך ולא עכו"ם ולא תימא כי מיעטו רחמנא עובד כוכבים היכא דלא אתאי לידיה, דישראל לא מיחייב למטרח עלה ולאהדורה, אבל אתא לידיה מיחייב להחזירה, לאבידתו אסורה (לעיל ב.). **ששטפה נהר שהיא מותרת.** הואיל ומחייאתו הבעלים (ב"ק סו.). **אשר תאבד ממנו.** ממנו קרא יתירא הוא לאשמועינן שאינו אבוד אלא הימנו (לעיל בב:).

עין משפט נר מצוה

פג א ב מיי' פי"ו מהל' אבידה הלכה ו סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסב סעיף י:

פד ג מיי' שם פי"ד הלכה ה:

פה ד מיי' שם וסמג שם טוש"ע מ"מ (סי' רעו סעיף ג) וסי' רסב סעיף ג:

פו ה מיי' שם וסמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסב סעיף יח:

פז ו מיי' שם סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסז סעיף י:

פח ז מיי' פי"ג שם הלכה ה:

פט ח מיי' שם פי"ה הלכה יב סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רעט סעיף ג ושי' רסב סעיף ה:

צ ט י מיי' שם פי"ג הל' ה סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסב סעיף ה:

רבינו חננאל

אם מתגר לקח או מבעל הבית שדשים לו פועלים הרי הן שלו ואם מצאן צרורין או אפי' מפוזרין ולקח מבעל הבית שדשם על ידי עבדיו הכנענים וכיוצא בהן נוטל ומכריז: **מתני'** אף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנין ויש לה תובעין אף כל שיש לה סימנין ויש לה תובעין. אמר רבא [חמור] דבור לר"י ושה דאבידה לדברי הכל קשיא. חמור דבור פי' חמור שכתב בבור אליבא דרבנן דאמרי שור ולא אדם חמור ולא כלים שפיר כתיב בקרא ונפל שמה שור או חמור אלא לר' יהודה דמחייב על נזקי כלים בבור חמור מה בא למעט קשיא. שה דאבידה שנאמר כי תראה את שור אחיך או את שיו נדחים וגו' אם השור שיש לומר הוא הניחו שרוב השוורים שעושים מלאכה בהן אין נמסרין לרועה הוהיהה תורה להשיבן שה לא כל שכן שה דכתב רחמנא למה לי קשיא. פי' גללין צפיני בקר. מלשון והיא בגללי צואת האדם: ת"ר אשר תאבד ממנו פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה וכו' אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מנין לאבידה ששטפה נהר שמותרת וכו' הא דאמר רבנאי ומצאתה דאתאי לידיה משמע הוא בפ' הגזל בתרא הלכה אין פורטין מתיבת המוכסין.

כז: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

ת"ש חמור בסימני אוכף. גרייתא היא: **דרשהו אם הוא רמאי מאי לאו בסימנין.** ופ"ת דנמתני' (לקמן כח:) דריש מהאי קרא דלא יחזיר אף בסימנין וי"ל דאסמכתא היא כדקתני עלה בברייתא משברו הרמאים התקינו אבל הכא משמע ליה שהיא דרשה גמורה מדקאמר וכי תעלה על דעתך לומר כו' (ג) ועי"ל דנמתני' מייירי בידוע שהוא רמאי לכך צריך עדים אבל הכא מיירי בסתם בני אדם: (ד) **מצאו.** גט קשור בכים יחזיר המוצא לשליח או לבעל השואלו בסימני הכים: (ה) **(וניחוש לשאלה).** ופ"ת ולוכח מהכא דסימנין דאורייתא ובפרק בתרא דיבמות (ה) (דף קכ. ושם ד"ה מצאו) פריך מהכא דסימנין דאורייתא וי"ל דמצי לאוקמה כגון שאותו שאבדו מצאו ומכיר הכים בטביעות עין דכיון שבעצמו מצאו נאמן וה"נ הוה מצי למדחי התם: **כים וארנקי משום דמסמני.** ופ"ת והכתיב לא תגנבו וי"ל בשלהי במה אשה (שבת דף סז.) אמרינן כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי:

ואנא יהיבנא סימנים מובהקין דידה. לא מובהקין ממש קאמר אלא מובהקים מסימני חבירו כמו זה אומר מדת ארכו וזה אומר מדת רחבו ולקמן (דף כח:) נמי דקאמר לעולם גלימא מכריז ולא אמר סימנין מובהקין התם נמי לאו מובהקים ממש קאמר אלא שלא אמר סימנים טובים שיש בו כי אם כסימנין דסומקי וחיורי: מצא

לאהדורי גט אשה בסימנים אי אמרת דאוריית' [א]מהדרינן ואי אמרת דרבנן כי עבוד רבנן תקנתא בממונא אבל באיסורא לא עבוד רבנן תקנתא ת"ש אף השמלה היתה בכלל כל [ו] אלו ולמה יצאת להקיש אליה ולומר לך מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנין ויש לה תובעין חייב להכריז אף כל דבר שיש לו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז תנא תובעין אצטריכא ליה סימנין [ז]כדי נסבא ת"ש חמור בסימני אוכף אימא בעדי אוכף ת"ש [ג]1והיה עמך עד דרוש אחיך אותו וכי תעלה על דעתך שיתננו לו קודם שידרשנו אלא דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי מאי לאו בסימנין לא בעדים ת"ש [ג]2אין מעידין אלא על פרצוף הפנים עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו שמע מינה סימנין לאו דאורייתא אמרי גופו דארוך וגוץ כליו [ג]דחיישינן לשאלה אי חיישינן לשאלה חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן אמרי [ט] אוכף לא שאולי אינשי אוכפא משום דמסקב ליה לחמרא איבעית אימא כליו בחיורי ובסומקי אלא הא דתניא [ז]2מצאו קשור בכים או בארנקי ובטבעת או שמצאו בין כליו אפילו לזמן מרובה כשר ואי ס"ד חיישינן לשאלה כי מצאו קשור בכים אמאי כשר ניחוש לשאלה אמרי כים וארנקי ומשום דמסמני [ה]לא משאלי אינשי כים וארנקי משום דמסמני וטבעת משום דמזייף לימא כתנאי [ט]1אין מעידין על השומא ואלעזר בן מהבאי אומר מעידין על השומא מאי לאו בהא קמיפלגי דת"ק סבר סימנין דרבנן ואלעזר בן מהבאי סבר סימנין דאורייתא אמר רבא דס"ע סימנין דאורייתא והכא בשומא מצויה בבן גילו קמיפלגי מר סבר שומא מצויה בבן גילו ומ"ם שומא אינה מצויה בבן גילו איבעית אימא דס"ע שומא אינה מצויה בבן גילו והכא [ט]2בסימנין העשוין להשתנות לאחר מיתה קמיפלגי מר סבר סימנין עשוים להשתנות לאחר מיתה ומר סבר סימנין אין עשוים להשתנות לאחר מיתה אב"א דס"ע שומא אינה עשויה להשתנות לאחר מיתה וסימנין דרבנן והכא בשומא סימן מובהק הוא קמיפלגי מ"ם שומא סימן מובהק הוא ומ"ם שומא לאו סימן מובהק הוא אמר רבא את"ל סימנין לאו דאורייתא היכי מהדרינן אבידתא בסימנין דניחא ליה למוצא אבידה דנהדר בסימנין כי היכי דכי אבדה ליה לדידיה נמי נהדרו ליה בסימנין אמר ליה רב ספרא לרבא וכי אדם עושה טובה לעצמו בממון שאינו שלו אלא ניחא ליה לבעל אבידה למיהב סימנין ולמשקליה מידע ידע דעדים לית ליה ומימר אמר כולי עלמא לא ידעי סימנין מובהקים דידה ואנא יהיבנא סימנין מובהקים דידה ושקלנא לה אלא הא דתנן [ז]רבן שמעון בן גמליאל אומר אחד הלוה משלשה יחזיר ללוה שלשה שלוו מן האחד יחזיר למלוה ניחא ליה ללוה לאהדורי ליה למלוה אמר ליה התם סברא הוא [ח]אחד הלוה משלשה יחזיר ללוה דגבי לוה שכיחי גבי מלוה לא שכיחי ש"מ מלוה נפול שלשה שלוו מאחד יחזור למלוה דגבי מלוה שכיחי גבי לוה לא שכיחי אלא

דידה אלא אגא דס"ע לא ידעי כו': **אלא הא דתנן כו'.** ואמרו להחזיר לו למלוה בלא עדים בסימן זה שאומר שלשה היו ומשלשה לוים ואם מן הלוה נפלו שכבר פרעם מי ניחא ליה בתקנה זו שיתנם המוצאם לכל הבא ונותן סימניהם והלא טוב לו שיהו מונחים ביד המוצאם עולמית דכל זמן שהם בידו ולא יחזירם למלוה הרי הם כשרופים ולא ניחא דליהדר להו בסימנין דלמא מיתרמי דידע מלוה בסימניהן: **הכם.** בסימנין כי האי לא איכפת לן בגיחותא דלוה דולאי לאו מייניה נפיל דהנך שטרי אחריני מאי בעו גביה: אלא

אינשי ופשוטה היא. והא דאמרי' אין מעידין על השומא. ושומא מצויה בבן גילו וסימנין עשוין להשתנות אחר המיתה כולן פשוטות הן. וסוגיין דשמעתין מאן דאמר סימנין דאורייתא היינו דמהדרינן אבידתא בסימניה ואפי' למאן דאמר סימנין לאו דאורייתא הן אם הן 7) סימנין מהדרינן לה לאבידה

ח) נ"ל מכון וכ"כ בערוך ערך אכפת. ט) נראה דל"ל דהאי אוקם לאאי גבגא וכו'. ג) במשקין ליתא אך הוא בקדושין דף פ' וכ"כ בערוך ערך קקב. ד) נראה דל"ל אם הן סימנים מובהקים מהדרינן וכו'.

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה יא ועיין בהשגות ובמגיד משנה שמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד:

צב ב ג מיי' פי"ג שם הל' כא שמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יח סעיף כד:

צג ד ה מיי' פ"ג שם [עיין זה לא מוכר בהמג"ש ועיין בב"י סי' קלב שמסה עליון שמג שם טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד:

צד ו מיי' פי"ג שם הלכה כא טוש"ע אה"ע סי' יח סעיף כד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בכללו כל אלה ולמה: (ב) שם היכי מהדרינן אמרי לא משאלי כל"ל ותיבת אוכף נמחק: (ג) תוס' ד"ה דרשהו וכו' ועי"ל דנמתני', נ"ב עיין בשו"ת ב"ח סי' רמ"ט ביאור דבור זה: (ד) ד"ה מצאו וד"ה ומיתום הה"ל: (ה) בא"ד וכפ' בתרא דיבמות. נ"ב דף קכ ע"ל וע"ש בתוספות בד"ה אמר רבא:

מוסף רש"י

כדי נסבא. שלא לגורך (סוטה יט:) מידי דלא אצטריך לממרך ותמיה בכלי (קדושין ה:). אין מעידין. על הלוח שמת, אלא על פרצוף הפנים עם החוטם. אע"כ לאוהו מת בפרלוף פניו עם חומטו, שיכולין להכירו שזהו, אבל לא לאוהו בפרלוף או שינטל חומטו אין מעידין עליו להשיא את אשתו, שמא אין הוא (יבמות קכ:). דמסקב. לשון ריעוע דדרים דוד"ל בלע"ז (קדושין פא. עי"ש). מצאו קשור. המביא גט לאשה ואבד הימנו (יבמות קכ:). בכיס או בארנקי. ומכיר את הכיס ואת הארנקי (גיטין כז:). או שמצאו בין כליו. בין כלי ביתו ומכיר את הכיס ואת הטבעת שהן שלו (יבמות קכ:). כשר. ולא חיישינן דלמא הלי כיס והלי טבעת דתיקע אחריתא הוא והלי גט אחר הוא (שם). אחד הלוה משלשה. אם שלשה שטרות שלווה אחד הן שלוה משלשה בני אדם, יחזיר. מולאם, ללוה. דולאי פרעם ויהחזירום לו, ומידו נפלו שאם מידם נפלו מי קנאם למקום אחר (לעיל ב:). שלשה שלוו מן האחד. אם שלשה לוים הם שלוו מאחד אחר, יחזיר. המולאם, למלוה. שהבר ידוע שממנו נפלו (שם).

מסורת הש"ס

ח) [כ"ה ה. וש"נ], 2) לקמן כח., 3) יבמות קכ. [בכורות מו:], 4) יבמות קכ. [גיטין מז:], 5) יבמות קכ., 6) ביבמות אימא בשומא העשויה כו' וש"ם, 7) לעיל כ., 8) שם, 9) [ובעל המאור הקשה לפירושו דת"ל משמלה וכו' ופי' הוא שיבא עדים שאינו רמאי כו' וע"ש], 10) רש"ל מ"ז ועשה הכל דבור אחד,

תורה אור השלם

1 וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וְאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וְהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ: דברים כב ב

לעזי רש"י

דורוייש"ר [דידושיי"ר]. לפצוע, לשפשף (את גב החמור באוכף, שאינו הולם אותו).

ווריוא"ה [ווריוא"ה]. שומא.

רבינו חננאל

איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן וכו' וסימנין כדי נסבה פי' אגב גררה הזכירה משנתנו הסימנין ולאו דוקא הן. ת"ש חמור בסימני אוכף. פי' אוכף הוא שלפעמים נתון על המרדעת של חמור כדי למנוע [6] חבור המשוי על גבי חמור. ת"ש דתנן בהאשה פרק בתרא דיבמות אין מעידים אלא על פרצוף פנים עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו כלומר אם נותנין העדים סימני פרצופו ואמר מי שפרצופו כך וכך ראינוהו שמת משיאין את אשתו. ופרק' גופו דארוך וגוץ דלאו סימן מובהק הוא כליו חיישינן שמא שאולין היו לו ומקשי' אי הכי חמור בסימני אוכף נמי דלמא שאול הוא ואע"ג דאיכא סהדי [2] האי דאיכוף להאי גברא הוא נימא דלמא השאילו לאחרים דהא אמרת גבי כלים חיישינן לשאלה. ופרק' איכוף לא מושלי אינשי למה כי פעמי' שתהיה בהמת בעל האיכוף רזה ובהמת השואל שמנה וכשנותנין עליה זה האיכוף מתפתח וכשמחזיר על בהמתו של המשאיל מסקבה פי' עושה בה חבורה כדגרס' [3] במשקין סקבא דשתא ריגלא. אלא הא דתניא מצא לגט קשור בכיס בארנקי בטבעת או שמצאו בכליו אפי' לזמן מרובה כשר ואי חיישינן לשאלה אמאי כשר ניחוש דלמ' השאיל כיסו או טבעתו או ארנקי שלו לאדם אחר והוא שקשר זה הגט עמהם וגט זה של אדם אחר הוא ואינו זה הגט שהיה בידו של משאיל. ופרק' כיס וטבעת וארנקי לא מושלי

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כח.

מצא תכריך של שטרות מי ניחא ליה ללוה כו'. וא"ת אין ניחא ליה דכי ילוה לאחר דליהדרו ליה לידיה וי"ל דאינו רוצה להפסיד עתה כדי להיות בספק ריוח פעם אחרת:

חמשה עשר יום. וא"ת והלא [ו]א"י היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה [ז]ומהלך אדם [ח]עשרה פרסאות ביום הוי ארבעים יום באורך וירושלים מן הירדן שהוא תחום א"י מהלך יום אחד כדאיתא בגילה (דף ה.) נשאר מלא אחד ל"ט ימים וי"ל דעם כרמים ויערים היה ארבע מאות פרסה אבל מישוב לא היה כל כך[ט]:

לא בעינן כולי האי. וקגי בתלתא יומי וא"ת דז' ימים ומחצה צריך דהיינו חצי של ט"ו יום וי"ל דכי לא שכיחי שיירתא ואין הולך בגילה גם כל היום אינו הולך לפי שלא ימצא מלון בערב:

מגן

מסורת הש"ם

[א]) לעיל כ., [ב]) [לעיל מז:], [ג]) תענית י., [ד]) ר"מ מ"ז, [ה]) נ"ל ולא אזלי וכו', [ו]) [ד"ה כדשנינן אחר ד"ה אם מימלין], [ז]) נ"ל וגרשני, [ח]) עיין בתוספות דלעיל כב: ד"ה אי דליכא, [ט]) [ע"ב], [י]) [מגילה ג.], [כ]) [ספמיס לג:]; [ל]) [ע' תוס' ר"ה כג: ד"ה כמה],

תורה אור השלם

1 וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וְאָסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ:

דברים כב ב

2 יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל הַיָּם לָרֹב אֹכְלִים וְשֹׁתִים וּשְׂמֵחִים:

מלכים א ד כ

3 כָּל הַקָּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רִבּוֹא אַלְפַּיִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים:

עזרא ב סד

4 וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַמְשֹׁרְרִים וּמִן הָעָם וְהַנְּתִינִים וְכָל יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם וַיִּגַּע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם:

נחמיה ז עב

5 וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם וּמִן הָעָם וְהַמְשֹׁרְרִים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַנְּתִינִים בְּעָרֵיהֶם וְכָל יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם: עזרא ב ע

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ממקום וכו' ומהלך אדם בינוני הוה עשרה פרסאות:

גליון הש"ם

גמ' ינתן למדת משקלותיו. עיין לעיל דף כג ע"ב תוס' ד"ה מדמשקל: **שם אמר רבינא** ש"מ. עיין בהרא"ש פ"ג דמולין פ"ם כ"ג:

רבינו חננאל

ואסיקנא אלא אמר רבא [סימנין] דאוריית' מהכא עד דרוש אחיך אותו והשבות לו וכי תעלה על דעתך שיתנו לו קודם שיתבענו אלא עד שתדרשהו אם רמאי הוא אם לאו ובמאי תהיה דרישתו בסימנין אמור לו תן סימניה ואם יביא סימניה תנה לו ש"מ סימנין דאורייתא אמר רבא אם תמצא לומר סימנין דאורייתא אקשינן עליה אכתי אמרת אם תמצא לומר והא כבר פשטינן לה סימנין דאורייתא ודחינן משום דאיכא למימר הא דפשטינן דרשהו לאו כדקאמרת אלא דרשהו לתובע הכי אם הוא צורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה אלא במסכתא ובפוריא ובאושפיזא בלחוד מהדרינן ליה אבידה בטביעות עינא. סימנין וסימנין יניח פי' אם באו שניהם ונתנו זה וזה סימניה וכל אחד אמר שלי הוא לא יתננה לא לזה ולא לזה אלא יניחנה מוצאה אצלו. אבל אם אחד נתן סימניה וטוען נפלה ממני ובא אחר והביא עדים כי ממנו נפל תנתן לבעל עדים.

אלא הא דתנן[פ] מצא תכריך של שטרות או אגודה של שטרות ה"ז יחזיר הכי נמי דניחא ליה ללוה לאהדורי ליה למלוה אלא אמר רבא [א]סימנין דאורייתא דכתיב [ב]והיה עמך עד דרוש אחיך אותו [ג]וכי תעלה על דעתך שיתננו קודם שידרשנו אלא דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי לאו בסימנין שמע מינה אמר רבא אם תמצי לומר סימנין דאורייתא אם תמצי לומר הא פשיט ליה סימנין דאורייתא משום דאיכא למימר כדשנינן סימנין וסימנין [ד]יניח סימנין ועדים [ה]ינתן לבעל העדים סימנין וסימנין ועד אחד [ו]עד אחד כמאן דליתיה דמי וניחא עדי אריגה ועדי נפילה [ז]תנתן לעדי נפילה דאמרינן זבוני זבנה ומאיניש אחרינא נפל מדת ארכו ומדת רחבו [ח]תנתן למדת ארכו דמדת רחבו שעורי קא משער לה כד מכסי לה מרה וקאי ומדת ארכו לא משתער לה מדת ארכו ומדת רחבו ומדת גמיו [ט]ינתן למדת ארכו ורחבו מדת ארכו ומדת רחבו ומדת משקלותיו [י]ינתן למדת משקלותיו הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט [כ]ינתן לה במאי אילימא במדת ארכו ורחבו דלמא בהדי דנקיט ליה חזיתיה [ל]אלא נקב יש בו בצד אות פלוני הוא אומר סימני החוט והיא אומרת סימני החוט [מ]ינתן לה במאי אילימא בחיורא ובסומקא ודלמא בהדי דנקיט ליה חזיתיה אלא במדת ארכו הוא אומר בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו מ"ט מידע ידעה דכל מה דאית ליה בחפיסה הוא דמנח ליה: **מתני'** ועד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו שכניו דברי ר"מ ר' יהודה אומר [נ]שלש רגלים ואחר הרגל האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד: **גמ'** תנא שכני אבידה מאי שכני אבידה אילימא שכינים דבעל אבידה אי ידע ליה ליזול ולהדריה נהליה אלא שכני מקום שנמצאת בו אבידה: רבי יהודה אומר כו': ורמינהו [ס]בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים ר"ג אומר [ע]בז' בו [פ]([שהוא] ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבא"י לנהר פרת אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני במקדש ראשון דנפישי ישראל טובא דכתיב בהו [2]יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרוב בעינן כולי האי במקדש שני דלא נפישי ישראל טובא דכתיב בהו [3]כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות וששים לא בעינן כולי האי אמר ליה אביי והא כתיב [4]וישבו הכהנים והלוים וגו' [5]והמשוררים והשוערים וכל ישראל בעריהם וכיון דהכי הוא אפכא מסתברא מקדש ראשון דנפישי ישראל טובא דמצוות עלמא ומשתכחי שיירתא דאזלי בין ביממא ובין בליליא לא בעינן כולי האי וסגי בתלתא יומא מקדש שני דלא נפישי ישראל טובא ולא מצוות עלמא ולא משתכחי שיירתא [ק]דאזלי בין ביממא ובין בליליא בעינן כולי האי רבא אמר לא שנא במקדש ראשון ולא שנא במקדש שני לא הטריחו רבנן באבדה יותר מדאי אמר [ר]רבינא שמע מינה [נ]כי מכריז גלימא מכריז דאי סלקא דעתך אבידתא מכריז בעינן למטפי ליה חד יומא לעיוני במאניה אלא שמע מינה גלימא מכריז שמע מינה רבא אמר אפילו תימא אבידתא מכריז לא הטריחו רבנן באבידה יותר מדאי ת"ר [ש]רגל ראשון אומר רגל ראשון רגל שני אומר רגל שני רגל שלישי אומר סתם ואמאי לימא רגל שלישי דלא אתי לאחלופי בשני שני נמי אתיא

שלישי אומר סתם. אבידה מצאתי ואינו אומר איזה רגל הוא למציאתה כדי שלא יסמוך האובד על רגל הבא ויבין שזהו רגל האחרון: אתי

ז' ימים כדי שילך לביתו ג' ויחזור בג' ויכריז יום אחד פי' כדי שילך שומע המכריז למקומו ויגיד וישמע בעל האבידה ויבא מיד וישמע ביום השביעי המכריז ויתן סימניה ויקחנה למימרא דארץ ישראל מהלך ג' ימים היא. והתנן בג' מרחשון שואלים את

פ) נראה דחסר וי"ל סימנין וסימנין ועד אחד עד אחד וכו'.

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פי"ג מהל' אבידה הלכה ה:
צו ב מיי' שם הלכה ו סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף ח:
צז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
צח ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
צט ה מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף יא:
ק ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:
קא ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:
קב ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:
קג ט י כ מיי' שם פי"ח הלכה ו ז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קנג:
קד ל מיי' שם פי"ג הלכה ח סמג שם:
קה מ מיי' פ"ב מהל' מלוה הלכה טז סמג עשין יט טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ח:
קו נ מיי' פי"ג מהל' גזלה ואבידה הל' ח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף ד:
קז ס מיי' שם הל' ח:

מוסף רש"י

מצא תכריך של שטרות כו'. הרי זה יחזיר. דדבר שיש בו סימן הוא (לעיל כ.). **אלא דרשהו אם רמאי הוא.** וכסי משמע עד דרוש אחיך אותו, עד דרשך את אחיך (לעיל כז:). **שלש רגלים.** דיאוש בעלים לאחר י"ב חודש, מי שמצא כלי אז אינו מציאה מייב להכריז אלא רגלים, ואם נמצא אחר הסוכות צריך להמתין ולהכריז בפסח ובעצרת וכחג, דהייט י"ב חודש, ושוב אין צריך להכריז (ברכות נח:). **בז' בו.** כלומר בשבעה במרחשון (תענית י.). **כדי שיגיע אחרון שבישראל.** כלומר קודם ניאוף מים, לנהר פרת. שהוא רמוק יותר (שם).

רבינו חננאל (המשך)

פ) עד אחד כמאן דליתיה דמי. מדת ארכו ומדת רחבו [תנתן למדת ארכו] זה נתן מדת ארכה ורחבה של טלית וזה נתן מדת גמיה תינתן לבעל מדת ארכה ורחבה. אשתו אומרת זה הגט נתנו לי בעלי ונפל ממני ואמרה [סימנין] והבעל אמר סימניו וטוען כי לא נתתיו לה עדיין ינתן לה והוא שנותנת סימנין מובהקין כגון נקב ישנו בצד אות פלוני ש"מ דבסימן מובהק שרינן אשת איש דהיא איסורא וכל שכן ממונא: **מתני'** עד מתי חייב להכריז וכו' תנא עד שידעו בו שכני המקום שנמצאת בה זו האבידה ורמינן על הא דתנן ואחר הרגל האחרון

כח: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

אבן טוען. מפרש בירושלמי כשם שהאבן אינה יכולה לימחות כך אין יכולים להתפלל על רוב טובה: **שם** דמיהן. לקמן [1] גבי עסקא דרב ספרא אפרש בע"ה: **עד כאן לא פליגי אלא בנשתמש בהן.** לאו דוקא נשתמש דאם נשתמש לר"ע נמי חייב באחריותן כיון דלדידיה אסור להשתמש ע"כ הוי שולח יד בפקדון ואפילו החזיר אין בכך כלום דהא ר"ע סבר בפרק המפקיד (לקמן דף מג:) דבעינן דעת בעלים אלא ודאי נשתמש לאו דוקא כדפרישית אלא בשכר שמוש שמותר להשתמש קאמר דלרבי טרפון דאית ליה דמותר להשתמש חייב באחריותן דבהוא הנאה דאי מיתרמי ליה זביגא שקיל להו וחזיק בהו הוי עלייהו שומר שכר ולר"ע דאסור להשתמש בהן פטור אבל אם לא היה מותר להשתמש היה פטור לכ"ע והיינו כדבה:

והוי אתיא לאחלופי בראשון הא קא אתי רגל שלישי ת"ר בראשונה כל מי שמצא אבידה היה מכריז עליה שלשה רגלים ואחר רגל אחרון שבעת ימים כדי שילך שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד [א]משחרב בית המקדש שיבנה במהרה בימינו התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומשרבו האנסים התקינו שיהו מודיעין לשכניו ולמיודעיו ודיו מאי משרבו האנסין [ב]דאמרי אבידתא למלכא רבי אמי אשכח אודייא דדינרי חזייה ההוא [ג]בר נש דקא מירתת א"ל זיל שקול לנפשך דלאו פרסאי אנן דאמרי אבידתא למלכא ת"ר [ג]אבן טוען היתה בירושלים כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם וכל מי שמוצא אבידה נפנה לשם זה עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימנין ונוטלה וזו היא ששנינו [ד]צאו וראו אם נמחת אבן הטוען: **מתני'** [ד]אמר את האבידה ולא אמר סימניה לא יתן לו [ה]והרמאי אע"פ שאמר סימניה לא יתן לו שנאמר [ו]עד דרוש אחיך אותו עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא אם אינו רמאי: **גמ'** אתמר רב יהודה אמר אבידתא מכריז ור"נ אמר גלימא מכריז רב יהודה אמר אבידתא מכריז דאי אמרת גלימא מכריז חיישינן לרמאי ר"נ אמר גלימא מכריז לרמאי לא חיישינן דא"כ אין לדבר סוף תנן אמר את האבידה ולא אמר את סימניה ה"ז לא יתן לו אי אמרת בשלמא אבידתא מכריז הא קמ"ל אע"ג דאמר גלימא כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה אלא אי אמרת גלימא מכריז אמר איהו גלימא ואמר איהו גלימא צריכא למימר כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה אמר רב ספרא לעולם גלימא מכריז אמר איהו גלימא ואמר איהו סימנין ומאי לא אמר את סימניה [ז]לא אמר סימנין מובהקין דידה: והרמאי אע"פ שאמר את סימניה ה"ז לא יתן לו: ת"ר בראשונה כל מי שאבדה לו אבידה היה נותן סימנין ונוטלה משרבו הרמאין [ח]התקינו שיהו אומרים לו צא והבא עדים דלאו רמאי את וטול כי הא דאבוה דרב פפא אירכם ליה חמרא ואשכחוה אתא לקמיה דרבה בר רב הונא אמר ליה זיל אייתי סהדי דלאו רמאי את וטול אזל אייתי סהדי אמר להו ידעיתון ביה דרמאי הוא אמרו ליה אין אמר להו אנא רמאה אנא אמרו ליה אנן לאו רמאי את קאמרינן אמר רבה בר רב הונא [ח]מסתברא לא מייתי אניש חובתא לנפשיה: **מתני'** [ט]כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל ודבר שאין עושה ואוכל יכבר שנאמר [י]והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו מה יהא בדמים ר"ט אומר [יא]ישתמש בהן לפיכך אם אבדו [יב]חייב באחריותן ר"ע אומר לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אין חייב באחריותן: **גמ'** ולעולם אמר רב נחמן [יג]אמר שמואל עד י"ב חדש תניא נמי הכי [יד]כל דבר שעושה ואוכל כגון פרה וחמור מטפל בהן עד י"ב חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן [טו]עגלים וסייחין מטפל בהן שלשה חדשים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אווזין ותרנגולין מטפל בהם שלשים יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אמר רב יצחק תרנגולת כבהמה גסה תניא נמי הכי [יט]תרנגולת ובהמה גסה מטפל בהן שנים עשר חודש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן עגלים וסייחין מטפל בהן ל' יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן [כ]אווזין ותרנגולין וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו מטפל בהן שלשה ימים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן קשיא עגלים וסייחין אעגלים וסייחין אווזין ותרנגולין אאווזין ותרנגולין עגלים וסייחין אעגלים וסייחין לא קשיא [כא]הא דרעיא והא דפטומא אווזין ותרנגולין אאווזין ותרנגולין נמי לא קשיא [כב]הא ברברבי הא בזוטרי: ושאינו עושה ואוכל: תנו רבנן והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו שלא יאכיל עגל לעגלים וסיח לסייחין אווזא לאווזין ותרנגול לתרנגולין: מה יהא בדמים רבי טרפון אומר ישתמש וכו': עד כאן לא פליגי אלא

[1] (אפי' נאחלופי בשני. שמא יש שהוא סבור שאמר רגל שני: אודיא דדינרי. כלי מלא זהובים: ווו היא שעינו. במסכת תענית (דף יט.) בחוני המעגל: נאו ראו אם נמחת אבן טוען. אם נכסת בגשמים שגבהו הגשמים למעלה הימנו יש גשמים יותר מדאי ואתפלל עליהם שילכו: חיישינן לרמאי. שמא שמע האובד מתאונן בין שכיניו טליתי נאבדה והיה יודע את סימניה וכשישמע את מולאה מכריז טלית מצאתי יקום ויתן סימניה הלכך אבידתא מכריז ואינו נותן לב לומר טלית זו אבדתי ואלו סימניה: אין לדבר סוף. דהשתא נמי מסיק דאדעתיה ואמר אם טלית היא שמצאת אלו סימניה: אי אמרת בשלמא אבידתא מכריז. אלא מזכיר שם החפץ אבטריך תנא לאשמועינן דאע"ג דאמר הא' טלית אבדתי צריך ליתן סימנין: אמרו ליה אין. כסבורין שאמר להן ידעיתון ביה דלאו רמאי הוא שכך היה לו לשואלן: מסתברא. שזה היה דעתן מתחילה ואין כאן משום מגיד ומחזר ומגיד: לא מייתי איניש חובה לנפשיה. וכשהגיעו לב"ד בטוח היה שלא יעידו חובתו: מתני' כל דבר שעושה ואוכל. אם אבידה זו דבר שיכולין להאכילו את שכר מעשיו כגון שור וחמור: יעשה ויאכל. ולא ימכור אותו המוצא אם שהו בעליו מלדרשו שכל אדם נוח לו בבהמתו שהכירה בו כבר ולימדה לרגלו: ראה היאך תשיבנו לו. שלא תאכילנו חצי דמיו שא"כ אין זו השבה: לפיכך. מפרש בגמרא [ט]: גמ' ולעולם. וכי עד עולם זקוק זה לטפל בבורח שמירה: אם דמיהן. מוכרן ומניח הדמים אצלו: עגלים וסייחין. דקין שאין עושין מלאכה: תרנגולין. זכריה שאין מטילין ביצים: בבהמה גסה. שעושה ואוכלת ומטפל בה י"ב חדש דיכול להאכילה דמי בצים: מטפל. אנשמיטר"א בלע"ז: הא דרעיא הא דפטומא. הא דקתני שלשה [חדשים] בארץ מרעה ובזמן הדשאים שאין טיפולו מרובה והא דקתני ל' [יום] בזמן שאין מרעה וצריך לפטמה על אבוסה ממה שבבית המים יקריב: רברבי. [א] אוכלין הרבה הלכך ג' ימים הא אוקימנא בזכריה: שלא יאכיל עגל לעגלים. מן העגלים שנמצא [כא] לא יאכיל לו דמי עגל: עד כאן לא פליגי. לעניין להתחייב באבידתו: אלא

[ט] (אלו מציאות. אמר ר' אבא אמר שמואל אמר רב: אבידה שהיא מוכרת לבעליה אינה נקנית לא בגרר ולא בהגבהה ולא בחזקה ולא בכל דרכי הקנין שבתורה אלא בדרך אחר שהחכמים תקנו שיהא המוצא מכריז עליה שלשה רגלים ואחר רגל אחרון שבעת ימים כדי שילך שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד משחרב בית המקדש שיבנה במהרה בימינו התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומשרבו האנסים התקינו שיהו מודיעין לשכניו ולמיודעיו ודיו מאי משרבו האנסין [ב]דאמרי אבידתא למלכא רבי אמי אשכח אודייא דדינרי חזייה ההוא [ג]בר נש דקא מירתת א"ל זיל שקול לנפשך דלאו פרסאי אנן דאמרי אבידתא למלכא ת"ר [ג]אבן טוען היתה בירושלים כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם וכל מי שמוצא אבידה נפנה לשם זה עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימנין ונוטלה וזו היא ששנינו [ד]צאו וראו אם נמחת אבן הטוען: **מתני'** [ד]אמר את האבידה ולא אמר סימניה לא יתן לו [ה]והרמאי אע"פ שאמר סימניה לא יתן לו שנאמר [ו]עד דרוש אחיך אותו עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא אם אינו רמאי: **גמ'** אתמר רב יהודה אמר אבידתא מכריז ור"נ אמר גלימא מכריז רב יהודה אמר אבידתא מכריז דאי אמרת גלימא מכריז חיישינן לרמאי ר"נ אמר גלימא מכריז לרמאי לא חיישינן דא"כ אין לדבר סוף תנן אמר את האבידה ולא אמר את סימניה ה"ז לא יתן לו אי אמרת בשלמא אבידתא מכריז הא קמ"ל אע"ג דאמר גלימא כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה אלא אי אמרת גלימא מכריז אמר איהו גלימא ואמר איהו גלימא צריכא למימר כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה אמר רב ספרא לעולם גלימא מכריז אמר איהו גלימא ואמר איהו סימנין ומאי לא אמר את סימניה [ז]לא אמר סימנין מובהקין דידה: והרמאי אע"פ שאמר את סימניה ה"ז לא יתן לו: ת"ר בראשונה כל מי שאבדה לו אבידה היה נותן סימנין ונוטלה משרבו הרמאין [ח]התקינו שיהו אומרים לו צא והבא עדים דלאו רמאי את וטול כי הא דאבוה דרב פפא אירכם ליה חמרא ואשכחוה אתא לקמיה דרבה בר רב הונא אמר ליה זיל אייתי סהדי דלאו רמאי את וטול אזל אייתי סהדי אמר להו ידעיתון ביה דרמאי הוא אמרו ליה אין אמר להו אנא רמאה אנא אמרו ליה אנן לאו רמאי את קאמרינן אמר רבה בר רב הונא [ח]מסתברא לא מייתי אניש חובתא לנפשיה: **מתני'** [ט]כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל ודבר שאין עושה ואוכל יכבר שנאמר [י]והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו מה יהא בדמים ר"ט אומר [יא]ישתמש בהן לפיכך אם אבדו [יב]חייב באחריותן ר"ע אומר לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אין חייב באחריותן: **גמ'** ולעולם אמר רב נחמן [יג]אמר שמואל עד י"ב חדש תניא נמי הכי [יד]כל דבר שעושה ואוכל כגון פרה וחמור מטפל בהן עד י"ב חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן [טו]עגלים וסייחין מטפל בהן שלשה חדשים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אווזין ותרנגולין מטפל בהם שלשים יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אמר רב נחמן בר יצחק תרנגולת כבהמה גסה תניא נמי הכי [יט]תרנגולת ובהמה גסה מטפל בהן שנים עשר חודש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן עגלים וסייחין מטפל בהן ל' יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן [כ]אווזין ותרנגולין וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו מטפל בהן שלשה ימים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן קשיא עגלים וסייחין אעגלים וסייחין אווזין ותרנגולין עגלים וסייחין אעגלים וסייחין לא קשיא [כא]הא דרעיא והא דפטומא אווזין ותרנגולין אאווזין ותרנגולין נמי לא קשיא [כב]הא ברברבי הא בזוטרי: ושאינו עושה ואוכל: תנו רבנן והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו שלא יאכיל עגל לעגלים וסיח לסייחין אווזא לאווזין ותרנגול לתרנגולין: מה יהא בדמים רבי טרפון אומר ישתמש וכו': עד כאן לא פליגי אלא

עין משפט נר מצוה

קח א ב מיי' פי"ג מהל' גזלה ואבדה הלכה ט סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסז ג סעיף ג:

קט ג מיי' שם הל' ח סמג שם:

קי ד מיי' שם הל' ג סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסז סעיף ה:

קיא ה ו מיי' שם הל' ג ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

קיב ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ו:

קיג ח טוש"ע מ"מ סי' כט סעיף ח:

קיד ט מיי' פי"ג מהל' גזלה ואבידה הל' טו סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסז סעיף כב:

קטו י כ מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף כה:

קטז ל מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף כב:

קיז מ מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף כג:

קיח נ מיי' שם הל' טו ועיין בהשגות ובמגיד משנה טוש"ע שם סעיף כב:

קיט ס מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף כד:

קכ ע מיי' שם טוש"ע שם סעיף כג:

קכא פ מיי' שם טוש"ע שם סעיף כד:

רבינו חננאל

הגשמים וכו'. והנה מהלך ט"ו ימים היא. ואסיקנא לא שנא מקדש ראשון ולא שנא מקדש שני לא הטריחו באבידה יותר מדאי ת"ר משחרב בית המקדש התקינו להיות מכריזין בכנסיות ובתי מדרשות משרבו האנסין שאומרין אבדתא למלכא התקינו שיהא מודיע המוצאה לשכניו ולמיודעיו ודיו. פי' מהסס מתיירא. ת"ר אבן הטוען היתה בירושלים כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם וכו' פי' אבן גבוהה היתה בירושלים והיה כל מוצא אבידה עולה עליה ומכריז וזו היא ששנינו בפרק סדר תענויות השני אמר להן חוני המעגל צאו וראו אם נמחת אבן הטוען. אבקש רחמים שיפסקו הגשמים: **מתני'** אמר את האבידה ולא אמר את סימניה. אוקמה רב ספרא אליבא דרב נחמן דאמר גלימא מכריז [ו]כדאמר האבידה וסימניה ומאי לא אמר סימניה דקאמר במתני' לא אמר סימנין מובהקין דידה. וסוגיין בענין דיהיב סימנין מובהקין והוא דאית סהדי דליתיה

[ו] לולי ג"ל בגמרא.

מסורת הש"ס

[א] ג"ל בר רומאה, [ב] תענית יט., [ג] [גיר' רי"ף ולעולם אמר שמואל וגירי' רא"ש אמר רב יהודה א"ש], [ד] רש"ל מ"ז, [ה] [לקמן נט.], [ו] בס"א: אם מן הענגלים מצא, [ז] [דף לב. ד"ה ב"ד],

תורה אור השלם

1 וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ׃

דברים כב ב

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה רבנרבי כו'. נ"ב אבל ממש"ס פי' להיפך וכן נ"י בשם ר"ח:

לעזי רש"י

אנשמיטר"א [אינטרימיטר"א]. להתעסק.

מוסף רש"י

ראה היאך תשיבנו לו. שתטול בו השבה, שלא יאכל בציתך כדי דמיו ותתבעם ממנו (דברים כב ב).

רבינו חננאל (המשך)

רמאי. ופשוטינן דלא מייתי איניש חובה לנפשיה כדאבוה דרב פפא. תלמוד ארץ ישראל שמע סימניה בהאי כנישתא ואזל לכנישתא אחריתי יהיב סימניה זהו רמאי וכן כיוצא בו: **מתני'** כל דבר שעושה ואוכל יעשה ואוכל אוקימנא עד י"ב חדש. תניא נמי הכי כל דבר שעושה ואוכל כגון פרה וחמור מטפל בהן כל י"ב חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן עגלים וסייחים אם יכולין לרעות מטפל בהן ג' חדשים. אווזין ותרנגולין גדולים מטפל בהן ל' יום. ותניא אחריתי תרנגולת כבהמה גסה י"ב חדש וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו ג' ימים. ושאינו עושה ואוכל ימכור שנאמר והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו. שלא יאכיל עגל לעגלים. פי' לא תמכור עגל היום

המשך הנספח בעמוד הבא.

נח: הזהב פרק רביעי בבא מציעא

עין משפט נר מצוה

קעה א מיי' פי"ד מהל' מכירה הל' יג סמג לאוין קעא טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף א:
קעו ב מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' ד:
ג [מיי' שם ופ"ז מהל' תשובה הל' ח טוש"ע שם]:
קעז ד מיי' פי"ד מהל' מכירה הל' יג סמג שם:
קעח ה ו מיי' שם [והל' ד' פט:] יט סמג שם טוש"ע שם:
קעט ז ח ט מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף ו:
קפ י כ מיי' פ"ו מהל' דיעות הל' ח ופ"ג מהלכות תשובה הל' יד [טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף ט]:
קפא ל מ מיי' שם טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף ה:

מסורת הש"ס

א מה אני מקיים לא תונו באונאת דברים. דכל היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי: **אם הוא בן גרים בו'.** היינו זו אף זו דאפילו מעשה אבותיו אין לו להזכיר: **הלא יראתך כסלתך.** פירוש לשון בטחון כמו שמתי זהב כסלי (איוב לא) וכמו אשר יקוט כסלו וגו' (שם ח) כלומר היה לך לירא מהקב"ה וזה היה בטחונך ומוסר דרכיך היא תקותך זכר נא מי הוא נקי ואבד אם היית נקי ולא היית אובד וסוף פרק הנחנקין (סנהדרין ד' פט:) יש לפרש כמו כן לשון בטחון ולא לשון סכלות דא"ל (ח) לאברהם הלא ירא אתך כסלתך כלומר מה שאתה ירא מהקב"ה היה לך להיות בטחונך והכי אתה מפסיד בדבר שאתה שומט כנך:

וה בגופו וזה בממונו. והא דאמרי' פרק הגוזל בתרא (ב"ק ד' קיט.) הגוזל לחבירו שוה פרוטה כאילו גזל נשמתו היינו משום דפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות אבל יש הרבה בני אדם שאינם חסרים כל כך:

דאזיל סומקא ואתי חיורא. ומה שמאדים בתחילה לפי שהדמים מתאספין לברום:

חוץ מג' שיורדין ואין עולין. אין לפרש דאין עולין לעולם דהא אמרינן בסמוך הבא על אשת איש אין לו חלק לעולם הבא אלא ה"פ כל היורדין עולין מיד ואין אור של גיהנם שולט בהן כדאמרינן בפרק עושין פסין (עירובין ד' יט.) ק"ו ממזבח הזהב ובפרק בתרא דחגיגה (ד' כז.) עביד ק"ו מסלמנדרא חוץ מג' דאין עולין מיד אבל יש מהם גדולין לעולם (ג) המלבין פני חבירו ברבים דאמר בסמוך אין לו חלק לעולם הבא ויש שעולין לאחר י"ב חדש כגון הבא על אשת איש דמשפט רשעי ישראל בגיהנם י"ב חדש אי נמי מלבין נמי נהי דאין לו חלק לעולם הבא אינם גדולין יותר מי"ב חדש אלא לאחר י"ב חדש לא חיין ולא גדולין ושרוים בלא טובה ובלא רעה וניחא השתא דלא חשיב מיניס ואפיקורסים שאותם גדולין לדורי דורות כדאמר בפ"ק דר"ה (ד' יז. ושם ד"ה כי) דגיהנם כלה והם אינם כליס ומיהו תימה דלא חשיב פושעי ישראל בגופם כגון קרקפתא דלא מגח תפילין דאמרינן בר"ה (שם) שיורדין ונדונין בה י"ב חדש ואח"כ גופן ונשמתן נשרפת ונעשים אפר תחת כפות רגליהם של צדיקים ונראה דלא רלה למנות אותם שנוייס בברייתא דלא היה משמיענו שום חדוש והא דחשיב מלבין אע"ג דתנא ליה במס' אבות (פ"ג מי"ח) אגב מכנה נקיט ליה ומכנה אילטריך לאשמועינן אע"ג דדש ביה בשמיה והא דלא חשיב הבא על הכותית דאמר בעושין פסין (עירובין ד' יט. ושם ד"ה בר) דלא מסיק ליה אברהם אביהו דממשכה עורלתיה ולא ד) מבשקר ליה דלא חשיב אלא הני דבשביל עבירה זו לבדה אין עולים (ג) כדתניא אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אבל הבא על הכותית בשביל עבירה זו לבדה אינו נענש אם לא שיש בידו עבירות אחרות שרחוי בשבילם לירד לגיהנם אלא שעבירה זו גורמת לו דאין אברהם אביהו מעלהו מיד אלא שיהא שם י"ב חדש וכולהו בשלא עשה תשובה דתשובה מועלת לכל דבר ואיכא למאן דאמר (ברכות ד' לד:) דבעלי תשובה גדולים מאותן שהיו צדיקים לעולם: נוח

איפכא מסתברא אמר ליה איסמיה אמר ליה לא הכי קאמר קדשים שחייב באחריותן חייב דאיתרבו מבה' וכחש ושאינו חייב באחריותן פטור דאמעיט מבעמיתו וכחש: רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה אין לה אונאה לפי שאין קץ לדמיה בהמה ומרגלית אין להם אונאה מפני שאדם רוצה לזווגן אמרו לו והלא הכל אדם רוצה לזווגן ורבי יהודה הני חשיבי ליה והני לא חשיבי ליה ועד כמה אמר אמימר עד כדי דמיהם תניא ר' יהודה בן בתירא אומר אף המוכר סוס וסייף וחטיטום במלחמה אין להם אונאה מפני שיש בהן חיי נפש: **מתני'** [8]כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים [2]לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח אם היה בעל תשובה לא [2]יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך שנאמר [1]וגר לא תונה ולא תלחצנו: **גמ'** ת"ר [2]לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר [3]וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך [3]אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה [4]אם היו יסורין באין עליו [6]אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבר את בניו אל יאמר לו בדרך שאמרו לו חבריו לאיוב [4]הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד [5]אם היו חמרים מבקשין תבואה ממנו לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מכר מעולם ר"י אומר אף לא יתלה עיניו על המקח [3]בשעה שאין לו דמים שהרי [3]הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי [1]גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו [2]ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך ור' אלעזר אומר [1]זה בגופו וזה בממונו רבי שמואל בר נחמני אמר [6]זה ניתן להישבון וזה לא ניתן להישבון תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק [6]כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים א"ל שפיר קא אמרת דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חיורא אמר ליה אביי לרב דימי במערבא במאי זהירי א"ל באחוורי אפי דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה הכל ס"ד אלא אימא כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלשה שיורדין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש [1]והמלבין פני חבירו ברבים [2]והמכנה שם רע לחבירו מכנה היינו מלבין [3]אע"ג דדש ביה בשמיה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן נוח

איפכא מסתברא. כל הדברים נדרשין הפך דשאינו חייב באחריותן דה' מיהו טפי משחייב באחריותן ואם בא לחייבו בשל גבוה ולפוטרו בשל הדיוט כן היה לו לומר קדשים שחייב באחריותן פטור שאני קורא בהן בעמיתו וכחש שאינו חייב באחריותן חייב שאני קורא בהן בה' וכחש ועוד דהדיוט הוה ליה לחיובי טפי דהא שומרי הקדשות פטורין מן השבועה ומכל הבא על ידה: **איסמייה.** אסיר משנה זו מגירסתי: **הכי קאמר רו'.** האי שאני קורא בהן בה' וכחש לא משמע בה' וכחש ולא בעמיתו ולחיוביה משום שהן של הקדש אלא הכי קאמר קדשים שחייב באחריותן חייב קרבן שבועה לפי שהן של עמיתו ואם בא לפוטרו לפי שהן של הקדש להכי אתא בה' וכחש לרבויינהו אף אם יש בהן לד גבוה: **ושאין חייב באחריותן פטור.** לפי שאני קורא בהן למעטן בעמיתו וכחש והכא ליכא עמיתו ואימעיט מבעמיתו וכחש: **לזווגן.** מי שיש לו שור יפה לחרישה מחזר על אחר שכמותו לצמדו עמו בעול שהמצמיד שור חלש עם הבריא מקלקל את הבריא וכן מרגלית נאה (עם חבירתה) למלאות עם חבירתה בזהב מן היחידית: **חשיבי ליה.** וחביב לו זיווגן: **ועד כמה.** לא הוי אומאה: **לדי דמיסה.** כפלייס: **חטיטום.** מגן: **במלחמה.** בתוך המלחמה: **שהרי דבר המסור ללב.** ולפיכך נאמר בו וירא מאלהיך. האי שהרי ליתן טעם למה נאמר בו ירא לא נקט ליה והכי קאמר שהרי כל הדברים הללו אין טובתן ורעתן מסורה להכיר אלא ללבו של עושה הוא יודע אם לעקל אם לעקלקלות ויכול הוא לומר לא עשיתי כי אם לטובה הייתי סבור שיש לך תבואה למכור או הייתי חפץ לקנות מקח זה: **ולא דבר המסור ללב.** של אדם נאמר בו הוי ירא מן היודע מחשבות אם לטובה אם לאומאה: **הכל ס"ד.** וכי הכל יורדין: ה"ג **כל היורדין לגיהנם עולין: דדש ביה.** כבר הורגל בכך שמכניס אותו כן ואין פניו מתלבנות ומכל מקום זה להכלימו מתכוין: ונגלעי

ד) [אם אם היו כל"ל], ג) [פסחים קיב: ע"ש], ג) [קדושין לב:], ד) פי' לא מכיר ליה,

תורה אור השלם

1 וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:
שמות כב כ
2 וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
ויקרא כה יז
3 וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְּכַר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: ויקרא כה יד
4 הֲלֹא יִרְאָתְךָ כִּסְלָתֶךָ תִּקְוָתֶךָ וְתֹם דְּרָכֶיךָ: זְכֹר נָא מִי הוּא נָקִי אָבֵד וְאֵיפֹה יְשָׁרִים נִכְחָדוּ:
איוב ד ו ז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הלא וכו' דא"ל שטן לאברהם הלא: (ב) ד"ה מון וכו' וידונין לעולם כגון המלבין: (ג) בא"ד כדתנן אע"פ שיש בידו:

מוסף רש"י

אף לא יתלה עינו על המקח בשעה שאין לו דמים. לקנות המקח ומגלה מפסידו מנם אלא יקנהו אחר מאחר שאתה מהפך בו (פסחים קיב:).

הזהב פרק רביעי בבא מציעא נט.

נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש כו'. נקט הכי משום דבמה שבע ספק אשת איש הויא ופי' בקונטרס משום דכל היולא למלחמת בית דוד כותב גט לאשתו ע"מ שאם ימות יגרשנה ולא תיזקק ליבם וכל אותם הימים היא ספק מגורשת וק' לר"ת דא"כ אין זה כל היולא אלא דוקא שיש להם אחין ואין להם בנים מיהו בקונטרס לא דוקא נקט יבם אלא שלא תתעגן ועוד קשה לר"ת דאמר במסכת שבת (ד' נו. ושם ד"ה גט) כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה אמאי והא חזר אוריה מן המלחמה אא"כ ומיהו יש לדחות שהיו מתנין אם לא יחזור בסוף המלחמה ועוד קשה דתניא בפ' מי שאחזו (גיטין דף עג. ושם: ד"ה אמר) מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ואפילו לרבי יוסי חטא דוד דאינה מגורשת ודאי וכ"ת דהתם בלא אמר מעכשיו דמוקי לה בגמרא באומר מעת שאני בעולם כלומר שעה אחת קודם מיתתי ובמלחמת [בית] דוד היו כותבים מהיום הא קתני בהדיא בתוספתא מהיום אם תמי הימים שבינתים רבי יהודה אומר כאשת איש ומתני' דמי שאחזו (שם) נמי מוכח דאמר מהיום דאלעזר מייתי קאי והא דאמר בגמרא באומר מעת שאני בעולם מפ' ר"ת ור"ח דפירושו נעשה כאומר מעת שהוא בעולם משום כיון דאמר אם תמי מתכוין לרחק הגרושין כמו שיוכל ואינו רוצה שתגרש עד סמוך למיתתו והא דקאמר מהיום להראות שהוא רוצה שיחולו גרושין (מהיום) ומפ' ר"ת דבמלחמת בית דוד היו מגרשין לגמרי בלא שום תנאי אלא היו עושין הדבר בנעה כדי שלא יהו קופצין על נשותיהן לנושאן לכך קרו להו ספק אשת איש ולכל הפי' קשה דאפילו בא על אשת איש ודאי טוב ממלבין מדקאמר דוד הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא אבל מלבין כו'.

ולא עוד אלא בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות. כלומר לא מבעיא בשעה שהם בטלים אלא אפי' עסוקים בהלכות חמורות וגם אין עניינם לאשת איש ויש ספרים דגרסי בשעה שעוסקין באתרבע מיתות ב"דש): **דכתיב** היא מוצת. בלא אל"ף כמו (איכה ד) וילת אש בציון שהיתה קרובה לאש כבר ולא שלחה לו אלא ברמז אם לא היה מודה לא היתה מפרסמתו:

ואל דמעתי אל תחרש. אינו אומר שמע אל בכיי או ראה דמעתי אלא אל תחרש כלומר בטוח אני שלא תחרש דשערי דמעות לא נעלו:

התבו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא. אם לא היה חול בינתים היה מודה רבי אלעזר דכלי חשוב הוא שהטפלה סביב לתנור מחברת החוליות ומעמידתן זו אצל זו ומשום דנתן חול בינתים להפריד החוליות זו מזו מטהר ר"א והכי תנן במסכת כלים (פרק ה משנה ח) חתכו לרוחבו פחות פחות מאורבעה טפחים טהור מרחו בטיט טומא משיסיקנו לאפות בו סופגנים הרחיק את הטפלה ונתן חול או גרוד בינתים בזה אמרו הגדה (א) והטמאה והטהורה אופות בו והוא טהור קתני חול דומיא דגרוד שהוא יבש:

מסורת הש"ס

א) סנהדרין קז. ע"ש, ב) [אמר כל"ל], ג) ברכות מג: סוטה י: כתובות סז:, ד) נ"א הוגא, ה) נ"א חגיגא, ו) [שבועות ל.], ז) [ברכות לב:], ח) [ל"ל אמר], ט) [ל"ל אמר ר'], י) כלים פ"ה [מ"י] ברכות יט. עדיות פ"ז [מ"ז], כ) [ד"ה כדדרש לפני ד"ה ומצלעין], ל) [ל"ל לספסיק וכן הוא בדפו"י ועי' רש"ש], מ) [ד"ה אוקימו אחר ד"ה מחוזא], נ) [ד"ה דגיטין ע"ש], ס) [ל"ל מחייס], ע) [ובמסכת סנהדרין קז. גר' להדיא בשנה שעוסקים בד' מיתות ב"ד], פ) [ועי' תוס' ברכות לב: ד"ה לא],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תחכו וכו' הגדה והטהורה כל"ל ותיבת והטמאה נמחק:

גליון הש"ם

גמ' ויש לו חלק לעוה"ב. עיין סוטה דף ד ע"ב תוס' ד"ה היא תלודנו:

מוסף רש"י

אל דמעתי אל תחרש. מדלא כתיב את דמעתי תראה, שמע מינה נראית היא לפניו ואין צריך להתפלל אלא שתתקבל לפניו (ברכות לב:). **חתכו חוליות.** תנור של חרס שהוא עשוי כללי ומטלטל ותחילת בריאתו מן הטיט ומלכרו בכבשן כשאר קדרות, ואם נטמא הלכיו הכתוב מעלה ואם נתלו בעצים זה שתחתו סביב סביב כחוליות עגולות וחזר וחיברו בטיט של חול בין חוליא לחוליא, **רבי אליעזר** מטהר. עולמית, שאינו עוד כללי חרס אלא נשרף בכבשן, וחכמים מטמאים (ברכות יט).

וצלעי. בשביל אשתי זו שמתחלה חטאתי בה כמו (בראשית ג) ויבן את הצלע: **שמחו ונאספו קרעו ולא דמו.** אם קרעוני לא מצאו דם: ג) **כדדרש רבא.** לטובה מעשה של דוד ובא שבע משלהם וספק אשת איש היא שהיולא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו על מנת שאם ימות שתהא מגורשת מעכשיו ולא תיזקק ליבם וכל אותן הימים היא ספק מגורשת אם מת מגורשת מתחילה ואם לא מת לא נתגרשה: **היא מולאה והיא שלחה.** אע"פ שהיו מוציאין אותה לשריפה לא אמרה להם ליהודה נבעלתי אלא שלחה לו למי שאלה לו אנכי הרה ואם יודה הוא מעצמו יודה: **עמיתו.** עם אתו: **באותאת אשתו.** באותאת דבריס לנערה: **אותאתה קרובה.** לבא. פורענות אותאתה ממהר לבא: **שמעה ספלתי.** אין לשנותו מלשון בקשה שמבקש מאת הקב"ה שישמע תפלתו אבל אל תחרש יש לשנותו מלשון בקשה ולומר בזו אני בוטח שאין דרכך לשתוק ולא להחרישׁ. אל תחרש אל תעשה אל תתן משמשין לשון בקשה ומשמשין לשון עתיד כגון [תהלים קכא] אל יתן למוט רגלך לשון בקשה ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה (בראשית ל) הוא לשון עתיד: **רק לא היה לאחאב.** סיפיה דקרא אשר הסתה אותו איזבל אשתו: **[אחסך גולה.** אשתך קטנה כפוף עצמך ושמע דבריה]: **כל השערים.** של תפלה נעלו: **חוץ משערי אולאה.** הלועק על אותאת דבריס אין השער נעול בפניו: **הכל ע"י שליח.** נפרעים על כל עבירות ע"י שליח: **וכידו.** לא מסרה לשליח: **פרגוד.** מחילה שבין שכינה לבית מרום: **אינו נעול.** ט) להפסיק רשייתן מן המקום אלא תמיד רואה אותם עד שיפרע: **וכידו אנך.** משמע שהיא תמיד אצלו ומשמש בה: **על פני.** לפני ואין מחילה בינו לבין העבירה: **אימתי גבוך שנוס.** כשאלב חטים ישביעך הקב"ה: **מכדא.** כל שנותנים בו שעורים: **נקיש ואתי פגרא.** התגר מקשקש ובא. ואני שמעתי הכל מקשקש כלרך כלי ריקם שנשמע בו קול הכרה כשמקשקשין עליו: **וידל ישראל.** לעיל מייה כתיב ויחנו עליהם ושחיתו את יבול הארץ: **אוקירו נשייכו.** כבדו נשותיכם: **מחווא.** עיר שהיה רבא דר בתוכה כך שמה: **חפכו חוליות.** תנור העשוי חוליות מלכרו בכבשן כדרך כלי חרס ואח"כ ליקח החוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא: **ר"א מטהר.** שאין זה כלי חרס אלא בנין כעין כלי גלגלים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה: **וחכמים מטמאין.** לחזלי בתר חוליות. שאר תנורים שלהם היו עשויים כעין קדירות גדולות ופיו למעלה וצורף בכבשן כשאר קדירות ומטלטלים אלא שהיה מושיבו על הארץ או על הדף ומדביק את טפילות הטיט סביב על כולו לעשותו עב שיקלוט ויחזיק את חומו:

עכגאי

קפב א מיי' פ"ט מהל' אישות הלכה ג' ו סמג לאוין קנ:

ב [מיי' פ"ו מהל' דעות הל' מ ופ"ג מהל' תשובה הל' יד טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף לט]:

קפג ג טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף ה

קפד ד מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה יט סמג לאוין קעא טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף ג:

קפה ה מיי' פ"ד מהל' מכירה הלכה יח סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

קפו ו מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה יט:

קפז ז מיי' פט"ז מהל' כלים הלכה ה:

תורה אור השלם

1 וּבְצַלְעֵי שָׁמְחוּ וְנֶאֱסָפוּ נֶאֱסְפוּ עָלַי נְכִים וְלֹא יָדַעְתִּי קָרְעוּ וְלֹא דָמוּ:

תהלים לה טו

2 הוּא מוֹצֵאת וְהִיא שִׁלְּחָה אֶל חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ אֲנֹכִי הָרָה וַתֹּאמֶר הַכֶּר נָא לְמִי הַחֹתָמֶת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטֶּה הָאֵלֶּה: בראשית לח כה

3 וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

ויקרא כה יז

4 גַּם כִּי אַזְעֵק וְאַשְׁוַע שַׁתֵּם תְּפִלָּתִי: איכה ג ח

5 שָׁמַעְתָּ תְּפִלָּתִי יְיָ וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ כִּי גֵר אֲנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשָׁב כְּכָל אֲבוֹתָי: תהלים לט יג

6 רַק לֹא הָיָה כְּאַחְאָב אֲשֶׁר הִתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ אֲשֶׁר הִסִּתָה אֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ: מלכים א כא כה

7 כֹּה הִרְאַנִי וְהִנֵּה אֲדֹנָי נִצָּב עַל חוֹמַת אָנָךְ וּבְיָדוֹ אָנָךְ: עמוס ז ז

8 בְּהַקְשִׁיר בִּיר מִימֶיהָ כֵּן הִקְרָה רָעָתָהּ חָמָס וָשֹׁד יִשָּׁמַע בָּהּ עַל פָּנַי תָּמִיד חֳלִי וּמַכָּה: ירמיהו ו ז

9 הָעָם הַמַּכְעִיסִים אוֹתִי עַל פָּנַי תָּמִיד זֹבְחִים בְּגַנּוֹת וּמְקַטְּרִים עַל הַלְּבֵנִים: ישעיהו סה ג

10 הַשֵּׁם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ:

תהלים קמז יד

11 וַתְּהִי אַף יְיָ בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבִרֵם נָדֶד בַּמִּדְבָּר: שופטים ב ג

12 וַיַּחֲנוּ עֲלֵיהֶם וַיַּשְׁחִיתוּ אֶת יְבוּל הָאָרֶץ עַד בּוֹאֲךָ עַזָּה וְלֹא יִשְׁאִירוּ מַחְיָה בְּיִשְׂרָאֵל וְשֶׂה וְשׁוֹר וַחֲמוֹר:

שופטים ו ד

13 וַיִּדַּל יִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵי מִדְיָן וַיִּזְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ:

שופטים ו ו

14 וְלַאֲבְרָם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ וַיְהִי לוֹ צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וַאֲתֹנֹת וּגְמַלִּים:

בראשית יב טז

עין משפט
נר מצוה

מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר [14]ולאברם הטיב בעבורה והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו תנן התם [ס]חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר"א מטהר וחכמים [מ]טמאין

נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנ"ל מדדרש רבא [ג]דדרש רבא מאי דכתיב [1]ובצלעי שמחו ונאספו קרעו ולא דמו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאם היו מקרעים בשרי לא היה דמי שותת לארץ ולא עוד אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה ואני אומר להם [א]מיתתו בחנק [ב]ויש לו חלק לעוה"ב אבל [א]המלבין את פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב [ב](ואמר) [ג]מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב [ד]חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רשב"י נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנ"ל מתמר דכתיב [2]היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה אמר רב [ה]חננא בריה דרב אידי מאי דכתיב [3]ולא תונו איש את עמיתו [ו]בעם שאתך בתורה ובמצות אל תונהו אמר רב [ז]לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה [ח]א"ר אלעזר מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר [4]גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי ואע"פ ששערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנאמר [5]שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש ואמר רב כל ההולך בעצת אשתו נופל בגיהנם שנאמר [6]רק לא היה כאחאב וגו' א"ל רב פפא לאביי והא אמרי אינשי איתתך גוצא גחין ותלחוש לה לא קשיא הא במילי דעלמא והא במילי דביתא לישנא אחרינא הא במילי דשמיא והא במילי דעלמא אמר רב חסדא [ט]כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה שנאמר [7]הנה ה' נצב על חומת אנך ובידו אנך א"ר אלעזר הכל נפרע בידי שליח חוץ מאונאה שנאמר ובידו אנך א"ר אבהו ג' אין הפרגוד ננעל בפניהם אונאה וגזל וע"ז אונאה דכתיב ובידו אנך גזל דכתיב [8]חמס ושוד ישמע בה על פני תמיד ע"ז דכתיב [9]העם המכעיסים אותי על פני תמיד [וגו'] אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנאמר [10]השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תיגרא בביתא [מ]ואמר רב חיננא בר פפא לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שלא נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה שנאמר [11]והיה אם זרע ישראל וגו' וכתיב [12]ויחנו עליהם וגו' וכתיב [13]וידל ישראל מאד מפני מדין [נ](וא"ר) חלבו [ה]לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה

בינתים בזה אמרו הגדה (א) והטמאה והטהורה אופות בו והוא טהור קתני חול דומיא דגרוד שהוא יבש:

נט: הזהב פרק רביעי בבא מציעא

זה תנור של עכנאי. יש דגרס מכנאי וכן בירושלמי וחכן זה נחש ושמא בעל התנור שהיה עושה שמו כן:

לא בשמים היא. והא דאמר בפ"ק דיבמות (ד' יד. ושם ד"ה רבי) דהלכה כב"ה משום דיצאה בת קול שאני הכא שבא לחלוק על דברי תורה דכתיב אחרי רבים להטות אבל התם אדרבה ב"ה רובא מי לא דהוה מספקא לן מי אזלינן בתר רובא משום דב"ש הוו חריפי טובא ועוד דכאן לא יצאה בת קול אלא משום כבודו דר"א שאמר מן השמים יוכיחו והא דאמר התם רבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול ולא שמעינן ליה לר' יהושע אלא על ב"ק דהאי מעשה דר"א דהכא התם דייק מדקאמר לא בשמים היא כבר ניתנה לנו תורה מסיני משמע דבשום מקום אין משגיחין: **קחייך ואמר נצחוני בני.** והא דאמר בריש ע"ז (ד' ג:) מיום שחרב בהמ"ק אין שחוק לפני הקב"ה היינו קבוע והכא מילתא דבדיחותא בעלמא הוא דאמר: **וקרע** בגדיו וחלץ מנעליו. אין להוכיח מכאן הא דמבעיא ליה במועד קטן (ד' טו: ושם ד"ה לא) אם מנודה צריך קריעת בגדים וחלוץ מנעל דדלמא הכא לגערא בעלמא הוא דעבד הכי[ט]:

מבית אבי אבא. פי' בקונטרס מבית דוד אבי משפחה שבת נשיאים היתה והם מבית דוד: [יז] **חוץ משערי אונאה.** לפי שגער הלב היא וקרוב להוריד דמעות משמע משום דנפקא לעיל מקרא דתהלים דשערי דמעה לא נגעלו ובחנם דחק כן דהא דריש לעיל רב חסדא בהדיא מדכתיב הנה ה' נצב על חומת אנך ושמא מבית רבן גמליאל היתה מקובלת שהיה אבי המשפחה ולא אדוד קאמר דדאשכחן נמי (ר"ה ד' כה.) דאמר רבן גמליאל מקובלני מבית אבי אבא שפעמים בא באלוכה כו':

ואמרי לה במ"ו. יש מפרש משום דחשיב כי גריס הייתם וכיולא בה: ואין

עכנאי. נחש דרכו לעשות בעגולה להכניס זנבו אצל פיו: **כל טהרות שטיהר ר"א.** ע"י מעשה שאירע נשאלה הלכה זו בבית המדרש שנפלה טומאה לאויר תנור זה וחזרו ועשאו על גביו טהרות וטיהרם ר"א והביאום ורפום לפניו: **נכנס שחורים.** עניין לער ואבל: **אף הוא קרע בגדיו.** שהמנודה מייב בקריעה[ז]: **וחלץ מנעליו.** שהמנודה אסור בנעילת הסנדל במו"ק (ד' טו:): **ונשמט.** מן הכסא: **נפח.** נתקלקל: **אך גדול.** מכה גדולה: **ר"ג.** נשיא היה ועל פיו נעשה: **שלא ירבו מחלוקות.** שלא יגרגל היחיד לחלוק על המרובין: **אימא שנוס.** כך שמה: **בין מלא לחסר.** סבורה היתה שיהא החדש חסר וקבוע ביום ל' ולא יפול ביום החדש על פניו והיה מלא ולא נקבע עד יום שלשים ואחד ולא נזהרה בו ביום ל' ונפל על פניו: **מביא אבי אבא.** מבית אבי המשפחה שבת נשיאים היתה והם מבית דוד: **חוץ משערי אונאה.** לפי שגער הלב היא וקרוב להוריד דמעות: **המאנה את הגר.** אונאת דברים: **הנוחלו.** דוחקו: [ח] **לא תהיה לו לנושה.** לחן הוא שדוחקו לתבוע חובו: ה"ג **מאי שנא מאנה דכתיב ביה תלתא וגר לא תונה לא תונו אותו ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא: נוחלו נמי תלתא כתיב ביה.** וגר לא תלחץ ולא תלחצנו ולא תהיה לו כנושה: **מוס שבך אל תאמר לחברך.** כיון דגרים הייתם גנאי הוא לכם להזכיר שם גירות: **מאן דאית ליה זקיפא בדיוקניה לא נימא לחבריה זקיף ביניתא.** מי שיש לו תלוי במשפחתו לא יאמר לעבדו או לבן ביתו תלה לי דג זה שכל שם תלייה גנאי הוא לו: **מתני' אין מערבין פירות בפירות.** בעל הבית שאומר פירות שדה פלוני אני מוכר לך כך וכך סאין לא יערבנו בפירות שדה אחרת: ואין

מסורת הש"ס

[ז] [ברכות נב. עירובין ז. פסחים קיד. יומא יד. חולין מד.], [2] ברכות יט., [3] מ"ל אף, [4] [פי' על זה ממלא בהוריות יג. רש"י ד"ה אל מפני שסולן], [5] [תניא בל"ן], [6] [עי' מו"ק טו סוע"ב], [7] [ד"ה לא אחר ד"ה לוחצו נמי], [8] [עי' תוס' מו"ק טו: ד"ה לא אשאלא ובתוס' דגדה ז: ד"ה הקשה], [9] גי' מהר"ם ורש"ל הד"ל,

הגהות הב"ח

[א] גמ' בלא שבילי אשה תפה בל"ל וכן ברש"י:

גליון הש"ם

גמ' הזהירה תורה בל"ו מקומות. עיין קדושין דף ע ע"ב תוספות ד"ה קשיש דנקטינו בכ"ל מקומות: שם מפני שורו. עיין ברש"י הוריות דף יג ע"ב ד"ה אמר לה:

מוסף רש"י

כעכנא זו. כמחש זה שסוכך עצמו בעגולה (ברכות יט.). אותו היום הביאו כל טהרות. שנעשו בתנור זה לו שנגנו באירו והיה ר' אליעזר מטהרן והם שרפוס (שם). ונמנו עליו. שלא לקבוע הלכה כמותו (פסחים טו.). וברכוהו. לפי שהרבה מאד לחלוק בדבר זה (ברכות יט.). שסורו. מנהגו, כמו (ירמיה ב כא) סורי הגפן (רש"י כת"י) לו, יצר הרע, שאר שלו רע הוא (המפרש הוריות יג.).

עין משפט נר מצוה

קפא א מיי' פ"ע מהל' יסודי התורה הל' ח:

קפב ב ג ד מיי' פי"ד מהל' מכירה הל' טו טז סמג לאוין קעא טוש"ע מ"מ סי' רכח סעיף ג:

קצ ה מיי' שם פי"ח הלכה ה סמג לאוין קע קלו טוש"ע שם סעיף י:

תורה אור השלם

1 לא בַשָּׁמַיִם הִוא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה וְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: דברים ל יב

2 לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעֹת וְלֹא תַעֲנֶה עַל רַב לִנְטֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת: שמות כג ב

3 וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: שמות כב כ

4 וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ: ויקרא יט לג

5 וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כה יז

6 וְגֵר לֹא תִלְחָץ וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם אֶת נֶפֶשׁ הַגֵּר כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: שמות כג ט

7 אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה לֹא תָשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ: שמות כב כד

וזה הוא תנור של עכנאי מאי עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפו דברים כעכנא זו וטמאוהו תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה אמרו לו אין מביאין ראיה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם רבי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של ר"א ועדיין מטין ועומדין חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכ"מ עמד רבי יהושע על רגליו ואמר [18]לא בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה שכבר נתנה תורה מהר סיני [19]אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה [2]אחרי רבים להטות אשכחיה רבי נתן לאליהו א"ל מאי עביד קוב"ה בההיא שעתא א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני בני אמרו [3]אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר ר"א ושרפום באש ונמנו עליו וברכוהו ואמרו מי ילך ויודיעו אמר להם ר"ע אני אלך שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב את כל העולם כולו מה עשה ר"ע לבש שחורים ונתעטף שחורים וישב לפניו ברחוק ארבע אמות אמר לו ר"א עקיבא מה יום מיומים אמר לו רבי כמדומה לי שחבירים בדילים ממך אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעליו ונשמט וישב על גבי קרקע זלגו עיניו דמעות לקה העולם שליש בזיתים ושליש בחטים ושליש בשעורים ויש אומרים אף בצק שבידי אשה [20]טפח תנא [3]אך גדול היה באותו היום שבכל מקום שנתן בו עיניו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול לטבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בשביל ר"א בן הורקנוס עמד על רגליו ואמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח הים מזעפו אימא שלום דביתהו דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא אפיקא ליה ריפתא אשכחתיה דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קטלית לאחי אדהכי נפק שיפורא מבית רבן גמליאל דשכיב אמר לה מנא ידעת אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים נגעלים חוץ משערי אונאה תנו רבנן [3]המאנה את הגר עובר בשלשה לאוין והלוחצו עובר בשנים מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוין [3]וגר לא תונה [4]וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו [5]ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצו נמי שלשה כתיבי [3]ולא תלחצנו [6]וגר לא תלחץ [7]ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא אלא [3]אחד זה ואחד זה בשלשה תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה [8]-[9]הזהירה תורה בל"ו מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות בגר [8]מפני [7]שסורו רע מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים [10](תנינא) רבי נתן אומר מום שבך אל תאמר לחברך והיינו דאמרי אינשי דזקיף ליה זקיפא בדיותקיה לא נימא ליה לחבריה זקיף ביניתא: **מתני'** [11]אין מערבין פירות בפירות אפי' חדשים בחדשים ואין

הזהב פרק רביעי בבא מציעא ס.

ואין ל"ל חדשים בישנים. פסק למכור לו ישנים לא יערב בהן חדשים שהישנים יבישין ועושין קמח יותר מן החדשים: **מפני שמשביחו.** קשה משביח את הרך לפיכך פסק עמו רך מערב בו קשה. [ב] ודוקא קתני קשה ברך ולא רך בקשה פסק עמו קשה לא יערב בו את הרך. [ג] וכן אין לריך לומר חדשים בישנים דוקא אבל ישנים בחדשים שפיר דמי: **אין מערבין שמרי יין ביין.** בגמרא מפרש לה: **ימכרנו בחנות.** פרוטה פרוטה: **אלא א"כ הודיעו.** לכל אחד ואחד מהן שמים מעורבין בו: **ולא לתגר.** ימכרנו ביחד ואף על פי שהודיעו: **לפי שאינו לוקחו אלא לרמות.** ולמכרו בחנות: **מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו.** לכיון שנהגו אין כאן טעות שכל היינות בחזקת כן: **התגר נוטל מחמש גרנות וכו'.** שהכל יודעין בו שלא גדלו בשדותיו ומבני אדם הרבה לוקח ובחזקת כן לוקחין: **מגורה.** אוצר שאוגרין בו תבואה. גורן הוא שדשין וזורין בו את התבואה ודרך התגר לקנות מבעלי בתים בשעת הגורן ולהכניס למגורה שלו: **שלא יפטרון לערב.** ולהוציא קול לקנות הרוב ממקום משובח לערב בו ממקום אחר ושכיניו סבורין שכל הפירות מאותו מקום: **גמ' ת"ר אין צריך לומר חדשים מארבע.** אאין בסלע: **וישנות משלש.** אאין בסלע: **דאין מערבין.** חדשות בישנות דהואיל ובחזקת ישנות מוכרן נמצא מאנהו ומוכר לו זולות בתורת יקרות: **אלא אפי' חדשות משלש וישנות מארבע אין מערבין.** ואע"פ שהחדשות יקרות מהן: **מפני שאדם רולה לישנן.** מפני שעילוי דמיהן של חדשות אינן מפני שהן טובות כישנות אלא שאדם רולה לישנן. וזה שפסק עמו על הישנות אינו רולה לישנן לפיכך אסור לערב בהו חדשות ואפי' מעולות בדמיהן: **עדיף אמרה.** זאת אומרת. כל עדיף כמו הדא: **באמת הלכה.** מדיהב טעם למילתיה מפני שמשביחו ואין לגמגם בדבר ונקט בה למתניתין באמת ש"מ כל היכא דתני באמת הלכה ואין לחסס ולגמגם בדבר: **וכן הגיפות שנו.** דמשביחו שתוסיפין זה עם זה ונעשיה טעם אחד. אבל לאחר הגיפות שכבר קלטו כל אחד ריחו וטעמו אין משביחו אלא פוגמו: **דידעי.** הכל יודעים שהוחזקו לערב: **בדבר הנטעם.** שאדם טועם קודם שלקחו ויכול להבחין שנתערב בו: **והא מדקתני סיפא.** ומפליג בין הודיעו ללא הודיעו מכלל דריש אבל נותן לו את שמריו אע"ג דלא אודעיה: **שלא אמש.** מיין ששפה אמש ונשאלו השמרים אין מערבין אותו ביין ששפה היום ששמרי יין זה מקלקלין יין אחר: **אבל נותן הוא לו את שמריו.** של יין עצמו. היום ואמש לאו דוקא והוא הדין ליום ויום משמי חביות אלא אורחא דמילתא נקט לסתם יום ואמש משמי חביות: **השופה יין.** כל דבר הצולל המזרק בנחת מכלי אל כלי שלא יתערבו בו שמרים קרו לה שפייה: **מוגיה.** נתן בו מים שכן דרכו: **בסים.** מבוסס וטוב: **והא אין תנן ולא לתגר שאינו אלא לרמות כו'.** וחנווני היינו תגר ויחזור חנווני זה וימכרנו בחזקת יין בחנות והרי המים מעורבין בו ואתה מכרת לו ואיכא לפני עור (ויקרא יט): **מוגיא דידי מידע ידיע.** שאני נותן בו מים הרבה: **וכי תימא מייתי חמרא חייא ומערב ביה.** עד שלא יהא ניכר טעם המים: **א"כ.** דלכולי האי מיישינן: **אין נדבר סוף.** שאף המים לבדם אסור למכור לחנווני שמא יערבם ביין ולא חשו אלא בזמן שאני מוכר לו דבר העשוי לרמות בו כמות שהוא עכשיו: **נמחצה לשניש ולרביע.** הכל כמנהג המדינה יטיל מים אם מחצה מחצה אם שליש שליש: **מתני' ולא יפחות את השער.** למכור בזול מפני שמרגיל לבא אצלו ומקפח מזונות חבירו: **וכור לטוב.** שמתוך כך אוצרי פירות מוכרין בזול: **ד) גריסין.** פולין גרוסות בריחים אחת לשתים: **לא יבור.** את הפסולת לפי שמתוך שנראות יפות הוא מעלה על דמיהם הרבה מדמי הפסולת שנטל מהם: **וחכמים מסירין.** טעמא מפרש בגמרא: **ומודים שלא יבור מעל פי המגורה.** למעלה להראות יפות ואת הפסולת שבתוכו לא בירר: **לפי שאינו אלא כגונב את העין.** בבריה זו: **ואין מפרכסין.** מפ' בגמרא: **לא את האדם.** עבד כנעני העומד לימכר: **גמ' שיסקי.** פרונ"ש: **מאי טעמא.** נקט זכור לטוב לשון ברכה: משום

ואין צריך לומר חדשים בישנים. משום דאמר בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף לא.): דכל מילי עתיקי מעלו בר מתמרי שיכרא דהרסנא: **[מאי] (אבל) נותן לו שמריו דקמודע ליה.** דס"ד דאפ"ה אסור שלא ירמה בו אחרים: **רבא אייתו ליה חמרא.** רבא גרסינן דאשכחן שהיתה מזיגתו משונה כדאמרינן בנדרים (דף נה.) ובכילד מעברין (עירובין דף נד.) דמיא האי מזיגא למזגא דרבא בריה דרב יוסף בר ה) (חייא) והשתא ניחא הא דאמר רבא בפרק המוליא יין (שבת דף עז. ושם ד"ה דאמר) כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא ובפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לז.) אמרינן אל יחסר המזג שאם הוסרכו מהם לגאת אם יש שם כ"ג כנגד סנהדרי קטנה יוצאים ואם לאו אין יוצאים משמע דמזיגה על חד תרי דקרא [אייריי] במזיגת סתם בני אדם ומיהו קשה דמשמע התם דס"ל לרבא דעיקר מזיגה כך דינה דמוקי מתני' דבמזוג ב' חלקים מים ואחד יין ביין הסרוני דוקא דרפי ורגאה דרבא מוקי מזיגה דקרא דאל יחסר המזג ביין הסרוני והרב מנחם מיוני פירש דאל יחסר המזג שלא יחסרו ג' מסנהדרי גדולה דמזג בגימ' ג' אבל אם יחסר מ"ט ישאלו כ"ב ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהם אחד הרי כ"ג ו) ומיהו בירושלמי משמע דאיירי במזיגת יין ממש:

הדרן עלך הזהב

מסורת הש"ס

א) [שבת לב: ע"ש], ב) ב"ב כא:, ג) [סס], ד) [ל"ה גרסינן אחר ד"ה לא יכול], ה) [ל"ל דמתא], ו) [וע' תוס' סנהדרין יד: ד"ה אל יחסר וכב"ב לו: ד"ה אל],

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכי תימא מאי אבל נותן:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ת"ר אל"ל כו'. נ"ב גירסת הרי"ף להיפך וה"ל דלא יערב לו ישנים בחדשים ועל רישא דמתני' (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' רכ"ח): [ב] רש"י ד"ה מפני. ודוקא כו'. נ"ב אבל הרא"ש לא כתב כן: [ג] שם וכן כו'. נ"ב אבל הרי"ף חולק ע"ז ולכן אמרה המתני' דוקא על יין וכן פ' הרא"ש:

מוסף רש"י

השופה. מרים (שבת קכט. גיטין סח. סנהדרין קט. חולין סז.) **בסים.** (ב"ק קטו:) מערה במתא מכלי אל כלי (חולין קיב:). **שהוא מרגילן לבא אצלו.** כשאבותיהם שולחין אותן אל החנויות לקנות מן החנווניים (ב"ב כא:). **שיסקי.** שקדים (שם).

עין משפט נר מצוה

קצא א מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' ה סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף יא:
קצב ב מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף טו:
קצג ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף יב:
קצד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:
קצה ה מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף טז:
קצו ו ז מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף יא:
קצז ח מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף טו:
קצח ט עיין במ"מ שם הל' ו טוש"ע שם סעיף יד:
קצט י טוש"ע שם סעיף יג:
[כ] מיי' שם הלכה ו: ר ל מ מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף יח:
רא נ ס מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
רב ע מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ט:

לעזי רש"י

פרונ"ש. שדופים.

ס: הזהב פרק רביעי בבא מציעא

משוס דמרווח ערעה. ואולי פירות ירקו שהוחלו וימכרו בזול: **מפיר בדבר הגראה.** הלא יכול הלוקח לראות ולהכין מה דמי הפסולת הנברר מאלו שיצאו באחריס וטוב לו להעלות בדמיהן של אלו יתר על כן מפני הטורח: **משרבטין.** לשון שרביט כדמפרש לקמיה שזוקף שער הבהמה כשרביט שתראה שמינה: **ואין נופחין בקרביים.** בני מעייס הנמכריס בבית הטבח שירקו רחבים וגדולים: **ואין שורין בשר במים.** שמלבין והכחוש נראה שמן: **מיא דחיזרא.** משקין אותה מי סובין והם נופחין מעיה ושערה מזקף: **מוקפתא.** [1] קילוף אשטליי"ר בלע"ז: **למירמא קומי לסרבלא.** פרגזי"ש. לייפותו עושין לו תלאי מחוטי משי סביב: **לכסלוסי.** אנפריי"ש"ר בלע"ז במי סובין: **קרמי.** בגדים המלויירים אוברי"ר בלע"ז: **למידק לרדי.** להדק בגדי קנבוס במקבות עץ שיראה חוטן דק: **ללומי גירי.** לצייר חיצים: **דיקוני.** סליס: **בחדסי.** מותר שאינו אלא ליפות והרולה להוסיף על דמיהם בשביל יופייס מוחל הוא: **בעטיקי.** אסור שגונב את העין שנראים כחדשים: **לבעיה.** שהיה זקנו לבן ונבנו שחור ונראה כבחור: **ויבנן.** קנה אותי לעבד. וכנעני היה לעבד עברי אסור לאחר חורבן [2] שאין היובל נוהג: **ויהיו עייס בני ביתך.** משנה היא (אבות פ"א מ"ה). טוב לי לפרנס עניי ישראל וישמעוני: **דיקניה.** זקנו: **לדיק מלרה נחלן.** זה רבא:

הדרן עלך הזהב

איזהו נשך. שהוא נושך. דשקל המרבה בפירות. המרבה שכר לעצמו בפירות. ובגמרא מפרש דבהלוואת כסף או פירות נמי הוי תרבית שהרי מתרבה ממונו. והכא ריבית דרבנן קמפרש דרך מקח וממכר: **דינר זהב.** כ"ה דינר כסף: **וכן השער.** כך היו נמכרין בעיר והותר לו לתת מעות עכשיו על מנת ליתן לו זה חטין כל ימות השנה בדמים הללו כשיעור מעותיו. ואע"פ שעכשיו אין לו חטין לתנן בפירקין (דף עב:) יצא השער פוסקין ואע"פ שאין לזה יש לזה ויכול המוכר הלז לקנותם עתה במעות הללו: **עמדו חטין.** לאחר זמן בל' דינרין: **אמר לו תן לי חטיי.** וזו מותרת היא אם נתן לו חטין. אבל פסוק היין שפוסק לו לתת בהן אסור הואיל ואין לו שמא יוקיר היין ואע"פ שפוסק עמו כשער היין של עכשיו וכבר יצא השער. ובגמ' [3] מפרש טעמא: **גמ' ורבים דאורייתא.** (ג) דרך הלואה משמע כדכתיב (משלי כח) מרבה הוא בנשך ובתרבית: **והכתיב נשך כסף וריבית אוכל.** את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך [4] ומדחלקו לב' לאוין תרתי מינהו: **מי איכא נשך.** שנושך את

איזהו נשך. ק' פרוטות במעה שהוא שתות דינר וקשה היאך הוחלו הפרוטות כל כך דנשער ביוני אין כי אם שניס ושלשים במעה [5] דמעה שני פונדיון פונדיון ב' איסרים איסר ח' פרוטות היינו ל"ב פרוטות ונראה כפירוש ריב"ן דפירש ק' מעות בשתות מנה שהוא ארבע סלעים ואלבע מעות א"נ ק' איסרים בשתות דינר זהב שהוא ארבע דינרי כסף ומעה: **למה** חלקם הכתוב לעבור **עליו בשני לאוין.** וא"ת ולמה אינה בלשון לכתוב כספך לא תתן בנשך ובנשך לא תתן אכלך ויש לומר כיון שהולך שני לאוין אוראא דקא לכתוב לשון משונה שהוא נאה יותר: **נשך באוכל מנין.** ואם תאמר תחילה הוה ליה למדרש ריבית בכסף דמפיק ליה מנשך כסף הכתוב בריש"א ויש לומר משוס דנשך אוכל כתיב בהדיא וריבית כסף לא נפיק אלא מאם אינו ענין: אם

משום דקא מרווח לתרעא: ולא יבור את הגריסין דברי אבא שאול וחכמים מתירין וכו': [6] מאן חכמים רבי אחא דתניא רבי אחא מתיר בדבר הנראה: אין מפרכסין לא את האדם וכו' ולא את הכלים: ת"ר [8] אין משרבטין את הבהמה ואין נופחין בקרביים ואין שורין את הבשר במים מאי אין משרבטין הכא תרגמו מיא דחיזרא זעירי אמר רב כהנא מזקפתא שמואל שרא למרמא תומי לסרבלא רב יהודה שרא לכסכוסי קרמי רבה שרא למידק צרדי רבא שרא לצלומי גירי רב פפא בר שמואל שרא לצלומי דיקולי והא אנן תנן אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים [2] לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי פירכום דאדם מאי היא [3] כי הא דההוא עבדא סבא דאזל צבעיה לרישיה ולדיקניה אתא לקמיה דרבא אמר ליה זיבנן אמר ליה [3] יהיו עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל זבניה יומא חד א"ל אשקיין מיא אזל חווריה לרישיה ולדיקניה א"ל חזי דאנא קשיש מאבוך קרי אנפשיה [1] צדיק מצרה נחלץ ויבא [3] אחר תחתיו:

הדרן עלך הזהב

איזהו נשך ואיזהו תרבית איזהו נשך [ה] המלוה סלע בה' דינרין סאתים חטין בשלש [7] אסור מפני שהוא נושך ואיזהו תרבית המרבה בפירות כיצד [ט] [1] לקח הימנו חטין בדינר זהב הכור וכן השער עמדו חטין בל' דינרין אמר לו תן לי חטיי שאני רוצה למוכרן וליקח בהן יין אמר לו הרי חטיך עשויות עלי בשלשים והרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו [ח]: **גמ'** מדשביק לריבית דאורייתא וקא מפרש דרבנן מכלל דאורייתא דנשך ותרבית חדא מלתא היא והא קראי כתיבי נשך כסף וריבית אוכל ותיסברא דאיכא נשך בלא תרבית ותרבית בלא נשך נשך בלא תרבית [א] היכי דמי אי דאוזפיה מאה במאה ועשרים מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולבסוף קיימי מאה ועשרים בדנקא נשך איכא דקא נבית ליה דקא שקיל מיניה מידי דלא יהיב ותרבית ליכא דלית ליה רווחא דדנקא אוזפיה ודנקא קא שקיל מיניה סוף סוף אי בתר מעיקרא אזלת הרי נשך והרי תרבית אי בתר בסוף אזלת לא נשך איכא ולא תרבית איכא ותו תרבית בלא נשך היכי דמי אי דאוזיף מאה במאה מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולבסוף מאה בחומשא אי בתר מעיקרא אזלת לא נשך איכא ולא תרבית איכא אי בתר סוף אזלת הרי נשך והרי תרבית אלא אמר רבא אי אתה מוצא לא נשך בלא תרבית ולא תרבית בלא נשך ולא חלקן הכתוב אלא [ז] לעבור עליו בשני לאוין ת"ר [2] את כספך לא תתן בנשך ובמרבית לא תתן אכלך אין לי אלא נשך בכסף וריבית באוכל נשך באוכל מנין ת"ל [3] נשך אוכל ריבית בכסף מנין תלמוד לומר נשך כסף אם

מבירו ואין ממונו מתרבה: **ומי איכא ברבית.** שיהא מלוה נשכר ולא יהא לוה נשוך: **נשך בלא ברבית.** היכי מדמינן ליה: **לגון דאוזיף.** הלוהו: **מאה.** פרוטות במאה ועשרים: **מעיקרא.** כשהלוהו: **ט) ולבסוף.** כשמשלם: **בדנקא.** במעה כסף שהוא שתות לדינר: **נבית.** נושך ומחסרו: **לי בתר מעיקרא אזלת.** אי חשבת להני פרוטות השתא כדמעיקרא הרי נשך והרי תרבית שהוא יכול ליקח בהם מעה במאה ונשכר עשרים: **לא נשך איכא.** שהלוה יכול לקנותם במעה וזה שוה מעה הלוהו: **בחומשא.** יכול ליקח בהן כסף חומש דינר שהוא יותר על שתות: **אין לי.** שיהא עובר אלא על לאו של נשך בכסף ועל לאו של ריבית באוכל מנין שהוא עובר על הלוואת פירות אף משוס לאו דנשך: **פ"ל.** לא תשיך לאחיך נשך אוכל. ומקרא זה בלוה נאמר מדלא כתיב לא תשוך לאחיך והראשון נאמר במלוה דכתיב לעיל מיניה אל תקח מאתו וגו'. ומיהו שמעת מינה מיהא דשייך לשון נשך באוכל:

רבית

עין משפט נר מצוה

רג א ב ג מיי' פי"ח מהלכות מכירה הל' ב ג סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף ט:
רד ד מיי' פ"י מהל' מתנות עניים הל' יז [והל' יח] סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנא סעיף ו:
א ה מיי' פ"ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ח סמג לאוין קנג טוש"ע י"ד סי' קסא סעיף ח:
ב ו מיי' שם פ"י הל' ו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קסג סעיף ג:
ג ז מיי' שם פ"ד הל' ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' קס סעי' ח:

תורה אור השלם

1 צַדִּיק מִצָּרָה נֶחֱלָץ וַיָּבֹא רָשָׁע תַּחְתָּיו:
משלי יא ח
2 אֶת כַּסְפְּךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבְמַרְבִּית לֹא תִתֵּן אָכְלֶךָ:
ויקרא כה לז
3 לֹא תַשִּׁיךְ לְאָחִיךָ נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֹכֶל נֶשֶׁךְ כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יִשָּׁךְ:
דברים כג כ

מוסף רש"י

יהיו עניים בני ביתך. כלומר אל תרבה עבדים ושפחות לשרתך אלא הבא עניים במקומם ושלחום ותקבל עליהם שכר (אבות פ"א מ"ה).
הדרן עלך הזהב

מסורת הש"ס

(ה) [עירובין פב. וש"נ], (ו) [מכות פ"ל מ"ה], (ז) [בקרא כתיב רשע מתמיו ועיין בענין יעקב], (ח) [בסמ"ג ורי"ף ולא"ש ל"ג אסור], (ט) [עי' תוס' לקמן סב: ד"ה לקח], (י) פי' מגרדת שעיני' עניים, (כ) [קידושין סט.], (ל) [לקמן סב:], (מ) [וקרא כה], (נ) [בקרא כה], (ס) [לקמן סב: ד"ה ונכסוף אמר ר"ה בדנקא], (ע) [קידושין יב.],

הגהות הב"ח

(א) במשנה יין אין לו אסור: (ב) רש"י ד"ה לרבים דאורייתא דאורייתא דלן:

הגהות הגר"א

[א] גמ' היכי דמי כו'. נ"ב ע' הג"א אבל הרשב"א פסק דבשניהן בתר מעיקרא אזלינן וע' רש"י ס"ב ל' ד"ה ובדינרו כו' וה"ה כאן בסיפא ומשמ"ל מ"ה ל' ואפי' הלואה כו' וה"ה בתחלת דבסיפא הוא אבל רבית וא"כ בריש"א ע"כ רבית קלולה הוא וכ"מ כאן דאזלינן בתר הכסף דקאמר דל"ל דווחא דדנקא אחריה כו' (ועמ"ש רבינו ביו"ד סי' ק"ס ס"ק נ"ב נ"ג):

לעזי רש"י

אשטלי"ר [אישטרילי"ר]. לסרק עם מסרק.
פרגני"ש [פריניי"ש]. ציצית.
אנפריי"ר [אינפישי"ר]. לעמלן.
אוברי"ץ. בדים מקושטים בדוגמאות צבעוניות.